

Dohoda o výkonu pěstounské péče z pohledu pečujících osob

Bc. Soňa Režná

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Soňa Režná**
Osobní číslo: **H130253**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Dohoda o výkonu pěstounské péče z pohledu pečujících osob**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k pěstounské péči, k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče a k příspěvkům pěstounské péče.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace smíšeného výzkumu za pomoci dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCEROVÁ, Caroline. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-71785-78-1.

BUBLEOVÁ, Věduna, Lucie VRÁNOVÁ, Alena VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. Základní informace o náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1362-5.

NOŽÍROVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-86131-91-7.

ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

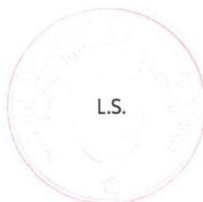
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jana Kitliňská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2014**

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 7.4.2014

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolnosti až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o problematice pěstounské péče. Konkrétně je diplomová práce zaměřena na vysvětlení toho, jak funguje klasická pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu. Velká pozornost je věnována celkovému procesu svěřením dítěte do pěstounské péče. V závěru teoretické části diplomové práce je detailně rozpracovaná problematika dohod o výkonu pěstounské péče, což přímo navazuje na praktickou část práce. Hlavním cílem praktické části bylo zjistit, jak dohody o výkonu pěstounské péče vnímají osoby pečující. Výzkum byl realizován smíšenými metodami kvantitativní a kvalitativní metodologie, konkrétně dotazníkovým šetřením a rozhovory. Použitím těchto výzkumných metod došlo ke komplexnímu zachycení toho, jak osoby pečující znají, využívají a vnímají svá práva a povinnosti, které jim vyplývají z uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče.

Klíčová slova: náhradní rodina, pěstounská péče, pěstoun, osoba pečující, dohoda o výkonu pěstounské péče

ABSTRACT

My diploma thesis deals with problems of foster care. Specifically it is focused on explanation of classic foster care and foster care for temporary period. A big attention is focused on process of entrusting child to foster care. The end of diploma thesis is about problems of agreements of execution foster care, and it follows in practical part. The main aim of practical part is to find out how care person perceives agreements of execution foster care. Research was implemented by mixing methods quantitative and qualitative methodology, specifically questionnaire and conversation. These researches helped to complexly notice how care persons know, use and perceive their rights and duties, which follows from closed agreements of execution foster care.

Keywords: substitute family, foster care, foster parent, care person, agreements of execution foster care

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Janě Kitliňské, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při tvorbě mé diplomové práce.

Dále také děkuji všem svým blízkým, kteří mi různými způsoby pomáhali a podporovali mne.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ PROBLEMATIKY	13
1.1 ROZDÍLY MEZI JEDNOTLIVÝMI INSTITUTY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	14
1.2 HISTORIE A VÝVOJ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	18
1.3 INDIVIDUÁLNÍ PĚSTOUNSKÁ PÉČE.....	20
1.4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	21
2 PRAKTICKÝ VHLED DO PROCESU PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	25
2.1 ŽÁDOST O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ O PĚSTOUNSKOU PÉČI	27
2.2 ODBORNÉ POSOUZENÍ PRO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	30
2.3 FÁZE SAMOTNÉHO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	33
2.4 UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE	34
3 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	37
3.1 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	37
3.2 STÁTNÍ PŘÍSPĚVEK NA VÝKON PĚSTOUNSKÉ PÉČE	41
4 DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	44
4.1 PRÁVA OSOB PEČUJÍCÍCH A OSOB V EVIDENCI	46
4.2 POVINNOSTI OSOB PEČUJÍCÍCH A OSOB V EVIDENCI	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
5 SMÍŠENÝ PŘÍSTUP VÝZKUMU.....	52
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE VÝZKUMU	53
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	55
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	57
5.4 REALIZACE KVANTITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU A POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	58
5.5 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	63
5.6 ANALÝZA KVANTITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	63
5.6.1 Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění pomoci o svěřené dítě.....	64
5.6.2 Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů.....	65
5.6.3 Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické a jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců.....	67
5.6.4 Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě.....	68
5.6.5 Právo na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami dítěti blízkými	69
5.6.6 Povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými	70
5.6.7 Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě.....	72

5.6.8	Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče	74
5.7	OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	75
5.8	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ KVANTITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	79
5.9	REALIZACE KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU A POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	82
5.10	ZPRACOVÁNÍ DAT	84
5.11	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	84
5.11.1	Důvody vzniku pěstounské péče	85
5.11.2	Obecné informace o dohodách o výkonu pěstounské péče a její znalost	87
5.11.3	Odlehčovací služby	88
5.11.4	Povinné vzdělávání	90
5.11.5	Asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou.....	92
5.12	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	94
6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ SMÍŠENÉHO VÝZKUMU	96
6.1	DISKUSE A DOPORUČENÍ DO PRAXE	98
6.2	METODICKÉ INFORMACE	101
	ZÁVĚR	108
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	110
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	114
	SEZNAM GRAFŮ	115
	SEZNAM TABULEK.....	116
	SEZNAM PŘÍLOH.....	117

ÚVOD

Ke zpracování této diplomové práce a vybrání tohoto tématu mne vedl nejen můj zájem o tuto problematiku, ohlasy z praxe, ale zejména ten fakt, že se jedná o novinku v oblasti pěstounské péče, což s sebou samozřejmě nese teoretickou i praktickou neukotvenost a řadu sporných otázek, které v průběhu roku 2013 vyvstaly na povrch.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí (1999, s. 7662 – 7681) přinesla do pěstounské péče řadu podstatných změn a to zejména změnu finančního ohodnocení pěstounské péče a uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. Jelikož je tato změna v platnosti teprve od 1. 1. 2013, myslím si, že v oblasti výzkumu není mnoho těch, kteří by se touto problematikou zabývali a proto je mým cílem se touto problematikou hluboce zabývat a zkoumat ji.

V této práci si kladu za cíl komplexně popsat teoretický obsah pěstounské péče a to zejména uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. Jsem takového názoru, že od platnosti novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, pěstouni v teoretických aspektech pěstounské péče tápou. Mým cílem teoretické části mé diplomové práce je podat chronologický přehled toho, co se bezprostředně týká pěstounské péče.

V první kapitole své diplomové práce se zaměřím na pěstounskou péči z obecného hlediska, podám obraz pěstounské péče ve srovnání s ostatními formami náhradní rodinné péče, také se zaměřím na historii pěstounské péče a vymezím pěstounskou péči na přechodnou dobu. Ve druhé kapitole se budu věnovat zprostředkování pěstounské péče od prvopočátku vedení evidence, přes postup a funkci obecního úřadu s rozšířenou působností, odborného posouzení, až po soudní jednání a nabytí právní moci rozsudku. Ve třetí kapitole podrobně popíši finanční podporu pěstounské rodiny, novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí se vedle dávek pěstounské péče objevuje ještě nový pojem, a to státní příspěvek na výkon pěstounské péče. Cílem této kapitoly bude rozebrat základní rozdíl mezi dávkami pěstounské péče a státním příspěvkem na výkon pěstounské péče a samozřejmě popsat současnou výši dávek pěstounské péče, neboť i ty byly novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, změněny. Tato kapitola též odpoví na otázku, kdo má na dávky pěstounské péče nárok, v jaké výši a za jakých okolností a samozřejmě také postup kdy, kde a jak o dávky pěstounské péče žádat. Třetí kapitolu vnímám jako velmi důležitou, neboť se zde budu zabývat státním příspěvkem na výkon pěstounské péče, který je nově zavedeným finančním aspektem pěstounské péče a úzce souvisí s uzavíráním dohod o výkonu pěstounské

péče. Čtvrtou kapitolu zaměřím na jádro celé diplomové práce, tedy na dohodu o výkonu pěstounské péče. V této kapitole se budu podrobně věnovat obsahu a procesu uzavírání dohod, zvláštní pozornost budu věnovat vysvětlení práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci. Uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče je v současné době velkou neznámou, pěstouni tápou v oblasti svých práv a povinností. Velké nejasnosti mají v povinném vzdělávání, kdo jim toto vzdělání financuje, kdo ho zařizuje a v jakém rozsahu je pro ně povinné. Všechny tyto otázky ze strany pěstounů často slýchávám, a proto se jimi budu v této kapitole detailně zabývat. Čtvrtou a poslední kapitolou bych ráda plynule navázala na praktickou část práce, která se bude již zabývat pouze dohodami o výkonu pěstounské péče.

V rámci praktické části práce jsem se rozhodla pro realizaci smíšeného výzkumu. Cílem kvantitativní části výzkumu bude za pomoci dotazníkového šetření popsat stav pěstounské péče v regionu Kutná Hora, Kolín a Čáslav. Hlavním cílem výzkumu bude popsat naplňování dohod o výkonu pěstounské péče. Jelikož mají pěstouni možnost uzavírat dohodu s obecním úřadem s rozšířenou působností nebo s některou z pověřených osob (zejména v nestátní neziskové organizaci), ráda bych provedla podrobnou komparaci naplňování dohod sepsaných s obecním úřadem s rozšířenou působností v porovnání s uzavíráním dohod s některou z pověřených osob. Hlavním cílem kvantitativní části diplomové práce je odpovědět na otázku, zda existuje statisticky významný rozdíl v naplňování dohody uzavřené s orgánem sociálně-právní ochrany dětí oproti uzavírání dohod s některou z pověřených osob z nestátních neziskových organizací. Výzkumnou část dále rozšířím o kvalitativní výzkum, konkrétně o rozhovory s vybranými pěstouny. Cílem kvalitativní části výzkumu bude podat komplexní obraz pěstounské rodiny. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů se budu snažit zjistit potřeby, podněty i oblasti nespokojenosti pěstounů. Myslím si, že jen rozhovorem se mohu ponořit do hloubky problematiky a zjistit subjektivní názory vybraných pěstounů.

Komplexním cílem celé diplomové práce je podat explanaci problematiky pěstounské péče a zejména uzavírání a naplňování dohod o výkonu pěstounské péče z pohledu osob pečujících a to jak z teoretického hlediska, tak i z praktického úhlu pohledu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ PROBLEMATIKY

Pěstounská péče spadá do komplexní problematiky náhradní rodinné výchovy. Z tohoto důvodu se v první kapitole zaměříme na vydefinování a objasnění toho, co je náhradní rodinná výchova a jakými formami může být uskutečňována.

Ve všech níže uvedených publikacích je uváděn pojem „náhradní rodinná výchova“ či „náhradní rodinná péče“, ovšem nový občanský zákoník hovoří zvláště o osvojení a dále o tzv. jiné formě péče o děti, kam řadí i pěstounství, poručenství, opatrovnictví, ale i ústavní výchovu. (Česko, 2013, s. 18)

Klimeš (2002 cit. podle Nožířová, 2012, s. 11) charakterizuje jinou formu péče o děti ještě jako náhradní rodinnou výchovu, což je „souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče.“

Výše uvedená definice je velmi všeobecná a tak pokládáme za důležité dodat, že v současné době se do jiné péče dostávají pouze sporadicky děti, které nemají ani jednoho biologického rodiče. Skutečně osiřelých dětí je naprosté minimum a tak jsou do jiné formy péče umísťovány děti, které alespoň jednoho biologického rodiče mají, ale ten se o ně nechce, neumí nebo nemůže v současné době adekvátně postarat. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 39)

Konkrétně se jiná forma péče o dítě realizuje osvojením, pěstounstvím, poručenstvím, opatrovnictvím a ústavní výchovou. Kromě ústavní výchovy se budeme těmito formám jiné péče blíže věnovat v další kapitole. Ústavní péče zajišťuje dítěti péči v zařízení či ústavu, konkrétně se jedná o zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kojenecké ústavy, dětské domovy pro děti do tří let, dětské domovy a dětské domovy se školou, diagnostické a výchovné ústavy, dětská centra a také domovy pro osoby se zdravotním postižením. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 37)

Slovník sociální práce považuje za jinou péči všechny formy náhradní rodiny pro děti, které se z jakýchkoli důvodů nacházejí bez funkčního rodinného zázemí (Matoušek, 2003, s. 115).

O tom, co je funkční rodina a co již nikoli, nás detailně informuje Dunovský (1986, s. 38) ve čtyřech pásmech funkčnosti rodiny. Prvním pásmem je funkční rodina, která poskytuje dítěti všechny podmínky pro dobrý a kvalitní vývoj a plní též veškeré funkce pro bezproblémové fungování rodiny. O druhém pásmu mluvíme v případě problémových rodin, kde

se vyskytují již určité problémy, ovšem mírného charakteru a rodina je tedy dokáže, bez větších obtíží, vyřešit sama. Třetím pásmem je dysfunkční rodina, kde již nacházíme celou řadu problémů a dochází ke značnému ohrožení fungování rodiny. Taková rodina potřebuje ve většině případů pomoc, kterou včasným zásahem může v současné době zajistit například škola či orgán sociálně-právní ochrany dětí. Posledním pásmem je rodina afunkční, pro kterou je charakteristické výrazné porušení většiny prioritních funkcí rodiny. Rodina tak výrazně ohrožuje vývoj dítěte a tedy v těchto případech dochází často ke stanovení soudního dohledu nad rodinou, který může vyústit až k odebrání dítěte z afunkční rodiny a umístění dítěte do náhradní rodinné péče.

Současné tendence jsou takové, že „před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.“ (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 37)

1.1 Rozdíly mezi jednotlivými instituty náhradní rodinné péče

V této kapitole se již zaměříme konkrétněji na jednotlivé možnosti svěřením dítěte do jiné péče a jejich hlavní charakteristiky v porovnání s pěstounskou péčí. Pro pochopení pěstounské péče je nezbytné znát všeobecný přehled o jednotlivých formách jiné péče o děti, proto se jimi budeme na následujících řádcích stručně věnovat.

Je důležité zde upozornit na zásadní legislativní změnu, která se problematiky náhradní rodinné péče týká a to fakt, že 1. 1. 2014 vešel v platnost nový Občanský zákoník, který výrazně upravuje problematiku náhradní rodinné péče, která byla dosud ukotvena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Novým Občanským zákoníkem se účinnost zákona č. 94/1963 Sb., o rodině ruší a tato problematika je nyní definována v novém Občanském zákoníku, konkrétně v části druhé, která je nazvána rodinné právo. (Eliáš et al., 2012, s. 286)

Všechny následující formy jiné péče mají společný alespoň jeden znak a to „přijmutí dítěte s mnohdy závažnou a/nebo nejasnou osobní historií, přijmutí dítěte s jeho mnohdy podivnými či nevhodnými zvyky, přijmutí dítěte s jeho reakcemi a chováním, kterému rodina nerozumí, přijmutí dítěte s jeho odlišnými potřebami, které jsou někdy věku nepřiměřené či přijmutí dítěte s jeho mnohdy nejistou nebo nepříliš povzbudivou prognózou.“ (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 37)

Náhradní rodinná péče je tedy formou péče o dítě, která se má co nejvíce podobat výchově dítěte ve fungující biologické rodině. Po institucionální stránce spadá problematika náhradní rodinné péče do působnosti MPSV, což je centrální orgán státní správy pro tuto oblast. Na nižším stupni náhradní rodinnou péči zajišťují krajské úřady a obecní úřady obce s rozšířenou působností (bývalé okresní úřady), ovšem všechna konečná rozhodnutí se projednávají u soudního jednání a to dle občanského soudního řádu. (Bubleová et al., 2007, s. 64).

Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Tuto formu náhradní rodinné péče charakterizuje § 953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jedná se o svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče, která „musí skýtat záruky řádné péče, mít bydliště na území České republiky a souhlasit se svěřením dítěte do osobní péče.“ (Eliáš et al., 2012, s. 413)

Občanský zákoník dále uvádí v § 955 - 957, že touto formou náhradní rodinné péče nepřichází biologičtí rodiče dítěte o svá práva a povinnosti, stejně tak jako u pěstounské péče a soud tedy vymezí rozsah práv a povinností k dítěti osobám, kterým je nezletilé dítě svěřeno. Tato forma, na rozdíl od pěstounské péče, není možná, pokud nelze biologickým rodičům uložit vyživovací povinnost k dítěti například z důvodu, že není známo, kde se nachází, jsou ve výkonu trestu či jsou mrtví. (Eliáš et al., 2012, s. 414 - 415)

Bubleová, Vránová, Vávrová a Frantíková (2011, s. 40) dodávají, že hlavní rozdílem mezi svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče a pěstounskou péčí je ten, že osobám pečujícím není v tomto případě stanovena žádná finanční odměna ze strany státu. Dítě a pečující osoby mají nárok pouze na soudně stanovené výživné od rodičů dítěte a běžné dávky ze sociálních systémů pro rodiny s dětmi.

Osvojení

Osvojení je též nazýváno adopcí, jedná se o dlouhodobý proces, kdy manželé a výjimečně jednotlivci, přijímají opuštěné a právně volné dítě, k němuž získávají stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho biologickými rodiči, což je také zásadní rozdíl mezi adopcí a pěstounskou péčí. Veškerá dosavadní práva mezi osvojeným dítětem a jeho původní rodinou zanikají a do knihy narození se po pravomocném rozhodnutí soudu o osvojení zapisují osvojitelé či osvojitel. (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 7)

Matoušek (2003, s. 138 – 139) doplňuje, že k osvojení je třeba získat souhlas zákonného zástupce dítěte nebo musí být soudně prokázán opravdový nezájem o dítě ze strany biologických rodičů.

Špeciánová (2005, s. 41) upozorňuje, že ještě v roce 2011 se nezájem o dítě stanovoval tehdy, pokud rodiče po dobu 6 měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, tedy ho pravidelně nenavštěvovali, neplnili vyživovací povinnost apod., nebo po dobu nejméně 2 měsíců od narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem a to i přes skutečnost, že jim v tom nebránila žádná závažná překážka.

Ovšem nový Občanský zákoník říká, že v současné době se má za to, že „nezájem rodiče o dítě je zjevný, trvá-li alespoň 3 měsíce od posledního projeveného zájmu. Nelze-li však v chování rodiče spatřovat hrubé porušování jeho povinností, je třeba, aby byl orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučen o možných důsledcích svého chování a aby od takového poučení uplynuly alespoň 3 měsíce.“ (Česko, 2012, s. 1131)

Eliáš et al. (2012, s. 355) upozorňuje, že souhlasu rodičů není třeba, pokud byl tento rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas k osvojení, není schopen rozpoznat následky svého chování či se zdržuje neznámo kde. V těchto výše uvedených případech se ovšem vyžaduje souhlas poručníka (tedy soudně určeného zákonného zástupce dítěte) s osvojením či opatrovníka, kterého k tomuto účelu jmenoval soud. Následně může souhlas k osvojení pozbýt účinnosti a to, nedojde-li do šesti let od podání souhlasu k osvojení.

Osvojitelé tedy získávají k osvojení plná rodičovská práva a povinnosti, příbuzenské vztahy k původní rodině zanikají a vznikají příbuzenské vazby v osvojitelské rodině. Osvojitelé nemají, oproti pěstounům, kromě běžných dávek ze sociálních systémů pro rodiny s dětmi nárok na zvláštní odměnu pro osoby pečující, ani na výživné ze strany biologických rodičů dítěte. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 40)

Nově lze též osvojit i zletilého a to v případě, že je přímým sourozencem osvojovaného nezletilého, v době podání návrhu byl nezletilý či osvojitel žádá o osvojení dítěte svého zákonného manžela (Česko, 2014, s. 23).

Zvláštní formu osvojení je mezinárodní osvojení, které nastává, tak jak uvádí Bubleová (2007, s. 69) v případě, kdy se nedaří najít dítěti náhradní rodinu v zemi jeho původu. V ČR je mezinárodní osvojení možno uskutečnit od 1. června 2000 dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení – tzv. Haagská úmluva a dle zákona

č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Mezinárodní osvojení je vždy zprostředkováno Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

Poručenství

„Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka. Poručník má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. S ohledem na osobu poručníka nebo poměry dítěte, jakož i s ohledem na to, z jakého důvodu rodiče nemají všechny povinnosti a práva, může být výjimečně okruh povinností a práv poručníka vymezen jinak.“ (Eliáš et al., 2012, s. 402)

Pokud je ustanovena poručníkem fyzická osoba, která zároveň pečuje o toto dítě, má nárok na dávky pěstounské péče. Pokud není poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, který nemá nárok na žádné dávky. U této formy náhradní rodinné péče mají rodiče stále vyživovací povinnost ke svým dětem a soudně stanovené výživné platí k rukám ÚP. Zde nalézáme tedy největší shodu s pěstounskou péčí. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 41)

Matoušek (2003, s. 153) dodává, že „poručník má povinnost podávat soudu pravidelné zprávy o dítěti a účty ze správy jeho jmění. Jakékoli podstatné rozhodnutí týkající se dítěte, které by chtěl poručník učinit, vyžaduje soudní schválení.“

Opatrovnictví

Opatrovník hájí zájmy dítěte v soudním jednání, kdykoliv dojde ke kolizi mezi zákonnými zástupci, u soudu je tedy nazýván jako kolizní opatrovník nezletilého dítěte. Rodičovská zodpovědnost v těchto případech nebývá, ale může být omezena. Opatrovníkovi nenáleží ze zákona žádná odměna pro osobu pečující, neboť opatrovník není osobou, která pečuje o dítě, pouze veřejně hájí zájmy a práva nezletilých dětí. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 41)

Opatrovníkem je soudem ustanoven zejména orgán sociálně-právní ochrany dětí (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 41).

Eliáš et al. (2012, s. 409) uvádí, že „v rozhodnutí o jmenování opatrovníkem soud uvede zejména, proč je opatrovník jmenován, zda je omezena doba, po níž má funkci vykonávat, jaká jsou jeho práva a povinnosti, a to i ve vztahu k dalším osobám, zda k některému práv-

nímu jednání potřebuje souhlas soudu, zda a jak podává zprávy soudu, zda má právo na náhradu všech nebo některých nákladů a právo na odměnu.“

1.2 Historie a vývoj pěstounské péče

Z hlediska historického podává komplexní přehled o pěstounské péči až do roku 1970 ve své publikaci Matějček et al. (1999, s. 25 – 30), který zmiňuje, že s pěstounskou péčí se setkáváme již ve starověkém Řecku a Římě, kdy měla podobu placených kojných a chův, které běžně patřily ke služebnictvu panovnických dvorů.

Také později, v období renesance, se můžeme setkávat s hromadným zřizováním nalezin-ců, kdy se kojné a chůvy začaly označovat již souhrnným a dnes běžně užívaným označe-ním „pěstouni“. Dítě, které se ocitlo v nalezinci, bylo brzy po narození přesunuto ke kojné na venkov. Důležitý rozdíl oproti současnosti je, že finanční ohodnocení pěstounek mělo vzhledem k věku dítěte sestupný charakter, tedy čím starší dítě měla pěstounka v péči, tím nižší plat dostávala.

V období první republiky se v posledních letech Rakouska-Uherska setkáváme s propraco-vaným systémem pěstounské péče, který se dělil na čtyři větve:

- a) pěstounskou péči nalezeneckou, kdy nalezené dítě bylo ihned svěřeno do nalezinců či sirotčinců a hledali se mu vhodní pěstouni, u kterých pobývalo nezletilé dítě zhruba do 10, později do 16 let a poté se vracelo na dovychování zpět do ústavu,
- b) pěstounskou péči řízenou a kontrolovanou Okresní péčí pro mládež, kde hlavní úkol plnila Okresní péče, která vyhledávala spolehlivé a bezúhonné pěstouny, s dobrým psychickým a fyzickým stavem, stálým zaměstnáním a trvalým bydliš-těm,
- c) pěstounskou péči v tzv. koloniích, kde můžeme hovořit o skupinové pěstounské pé-či, která se uskutečňovala v uměle vytvořených rodinných koloniích, kam byly umístěny děti a zde se o ně pečovalo, v podstatě se jedná o předstupeň dnešních SOS vesniček,
- d) pěstounskou péči na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny. Tato forma pěstounské péče se uskutečňovala bez soudního jednání pouze na základě ústní dohody mezi pěstouny a rodiči dítěte.

Po 2. světové válce došlo k podstatným změnám. Nalezince a sirotčince se změnilo v dnešní ústavní péči a celý propracovaný systém péče o opuštěné a ohrožené děti v pěstounské péči byl zrušen, byla také zastavena činnost dobročinných sdružení.

Pěstounská péče jako taková byla zhruba na 23 let úplně zastavena a zachována byla pouze příbuzenská pěstounská péče. Ke znovuobnovování pěstounské péče začalo postupně docházet až kolem roku 1970. (Matějček et al., 1999, s. 30).

Matějček et al. (2002, s. 16) současnou pěstounskou péči v České republice rozděluje na individuální pěstounskou péči, která může být vykonávána příbuznými dítěte nebo cizí osobou. Tato forma pěstounské péče probíhá v klasickém rodinném prostředí, kde se o dítě stará pěstoun nebo pěstouni (manželé), kteří mohou současně vychovávat i své biologické potomky. A kolektivní neboli skupinovou pěstounskou péči, která je uskutečňována zařízeními pro výkon pěstounské péče, jimiž jsou SOS dětské vesničky, kde pěstounskou péči zhruba nad 6ti dětmi vykonává pěstounka s pomocí několika „tet“. Tato skupina osob bydlí v samostatném domku, skupina několika domků, zpravidla 10-12, tvoří celou SOS vesničku. Zařízení vykonávající pěstounskou péči neuzavírají dohody o výkonu pěstounské péče a z tohoto důvodu se jimi nebudeme blíže zabývat. V následujících kapitolách budeme hovořit o individuální pěstounské péči či specifické pěstounské péči na přechodnou dobu.

Současný stav pěstounské péče v České republice je dle ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2012 takový: do pěstounské péče bylo, na základě rozhodnutí do péče budoucích pěstounů, umístěno 369 dětí, z toho 354 ve věku do 15ti let. Podaných žádostí o pěstounskou péči bylo ovšem k 31. 12. 2012 podáno 1073. V 339 případech byli žadatelé prarodiče, ve 120 případech byli žadatelé jiní příbuzní a ve 496 případech cizí osoby ve vztahu k dítěti. (Česko, 2013, s. 3) To vyvrací výrok Gabriela a Nováka (2008, s. 48), že v současné době převažuje tzv. příbuzenská pěstounská péče, což znamená, že náhradní výchova je realizována individuálně příbuznými dítěte, zpravidla prarodiči nezletilého. Dle statistických údajů se ukazuje, že zhruba polovina žadatelů jsou příbuzní dítěte a polovina cizí osoby ve vztahu k dítěti.

Celkový počet dětí v pěstounské péči byl k 1. 1. 2012 7448 a k 31. 12. 2012 7651 dětí, tedy meziroční nárůst dětí v pěstounské péči činil 203 dětí. Z celkového počtu dětí umístěných do pěstounské péče bylo k 1. 1. 2012 15 dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu a k 31. 12. 2012 již 29 dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu. (Česko, 2013, s. 3)

1.3 Individuální pěstounská péče

V této kapitole se budeme věnovat individuální pěstounské péči v teoretické rovině, vydefinujeme, co to je pěstounská péče a kdo je osoba pečující. V této kapitole je též nezbytné zmínit, že v návaznosti na platnost nového Občanského zákoníku došlo k rekonstrukci též zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jímž se celý proces umístění dětí do pěstounské péče řídí. Tyto nepatrné změny zmíníme vždy v příslušné kapitole této práce.

Bubleová, Vránová, Vávrová a Frantíková (2011, s. 50) uvádějí, že „pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali.“

Neckař (2009, s. 3) doplňuje, že „biologičtí rodiče či jiní příbuzní dítěte mají i nadále možnost se s dítětem stýkat, případně si při vhodné sociální situaci požádat o vrácení dítěte do své péče.“

Podle výše uvedených definic můžeme říci, že do pěstounské péče se svěřují nezletilé děti, které nemohou v současné době vyrůstat v biologické rodině a ani nemohou být osvojeny z důvodu, že nejsou tzv. právně volné. Tímto termínem označujeme stav, kdy dítě má své biologické rodiče či jednoho z nich, ti o své dítě nepečují, ovšem nemohl být klasifikovaný nezákonně o dítě, neboť své dítě navštěvují nebo ho jinak kontaktují a odmítají dát souhlas k osvojení dítěte. Do pěstounské péče se také často dostávají děti právně volné, avšak těžko osvojitelné, například sourozenecké skupiny, děti romského etnika, děti s výraznými poruchami chování či děti s určitým fyzickým postižením apod. (Špeciánová, 2005, s. 45)

Nezletilé dítě je do pěstounské péče svěřeno vždy rozhodnutím soudu. Důležitou roli v soudním jednání hraje orgán sociálně-právní ochrany dětí, který se vyjadřuje k vhodnosti žadatele o pěstounskou péči. Po rozsudku o svěření dítěte do pěstounské péče pěstounovi nevzniká vůči dítěti vyživovací povinnost. Finanční zabezpečení dítěte je garantováno státem, a to dávkami pěstounské péče, které vyplácí Úřad práce České republiky. Rodičům dítěte ovšem vyživovací povinnost k dítěti nezaniká, těm je v dalším soudním jednání stanoveno výživné, které jsou povinni platit vždy předem k rukám Úřadu práce České republiky. (Matoušek, 2003, s. 143 – 144)

Zezulová (2012, s. 16) dodává, že „pěstounská péče je jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jež toto dítě do výchovy přijímá.“

Osobu, která dítě do pěstounské péče přijímá, nazýváme dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 4a osobou pečující, jedná se o osobu, která je odpovědná za výchovu dítěte a:

- „je pěstounem,
- byla po dosažení zletilosti dítěte pěstounem nebo poručníkem a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní dětí ochrany dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a to po dobu trvání takové péče,
- je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje, nebo
- má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.“ (Česko, 1999, s. 7662)

1.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V této kapitole se budeme zabývat specifickou formou individuální pěstounské péče - pěstounskou péčí na přechodnou dobu (dále jen PPPD). Jelikož i pěstouni na přechodnou dobu mají od 1. 1. 2013 povinnost uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče, je důležité objasnit si koncepci celé PPPD.

„Pěstounská péče na přechodnou dobu je v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, ustanovena od roku 2006.“ (Nožířová, 2012, s. 19)

Vránová (2011, s. 48 – 49) říká, že hlavním specifikem PPPD je, jak již z názvu vyplývá, že pěstouni na přechodnou dobu pečují o dítě po omezenou tzv. přechodnou dobu a následně musí být schopni a ochotni po uplynutí této doby předat dítě do další péče. PPPD zajišťuje péči dětí zejména před návratem dítěte do biologické rodiny, před přechodem do dlouhodobé pěstounské péče, před přechodem do trvalé péče osvojitelů a výjimečně před umístěním dítěte do ústavní péče. Pěstouni na přechodnou dobu musí být tedy psychicky odolní a schopní vzdát se dítěte, které mají v péči a být ochotni přijmout do péče dítě další.

Hlavním specifikem PPPD je, že „pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok. To neplatí, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na delší dobu, než po kterou má trvat pěstounská péče podle věty první u sourozence, který byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen poslední.“ (Česko, 1999, s. 7669)

Takto omezený pobyt dítěte v PPPD je z toho důvodu, že PPPD je krizový institut, který má sloužit především rodičům, kteří si upravují své poměry a do budoucna ví, že si vezmou své dítě zpět anebo se dítěti hledá jiná vhodná a stabilní rodina (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 9).

V praxi může nastat také situace, kdy pěstouni na přechodnou dobu v současné chvíli nepečují o žádné dítě. Na takový případ pamatuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který říká, že osoba, která může vykonávat PPPD je fyzická osoba, která se nazývá osobou v evidenci, tedy je vedena v evidenci osob, které v současné chvíli mohou vykonávat nebo vykonávají PPPD a tady se na ně vztahují všechna práva a povinnosti osob pečujících. (Česko, 1999, s. 7670)

Evidenci osob, které mohou vykonávat PPPD vede krajský úřad (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 10).

Jak již bylo uvedeno výše, vykonávat PPPD není jednoduchou činností, proto musí pěstouni na přechodnou dobu splňovat přísná kritéria, která uvádí Macela (2013a, s. 2 – 4)

Níže si tedy tato kritéria pro výkon PPPD blíže specifikujeme. Jedná se o oblast rodinné situace žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu, jejich životního zabezpečení a bydlení, osobních a charakterových vlastností.

Rodinná situace

Pěstouni na přechodnou dobu by měli mít stabilní manželský nebo partnerský svazek, trvající alespoň 5 let. V případě, že se jedná o individuálního žadatele, měla by to být osoba, která nehledá partnerský vztah, je smířená a spokojená se svým současným životem. U rozvedených žadatelů se toleruje nejvýše jeden rozvod. V žadatelské rodině mohou být současně vychovávány biologické děti žadatelů, ty ovšem musí být schopny porozumět a přijmout další dítě do rodiny. Dle psychologů se má za to, že biologickým dětem žadatelů by mělo být cca 10 let, aby byly schopny dle svých rozumových a intelektových vlastností vstřebat danou situaci, ovšem v každé žadatelské rodině je toto individuální. Žadatel-

ská rodina též musí mít dostatek času na to věnovat se přijatému dítěti, tedy v rodině mohou být současně 3 nezletilé děti.

Životní zabezpečení a bydlení

Byt či dům žadatelů musí zabezpečovat přijatému dítěti bezpečí a také přiměřené soukromí a zázemí přímo úměrné jeho věku. Jeden z pěstounů musí být také připravený starat se o přijaté dítě na 100 %, tedy současně nesmí vykonávat žádné jiné zaměstnání. Finanční ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu by mělo být dostatečné a mělo by tedy nahradit příjem z jednoho zaměstnání, který pěstoun na přechodnou dobu musí výkonu pěstounské péče obětovat, jelikož samotná PPPD je brána jako práce na plný úvazek. Žadatelé o PPPD by měli splňovat i přijatelnou socioekonomickou úroveň rodiny, tedy musí být bez výrazného zadlužení a nesmí být na ně uvalena žádná exekuce.

Osobní charakteristiky a zdravotní stav

Jelikož PPPD je velmi náročnou činností zejména po stránce psychické, ale i po stránce fyzické, musí se při svěřování dětí do PPPD zohledňovat i věk a zdravotní stav žadatelů o PPPD. Věk žadatelů by se měl zpravidla pohybovat v rozmezí 28 – 65 let. O zdraví žadatelů se vyjádří lékař v lékařské zprávě v rámci odborného posouzení žadatelů o pěstounskou péči. Samozřejmostí je to, že by žadatelé neměli být alkoholově či drogově závislí lidé a ani by neměli mít za sebou drogovou minulost. Překážkou pro výkon PPPD jsou i psychiatrické či jiné závažné nemoci, které by mohly narušovat či negativně ovlivňovat péči o dítě. Samozřejmá je i trestní bezúhonnost žadatelů.

Charakterové vlastnosti a povaha

Z hlediska charakterových vlastností by měli být žadatelé klidní, vyrovnaní a vstřícní lidé, kteří jsou schopni a ochotni dítěti předávat lásku a s tou o něj taky pečovat. Kvůli prevenci syndromu vyhoření by mělo jít o osoby, které nebudou očekávat vděk za péči od přijatých dětí do PPPD a budou schopny čelit kritice, nepochopení a pomluvám od okolí typu: proč si nepořídí vlastní děti, dělají to jen pro peníze apod.

Macela (2013a, s. 14) dále upozorňuje, že tak jako přijetí dítěte do PPPD, je složité i ukončení a vyhodnocení celého průběhu PPPD. Aby bylo přijetí dalšího dítěte co nejvíce bezproblémové, je nutné dát pěstounům na přechodnou, dobu mezi ukončením PPPD a přijetím dalšího dítěte, čas pro zpracování pocitů ztráty. Je důležité, aby byli pěstouni v kontaktu s odborníky, kteří by jim v případě nutnosti zprostředkovali psychologickou či psychote-

rapeutickou pomoc či supervizi, která by jim pomohla ukončení PPPD zpracovat. Při každém ukončení PPPD je nutné provést vyhodnocení průběhu PPPD, které je zaměřeno na to, co bylo přínosem pro pěstouny a pro dítě, co se povedlo a kde se naopak staly chyby, ze kterých je možné se do budoucna poučit. Výstupem celého zhodnocení by mělo být komplexní vyhodnocení toho, zda je tato rodina již schopna přijmout další dítě či je nutné ještě nějakou dobu počkat. Je-li předpoklad, že rodina bude potřebovat delší čas na oddech, je vhodné přerušit zařazení této osoby v evidenci pěstounů na přechodnou dobu. Každé takové vyhodnocení cyklu PPPD se zakládá do spisové dokumentace pěstounů v rámci sociálně-právní ochrany dětí.

2 PRAKTICKÝ VHLED DO PROCESU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Cílem první kapitoly bylo objasnit institut pěstounské péče po teoretické rovině. V této kapitole se budeme podrobně, krok po kroku, věnovat praktické stránce pěstounské péče. Tedy procesu, který musí žadatelé o pěstounskou péči či PPPD absolvovat, aby jim bylo svěřeno dítě do pěstounské péče.

Každý potenciální pěstoun, který se rozhodne přijmout dítě do pěstounské péče, činí důležitý a zásadní životní krok, který na několik dalších let ovlivní jeho samotného, ale i jeho rodinu a blízké okolí. Je to rozhodnutí, ke kterému pěstouni nedospějí ze dne na den, ale jsou k němu dlouhodoběji motivováni. Důvody, proč lidé přijímají cizí dítě do pěstounské péče či do PPPD jsou různé.

Touha mít dítě

Hlavní motivací často bývá, že manželé (partneři) nemohou mít své vlastní biologické dítě a jejich možnosti se omezují na to, přijmout dítě cizí. Na prvním místě bezdětné rodiny zkouší proces osvojení, ovšem právně volných dětí není mnoho a tak osvojitelé mohou čekat na dítě i několik let. Zde zpravidla nastává rozhodnutí rodiny bez biologického dítěte stát se pěstounem. V případě, že se během pěstounské péče podaří vyslovit nezájem o dítě, mohou pěstouni dítě v pěstounské péči následně osvojit. (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 11)

Klasik psychologie rodičovství Pohlman (1969 cit. podle Matějček et al., 1999 s. 55) uvádí „instinkt na prvním místě svého seznamu rodičovské motivace. Touha mít děti je podle této představy prostě dána přírodní zákonitostí působící v člověku tak, jako v jiných živých tvorech na zemi. Bezdětnost je něčím nadpřirozeným a nepřirodním. Jako existuje pud pohlavní, tak existuje i pud rodičovský.“

Pořídí svému dítěti sourozence

Právě u „zájemců o pěstounskou péči se mnohdy jedná o rodiny, ve kterých už nějaké děti žijí, ať už jde o děti biologické, nebo adoptované, jež však vyrůstají v rodině od raného dětství.“ (Zezulová, 2012, s. 27)

Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil a Pokorná (2013, s. 11) upozorňují na to, že pořídí dítěti společníka přijetím dalšího dítěte do rodiny, bývá častým motivem k pěstounské péči. V tomto případě je ovšem nutné zvážit, zda biologické dítě unese přítomnost nového „sourozence“ a nebude ho spíše vnímat jako svého soka než společníka.

Pokud nová rodina trvá na přijetí dítěte do pěstounské péče i v případě, že vychovává své biologické děti, je žádoucí zapojit tyto děti do úvah o rozhodování, seznámit je s úmyslem přijmout cizí dítě do rodiny a vyslechnout si jejich názor, pokud jsou ve věku, kdy jsou objektivního názoru schopny, ovšem neměla by na nich ležet tíha konečného rozhodnutí. (Zezulová, 2012, s. 28)

Zúročit své vychovatelské schopnosti

Osoby, které již vychovaly své biologické potomky, mohou mít pocit tzv. prázdného hnízda a rády by ještě zúročily své rodičovské schopnosti a dovednosti. Ovšem i tito jedinci by si měli uvědomit riziko svého počínání, jelikož přijmou do své péče dítě, které má již za sebou často velmi pestrou minulost a budou se tedy v mnoho případech potýkat s problémy, které při výchově svých biologických dětí nikdy řešit nemuseli. (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 12)

Touha pomoci dítěti

Je samozřejmé, že pěstouni mohou mít i čistě jasný motiv a to pomoci opuštěnému dítěti a ochránit ho před pobytem v ústavní výchově. Je logické a samozřejmé, že dítě vyrůstající bez své biologické rodiny opravdu pomoc potřebuje a nejvhodnějším prostředkem pomoci je právě náhradní rodina, která bude dítěti poskytovat lásku, oporu, porozumění a zázemí a bude tak ve svých funkcích adekvátně suplovat rodinu biologickou. (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 12)

Dítě jako smysl existence

Dítě může pěstounům pomoci k pocitům plnohodnotného žití a potvrzení vlastní hodnoty. Cítí se potřebně a leckdy úspěšně, neboť plní nelehký úkol, a to starají se o cizí dítě. To je může ubezpečovat v pocitu, že má jejich život smysl a tedy si zaslouhují žít. (Vágnerová, 2012, s. 6)

Je důležité nezavírat oči před realitou. I pěstouni jsou jenom lidé. A jak z reálného života víme, lidé jsou nejen dobří, ale i zlí a tak i motivy pěstounů často nemusejí být altruisticky čisté. Níže si uvedeme pár takových motivů k výkonu pěstounské péče, které se primárně nezaměřují na to, být prospěšný dítěti.

Motivem pěstounů může být tak, jak uvádí Škoviera (2007, s. 54) pragmatismus - jelikož pěstouni získávají od státu nemalé dávky pěstounské péče, přichází do rodiny stabilní příjem, tedy dítě v pěstounské péči může sloužit jako zdroj obživy pro celou rodinu;

vykoupení vlastní viny – péče o cizí dítě je bráno za pomoc oceňovanou státem i společenskými normami, ovšem pěstoun toto rozhodnutí mohl učinit z důvodu své minulosti, kdy například ublížil někomu blízkému a nyní si chce očistit své svědomí a „vykoupit“ tímto skutkem svoji vinu; řešení partnerské krize – mnoho manželů či partnerů prožívá v určitém věku, zejména při odchodu dětí z domu, partnerskou krizi a přijetím dítěte mohou mít pocit, že příchod nového člena rodiny pomůže narušit jejich partnerský stereotyp a obohatit jejich vztah, mnohdy je to pravda a partneři opět naváží láskyplný vztah, ovšem ve vztahu k přijímanému dítěti rozhodně nemůžeme brát tento motiv jako čistý a altruistický; psychopatologické motivy – zde už je motiv přijetí dítěte do pěstounské péče až nebezpečný zdraví a životu dítěte, může se jednat o psychopata nejčastěji s heterosexuálně nebo homosexuálně pedofilním zaměřením; mocenské ambice – zde bývá motivem přijetí dítěte do pěstounské péče snaha někoho řídit, kontrolovat a mít nad ním moc, což péče o bezbranné dítě může takovému člověku umožňovat. (Škoviera, 2007, s. 54)

Osoby, které se rozhodnou pro pěstounskou péči, musí velmi dobře zvážit nejen otázku své motivace, ale i další aspekty jako například, zda mají dost fyzických i psychických sil, aby byly schopny dítěti poskytovat adekvátní péči, zda jsou jejich osobnostní předpoklady natolik dobré, aby zvládly výchovu i značně problémových dětí, zda se dokáží vzdát svého zaběhnutého životního stylu a také, zda je i celá rodina připravena na velkou změnu v podobě nového člena rodiny (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 13)

Pokud jsou tedy potenciální pěstouni přesvědčeni, že tento náročný úkol zvládnou, nastupují na dlouhou cestu, která začíná zprostředkováním pěstounské péče. Jak zprostředkování pěstounské péče probíhá, kdo pěstounskou péči zprostředkovává a jaké konkrétní kroky musí osoby, které se chtějí stát pěstouny, podniknout, si podrobně vysvětlíme níže.

2.1 Žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči

Proces zprostředkování pěstounské péče začíná podáním žádosti fyzické osoby na formuláři vydaném MPSV (viz příloha P I: Žádost o zařazení do evidence žadatelů), která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. K této žádosti musí každý žadatel vyplnit dotazník, též na formuláři MPSV (viz příloha P II: Dotazník – příloha k žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče). (Nožířová, 2012, s. 42)

V zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je specifikováno, že „žádost občana České republiky nebo cizince, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo, který má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo, který podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky přechodně pobývá na území České republiky nepřetržitě po dobu nejméně 356 dnů, se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností.“ (Česko, 1999, s. 7671)

Novotná a Fejt (2009, s. 111) upozorňují, že žádost o pěstounskou péči podává každý, kdo se chce stát pěstounem. Pokud se chce stát pěstounem osoba, která je v příbuzenském vztahu k dítěti nebo je to osoba blízká dítěti nebo jeho rodině, podá žadatel o svěřeni dítěte do pěstounské péče žádost ve vztahu ke konkrétnímu dítěti, a tedy neprobíhá proces zprostředkování. Dochází pouze k podání návrhu o svěřeni dítěte do pěstounské péče a k soudnímu jednání, kde se rozhodne o svěřeni či nesvěřeni dítěte do pěstounské péče.

V ostatních případech dochází k procesu zprostředkování. Základem pro zprostředkování pěstounské péče je vedení spisové dokumentace o žadatelích, kterou vede každý obecní úřad obce s rozšířenou působností. Spisová dokumentace obsahuje výše uvedenou vyplněnou žádost a dotazník, doklad o státním občanství, v případě cizinců doklad o povolení k trvalému pobytu, opis z evidence Rejstříku trestů, zprávu lékaře o zdravotním stavu žadatele, podklady o ekonomických poměrech žadatele, písemný souhlas s tím, že příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí může zjišťovat další údaje potřebné ke zprostředkování a kdykoliv může dále zjišťovat, zda nedošlo ke změně výše uvedených skutečností. Dále je nutný souhlas žadatele s účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny a také vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zařazení do evidence žadatelů. (Gabriel, Novák, 2008, s. 74 – 79)

Tak jako vede obecní úřad obce s rozšířenou působností spisovou dokumentaci o žadateli o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči, tak vede i spisovou dokumentaci o dítěti, které je vhodné pro umístění do pěstounské péče. Ta obsahuje osobní údaje dítěte, doklad o státním občanství, údaje o rodině dítěte (vyslovení nezájmu, zda a kolik má dítě sourozenců, informace o rodičích dítěte a širší rodině dítěte apod.) a zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte. V současné době vede obecní úřad obce s rozšířenou působností evidenci všech dětí v ústavní výchově, bez ohledu na to, zda se o ně jejich biologické rodiny zajímají či nikoliv. Současným dlouhodobým cílem je umístění všech dětí z ústavní výchovy do náhradní rodinné výchovy. (Česko, 1999, s. 7667)

Nožířová (2012, s. 43) upřesňuje, že celou spisovou dokumentaci dítěte i spisovou dokumentaci žadatele postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností krajskému úřadu, který je v dalších fázích odpovědný za proces zprostředkování pěstounské péče.

Smutek (2006 cit. podle Nožířová, 2012, s. 42) upozorňuje, že v průběhu celého procesu zprostředkování figurují žadatel o zprostředkování pěstounské péče a pověřený pracovník jako partneři, jejichž hlavním zájmem je blaho dítěte. Žadatel musí být tedy plně zahrnut do celého procesu zprostředkování, stanovování cílů a participuje na všech rozhodnutích.

Z těchto výše uvedených důvodů může žadatel kdykoliv vzít svoji žádost o zprostředkování pěstounské péče zpět. Jedná se pouze o jeho svobodné rozhodnutí a právem mu tak náleží. (Česko, 1999, s. 7667)

Oproti tomu obecní úřad obce s rozšířenou působností a krajský úřad mohou rozhodnout o zastavení zprostředkování jen v omezených případech a to zejména, pokud žadatel nedoloží potřebné dokumenty a nesdělí potřebné informace pro vedení spisové dokumentace či se objeví významné skutečnosti, které by ohrožovaly zdravý vývoj dítěte v pěstounské péči (Bubleová, Frantíková, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 23).

Po postoupení spisové dokumentace žadatele a spisové dokumentace všech dětí, které je možno umístit do pěstounské péče, vede krajský úřad evidenci všech dětí, které je možno umístit do pěstounské péče a také evidenci všech žadatelů o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Evidence dětí obsahuje spisovou dokumentaci, kterou krajský úřad získal od příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností, odborné posouzení dítěte (je-li ho třeba), vyjádření dítěte dle § 8 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zajištěné krajským úřadem. (Česko. 1999, s. 7663)

Evidence žadatelů obsahuje spisovou dokumentaci, kterou krajský úřad získal od obecního úřadu obce s rozšířenou působností, odborné posouzení dle § 27 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a další doklady. (Česko. 1999, s. 7668 - 7669)

Krajský úřad může žádost o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči:

- přerušit,
 - a) pokud je proti žadateli či osobě, která sdílí s žadatelem společnou domácnost vedeno trestní řízení, což by mohlo mít neblahý vliv na výchovu a celkový vývoj dítěte v náhradní rodině (Česko, 1999, s. 7667).

V takovém případě je zařazení do evidence přerušeno až do doby konečného rozhodnutí v tomto trestním řízení.

b) pokud existují na straně žadatele závažné důvody, které v současné době brání odbornému posouzení. V takovém případě je zařazení do evidence přerušeno až do doby než tyto důvody pomínou.

- zamítnout, pokud krajský úřad zjistí závažné důvody, díky kterým nelze zařadit žadatele do evidence žadatelů. (Česko, 1999, s. 7667)

2.2 Odborné posouzení pro zprostředkování pěstounské péče

Jak už bylo uvedeno výše, krajský úřad vede evidenci dětí i evidenci žadatelů o zprostředkování pěstounské péče, posuzuje vhodnost žadatelů, rozhoduje o zařazení do evidence žadatelů a umísťuje děti do náhradní rodinné péče na základě předchozího posouzení a rozhodnutí soudu (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 23).

V čem konkrétně spočívá odborné posouzení, kdo žadatele posuzuje a v jakých oblastech, si uvedeme na dalších stranách této kapitoly.

U žadatelů se posuzuje řada oblastí, jako například charakteristika osobnosti, psychický a fyzický stav žadatele, majetkové a sociální poměry rodiny či vyjádření dětí žadatele k přijetí dalšího dítěte do rodiny (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 24).

Odborné posuzování žadatelů je dlouhodobý proces, při kterém se musí zohledňovat každý aspekt, který se týká žadatele či jeho blízkého okolí. My zde zmíníme dvě nejvýznamnější oblasti odborného posouzení žadatelů - psychologické posouzení a posouzení zdravotního stavu.

Psychologické posouzení

Nožířová (2012, s. 50) upozorňuje, že bez absolvování psychologického posouzení nemohou být žadatelé zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny.

Psychologické posouzení představuje stěžejní materiál pro vydání rozhodnutí o zařazení či nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných stát se pěstouny (Nožířová, 2012, s. 50).

Psychologické posouzení se zaměřuje především na posouzení motivace, která vedla jedince k podání žádosti, dále se zohledňuje stabilita manželství či partnerského vztahu, předpoklady k výchově dítěte z hlediska osobnostního, psychologického a duševního (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 24).

Matějček (2002 cit. podle Nožířová, 2012, s. 50) specifikuje, že psychologické posouzení se týká zejména otázek zaměřených na zkušenosti z žadatelova dětství, dospívání, manželství, rodičovských postojů a hlavně rozklíčování primární motivace, která vedla žadatele k rozhodnutí přijmout opuštěné dítě.

Nožířová (2012, s. 50 – 51) dále upozorňuje, že psychologické posouzení musí zajistit příslušný krajský úřad. Není totiž přípustné, aby si klienti sami zajistili psychologický posudek od vlastního psychologa, neboť psychologické posouzení privátních psychologů je považováno za nedostatečné a neúplné, jedná se totiž většinou o psychology, kteří nemají praktické zkušenosti s náhradní rodinnou péčí, a tedy často podceňují rizika svěření dítěte do náhradní rodinné péče.

Posouzení zdravotního stavu

„Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí má žadatel povinnost podrobit se při odborném posouzení vyšetření zdravotního stavu a sdělit jméno, příjmení a adresu ošetřujícího lékaře a název a adresu zdravotnického zařízení, v němž se léčí.“ (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 23)

Do posuzování zdravotního stavu se zahrnuje stránka tělesná, duševní a smyslová. Lékař se zaměřuje na to, zda se u žadatele nevyskytují omezení, která by bránila dlouhodobé, řádné a soustavné výchově dítěte a aby nedocházelo k ohrožení psychického či fyzického zdraví dítěte. Avšak účelem tohoto posuzování je zjistit, informace ohledně zdravotního stavu i z toho důvodu, aby přijetí dítěte do náhradní rodinné péče nevedlo ke zhoršení stávajícího nepříznivého zdravotního stavu žadatele. Každé zdravotní posouzení musí mít individuální charakter vzhledem k jednotlivým žadatelům. Samotné zdravotní posouzení provádí krajské úřady prostřednictvím svých privátních lékařů, kteří vykonávají zejména zdravotní posudky. Tito lékaři vycházejí při posuzování žadatelů i ze zpráv obvodních a odborných lékařů, kteří mají žadatele ve své péči. U žadatelů, kteří se v minulosti (zejména v posledních 5 letech) léčili na psychiatrii, je nutné doložit posudkovému lékaři též zprávu z psychiatrického vyšetření, které nesmí být starší než 6 měsíců. Posuzující lékaři mohou ve zpracování závěrečného posudku přihlídnout i k výsledkům psychologického posouzení žadatele. (Čeledová, 2013, s. 6 – 7)

V případě, že posudkový lékař nemá žádné výhrady vůči zdravotnímu stavu žadatele, vyhotoví stanovisko, kterým doporučuje žadatele pro výkon pěstounské péče. V některých případech si žádá zdravotní stav žadatele, například z důvodu určité diagnózy, odklad. V takovém případě bývá žadatelům doporučeno, aby do zlepšení svého zdravotního stavu přerušili řízení o zařazení do evidence žadatelů. Posudkový lékař může však vydat i zamítavé stanovisko, že stav žadatele je nevyhovující pro výkon pěstounské péče. (Nožířová, 2012, s. 59)

Čeledová (2013, s. 7) specifikuje žadatele, které nedoporučuje zařadit do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči z důvodu, že:

- „mají z důvodu svého nepříznivého zdravotního stavu podstatně omezenou psychickou a fyzickou výkonnost, soběstačnost, pohyblivost a schopnost orientace či komunikace, čímž jsou podstatně omezeny jejich výchovné a pečovatelské schopnosti, především ve vztahu k soustavné a dlouhodobé péči o dítě,
- by svým onemocněním ohrožovali, případně mohli ohrozit, zdravý vývoj dítěte, například bacilonosiči, alkoholici a ostatní toxikomani,
- by nedostatkem výchovných schopností, charakterovými vadami a poruchami sociability a adaptace ohrožovali harmonický vývoj dítěte – osoby sociálně a společensky problematické, osoby se sníženými duševními schopnostmi aj.“

Odborné posouzení se netýká pouze žadatelů o zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči, ale i dětí, které mají být svěřeny do pěstounské péče. U dětí se posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje, individuální potřeby, problémy a z toho vyplývající nároky dítěte. Také se zohledňuje vhodnost náhradní rodinné péče a zvažuje se, která z forem náhradní rodinné péče by byla k uvedeným zjištěním pro dítě nejvhodnější. (Bubleová, Vávrová, Vyskočil, Pokorná, 2013, s. 23)

Čeledová (2013, s. 5) doplňuje, že „posuzování zdravotního stavu dítěte pro účely osvojení nebo pěstounské péče zahrnuje posouzení úrovně tělesného, duševního a smyslového vývoje dítěte, včetně specifických potřeb a nároků ve vztahu ke zjištěnému zdravotnímu postižení. Vyšetření zdravotního stavu dítěte musí být úplné a podrobné do té míry, aby postihlo celkový obraz o tělesném i duševním stavu dítěte, jeho prognóze a o možnostech sociálního zařazení a budoucím osvojitelům/pěstounům poskytlo objektivní informace v potřebném rozsahu.“

Pokud výsledek odborného posouzení žadatelů mluví v jejich prospěch, tedy jsou, dle odborného posouzení, schopni stát se pěstouny, jsou zařazeni do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Tento krok je uskutečňován správním rozhodnutím, vůči kterému se mohou žadatelé do 15 dnů odvolat. Pokud se žadatelé neodvolají, což se v tomto případě předpokládá, ocitnou se, nabytím právní moci tohoto rozhodnutí, v tzv. čekací fázi procesu. Jedná se o „hluchou fázi“, kdy jsou žadatelé pravomocně schopni přijmout cizí dítě do své péče, ale na zprostředkování konkrétního dítěte v současné chvíli čekají. (Nožířová, 2012, s. 60)

2.3 Fáze samotného zprostředkování pěstounské péče

Až po těchto výše uvedených krocích nastává proces zprostředkování, který spočívá:

- „ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení,
- ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny,
- v odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,
- ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.“ (Novotná, Fejt, 2009, s. 110)

„Základním principem při zprostředkování náhradní rodinné péče je vyhledávání těch nejvhodnějších náhradních rodičů pro dítě, nikoliv naopak.“ (Nožířová, 2012, s. 62 – 63)

Vždy je tedy dítěti vybírána taková rodina, která je schopna a ochotna přijmout cizí dítě bez výhrad takové jaké je, tedy i s jeho minulostí, vadami, poruchami, existencí biologických rodičů a sourozenci, kontaktem s nimi apod. (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 25).

Nožířová (2012, s. 63) dále upozorňuje, že je nutné zamyslet se nad tím, s jakou rodinnou, sociální a zdravotní anamnézou děti do náhradní rodinné péče jdou a tedy podle vyhodnocení situace se připravit na realitu a akceptovat dítě takové, jaké je.

Doba, po kterou čekají žadatelé na dítě, se může lišit region od regionu, ale také žádost od žádosti, neboť každý náhradní rodič má na svěřené dítě jiné požadavky. Někteří pěstouni jsou ochotni přijmout více dětí a to i s určitým omezením, poruchami či postižením, často jim nevádí drogová závislost biologických rodičů dítěte či souhlasí s umístěním dítěte cizího, zejména romského, etnika. (Gabriel, Novák, 2008, s. 85)

Žadatelé, kteří jsou ochotni přijmout takové dítě často „předběhnou“ ostatní, neboť bezproblémových dětí se do náhradní rodinné péče dostává logicky málo (Gabriel, Novák, 2008, s. 85).

Samotné zprostředkování, tedy vytipování vhodných žadatelů a vhodného dítěte provádí poradní sbor, který je složený z odborníků působících v oblasti náhradní rodinné péče či sociálně-právní ochrany dětí. Poradní sbor zasedá alespoň jedenkrát v měsíci a vybírá nejvhodnější žadatele zhruba z 3 – 4 párů ke konkrétnímu dítěti. (Nožířová, 2012, s. 65 – 66)

„Cílem činnosti poradního sboru pro zprostředkování náhradní rodinné péče je na základě nezávislého posouzení odborníků nalézt pro konkrétní dítě takové prostředí, které by mohlo v co největší míře uspokojovat jeho základní psychické potřeby.“ (Štěrbová, Kalábová, 2008, s. 44)

Po rozhodnutí poradního sboru jsou vybraní žadatelé osloveni a pozváni na schůzku s krajským úřadem, kde jsou též seznámeni s obsahem spisové dokumentace dítěte a mají právo se s ním, na základě vydaného oznámení o vhodnosti, seznámit. V případě, že mají žadatelé, po prostudování spisové dokumentace dítěte zájem se s dítětem setkat a následně ho přijmout do péče, svou roli přebírá soud, který nařídí soudní jednání o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Pěstounská péče vzniká pravomocným rozhodnutím soudu. (Nožířová, 2012, s. 67 – 68)

2.4 Umístění dítěte do pěstounské péče

Finální fází procesu pěstounské péče je umístění dítěte do pěstounské péče. Jak pro pěstouny, tak pro dítě nastává doba nejistoty a neznáma. Je důležité dítěti tuto fázi co možná nejvíce usnadnit a zapojit ho do běžného chodu rodiny, do rituálů a zvyklostí a umožnit mu tak začlenění se do nového prostředí.

První chvíle kontaktu s dítětem by měly být ve znamení budování si vzájemné důvěry, neboť nová rodina by měla pro dítě představovat domov a jistotu. Tomu je možno napomoci tím, že bude chování pěstounů předvídatelné a neměnné. V rodině by měla být nastavena jasná pravidla, která by měla být pro nově příchozí dítě čitelná a splnitelná, ovšem neměl by zde chybět dostatek citového a láskyplného přijetí. (Archerová, 2001, s. 20 – 21)

Není totiž výjimkou, že děti umístěné do pěstounské péče trpí absencí mateřské vazby či psychickou deprivací, což je samozřejmě skutečnost, která výrazně ovlivňuje celý další vývoj dítěte (Grohová, Bubleová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 10).

Matoušek (2003, s. 48 – 49) definuje psychickou deprivaci jako „chybění příležitosti k budování pevné vazby s pečujícím dospělým a blokováním příležitosti k rozvoji duševních schopností. Dlouhodobé následky psychické deprivace jsou: oslabení vazby na lidi, navazování mnoha povrchních vztahů, provokování zájmu zlobením, nebo příklon k trvalému náhradnímu uspokojování.“

U dětí, které vyrůstaly v dysfunkční rodině či byly dokonce umístěny do ústavní péče, se dá psychická deprivace téměř předpokládat, což ovšem k úplné diagnostice deprivovaných dětí samo o sobě nestačí, neboť rodinná deprivace má jiný charakter, průběh a důsledky než deprivace ústavní. Vyšetření a následná diagnostika deprivovaných dětí by měla mít vždy individuální charakter a měla by zhodnotit celou osobnost dítěte v jeho konkrétních životních podmínkách. Diagnostický závěr má mít pak prognostický charakter a nabízet vhodná výchovná, léčebná, sociální, právní či další opatření. (Koluchová, 1992, s. 25 – 29)

Vágnerová (2011, s. 50 – 51) říká, že je samozřejmé, že pozornost, lásku a porozumění pochopitelně potřebují všechny děti a zejména děti v náhradní rodinné péči. Zvláštní kategorii dětí, které vyžadují individuální péči, tvoří tak jako děti deprivované, děti se zdravotním znevýhodněním. Náhradní rodiče dítěte se zdravotním znevýhodněním by se měli především detailně informovat na zdravotní stav přijatého dítěte. Po zjištění konkrétních informací o dítěti by měli náhradní rodiče požadovat kontakt na odborníky a instituce, které jim v případě problémů s dítětem mohou být nápomocny. Pokud mají náhradní rodiče zájem, měl by být předán kontakt na organizace, které sdružují další osoby pečující s obdobným problémem, neboť kontakt s osobami, které prožili či prožívají podobnou zkušenost, je vždy ku prospěchu. Pěstouni by si měli též uvědomit, že jejich péče neumí dělat zázraky, tedy mohou pílí a úsilím dosáhnout zlepšení stavu dítěte, ovšem neměli by být příliš plni optimistických očekávání. V neposlední řadě by též, ani kvůli náročné péči o dítě, zapomenat sami na sebe, na své potřeby, zájmy a odpočinek. Neboť pokud je pěstoun přetížený, unavený a nespokojený nemůže poskytovat dítěti adekvátní péči. Je důležité informovat pěstouny o prevencích syndromu vyhoření, aby mohli dětem v pěstounské péči poskytovat plnohodnotnou péči, kterou si zaslouží.

Také u výchovy dětí jiného etnika by si měli pěstouni uvědomit, že díky své odlišnosti si i tyto děti nesou do rodiny velkou zátěž. Hlavním specifikem těchto dětí je, že často mívají problémy s respektováním autorit, společenských norem a pravidel. Často se jedná o demotivované děti, které mají výrazné problémy s navazováním vztahů k ostatním. (Vančáková, 2011, s. 15 – 24)

Pěstouni by se neměli snažit popírat ani zlehčovat či bagatelizovat identitu těchto dětí. Na druhé straně by se měli vyhnout přeceňování identity dítěte a díky tomuto názoru omlouvat jeho jednání a chování například slovy: „co se dá dělat, má to v krvi.“ Optimálním postojem je respektování identity a původu dítěte. Náhradní rodiče by si měli uvědomit původ dítěte a jeho minulost a na tomto základě dítě přijímat takové, jaké je, ovšem i tak mu nastavit jasná pravidla chování a přímo úměrné sankce při jejich nedodržování. (Vančáková, 2011, s. 15 – 24)

Současně je důležité si uvědomit a mít na paměti, že osoba přijímající dítě do pěstounské péče dostane zhruba v 66 % dítě jiného etnika, neboť odborné publikace a statistiky uvádí, že „z počtu dětí, které delší dobu čekají na náhradní rodinu, jsou přibližně dvě třetiny dětí romského původu.“ (Sobotková, 2005 cit. podle Vančáková, 2011, s. 8)

3 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

V této kapitole se budeme zabývat finančním hlediskem pěstounské péče, neboť „pěstounská péče je jediná státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali.“ (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 50)

Finanční zabezpečení pěstounských rodin prošlo přelomem roku 2012/2013 výraznou změnou, která je s účinností od 1. 1. 2013 ukotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. „Tedy ke dni 1. 1. 2013 zanikl nárok na dávky pěstounské péče podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.“ (Müllerová, 2013, s. 2)

Podmínky vzniku nároku na dávky pěstounské péče upravuje též Macela (2013b, s. 1 – 2) v metodické informaci MPSV, která říká, že „při svěřeni dítěte do pěstounské péče na základě rozsudku soudu vzniká pěstounovi a svěřenému dítěti nárok na dávky pěstounské péče dnem vykonatelnosti tohoto rozhodnutí, zásadně se den vykonatelnosti rozsudku shoduje se dnem nabytí právní moci. Před nabytím právní moci se rozsudek soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče může stát vykonatelným pouze za předpokladu, že soud ve výroku rozsudku vysloví předběžnou vykonatelnost rozsudku na návrh některého z účastníků řízení.“

Nárok na dávky pěstounské péče má pouze osoba pečující a osoba v evidenci, která si o dávky zažádala na pobočce Úřadu práce České republiky dle místní příslušnosti. Žádost je možné podat na předepsaných tiskopisech. (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 29)

Na jaké dávky pěstounské péče mají osoby pečující a osoby v evidenci konkrétně nárok, se podíváme v další kapitole.

3.1 Dávky pěstounské péče

Konkrétní dávky pěstounské péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a jsou jimi – příspěvek při převzetí dítěte, odměna pěstouna, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče (Česko, 1999, s. 7675).

Po rekonstrukci výše uvedeného zákona je ještě upřesněn způsob vyplácení dávek pěstounské péče a to tak, že dávky se vyplácí v české měně a to buď převodem na osobní bankovní účet osoby pečující, nebo poštovním poukazem (Česko, 2014, s. 72).

Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek při převzetí dítěte je vyplácen jednorázově a logicky v době převzetí dítěte. Vyplácí se osobě pečující a to ve výši:

- a) 8 000 Kč do 6 let věku dítěte,
- b) 9 000 Kč od 6 let do 12 let věku dítěte,
- c) 10 000 Kč od 12 do 18 let věku dítěte. (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 29)

Za velmi důležité považujeme zmínit, že „příspěvek při převzetí dítěte nenáleží osobě v evidenci při svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.“ (Müllerová, 2013, s. 6)

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázová vyšší částka, která má sloužit k nákupu věcí, které je potřeba nakoupit před převzetím dítěte do péče. Jedná se v podstatě o obstarání základního vybavení pro dítě přicházející do pěstounské péče, jako například oblečení, školní pomůcky, hračky apod. (Bubleová, Frantíková, Vránová, 2011, s. 34)

Odměna pěstouna

Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující i osoba v evidenci. Pokud je ovšem osobou pečující prarodič nebo rodič prarodiče nezl. dítěte, náleží odměna pěstouna této osobě pouze v případech hodných zvláštního zřetele, jelikož mají ze zákona přímou vyživovací povinnost ke svým (pra)vnučatům. Pokud tedy o odměnu pěstouna požádá na Úřadu práce České republiky taková osoba, požádá ÚP místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí o vyjádření, zde se jedná o případ zvláštního zřetele. Orgán sociálně-právní ochrany dětí zohledňuje zejména sociální a majetkové poměry osoby pečující, zdravotní stav svěřeného dítěte a současné možnosti osoby pečující na případné zaměstnání či jiný přivýdělek. (Kafka, 2013, s. 5)

Důležité je upozornit, že pokud jde o společnou pěstounskou péči manželů, náleží dávka odměna pěstouna pouze jednomu z nich a to na základě jejich dohody. V případě, že se manželé nedohodnou, rozhodne za ně příslušná krajská pobočka ÚP. (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 29)

Toto ustanovení se objevuje nyní v § 47i zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a doplňuje, že ÚP může při rozhodování o přiznání odměny pěstouna rozhodnout taky v případě, že manželé žijí minimálně po dobu tří měsíců odděleně. (Česko, 2014, s. 68)

Müllerová (2013, s. 4) uvádí výši odměny pěstouna za jeden kalendářní měsíc:

- „pro osoby pečující činí:
 - a) 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě,
 - b) 12 000 Kč, je-li pečováno o dvě děti,
 - c) 20 000 Kč, je-li pečováno alespoň o tři děti nebo alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III, IV. Za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se v těchto případech odměna pěstouna zvyšuje o 4 000 Kč.
- pro osoby v evidenci činí:
 - a) 20 000 Kč od okamžiku zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to i v případě, že aktuálně nepečuje o žádné dítě,
 - b) 24 000 Kč, je-li osobě v evidenci svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV.“

Pro porovnání uvádíme částku odměny pěstouna před novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která činila 3 126 Kč za jedno svěřené dítě (Bubleová, Frantíková, Vávrová, 2011, s. 31).

„Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné a sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti.“ (Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Vávrová, Pokorná, 2013, s. 31)

Částky, které uvádí zákon, jsou tedy hrubým příjmem osoby pečující a osoby v evidenci a ÚP je oprávněn z odměny pěstouna srážet a odvádět daň z příjmu a příslušné odvody pro sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Důležitou inovací zákona o sociálně-právní ochraně dětí zmiňuje Kafka (2013, s. 8 – 9) a říká, že si osoby pečující a osoby v evidenci od 1. 1. 2013 mohou (při)vydělávat, aniž by to mělo vliv na jejich odměnu pěstouna, avšak jejich výdělečná činnost nesmí mít vliv na kvalitu péče o svěřené dítě.

Müllerová (2013, s. 5) doplňuje, že také pobírání odměny pěstouna se nevyklučuje ani s pobíráním rodičovského příspěvku či starobního důchodu, ovšem pobírání odměny pěstouna a předčasného starobního důchodu možný není.

Macela (2013c, s. 1) zmiňuje vyplácení odměny pěstouna ve vztahu k pracovní neschopnosti a říká, že „odměna pěstouna se poskytuje i po dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény osoby pečující nebo osoby v evidenci, nejdéle však do konce kalendářního měsíce následujícího, po kterém pracovní neschopnost vznikla nebo v němž byla nařízena karanténa. Po dobu, po kterou osoba pečující nebo osoba v evidenci pobírá v případě pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény odměnu pěstouna, není jí nemocenské poskytováno. Taktéž nebude nemocenské poskytováno v měsíci, kdy dojde k uschopnění této osoby nebo k ukončení karantény, neboť této osobě náleží odměna pěstouna a to v plné výši.“

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

„Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležící podle věty první se vyplácí osobě pečující. Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává i po dosažení zletilosti, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku.“ (Česko, 1999, s. 7676)

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za jeden kalendářní měsíc:

- a) 4 500 Kč, jedná-li se o dítě ve věku do 6 let,
- b) 5 500 Kč, jedná-li se o dítě ve věku od 6 do 12 let,
- c) 6 350 Kč, jedná-li se o dítě ve věku od 12 do 18 let,
- d) 6 500 Kč, jedná-li se o dítě ve věku od 18 do 26 let (Bubleová, Frantíková, Vávrová, 2011, s. 29 - 30).

Kafka (2013, s. 2) upozorňuje, že ačkoliv je příspěvek na úhradu potřeb dítěte určen dítěti, které je svěřené do pěstounské péče, žádá za nezletilého osoba pečující či osoba v evidenci a k jejím rukám je také příspěvek vyplácen. Jde-li o osobu zletilou podle písmene d), která je svěřena do pěstounské péče, žádá si o příspěvek na úhradu potřeb dítěte sama a ten je pak také vyplácen k jejím rukám. V případě, že dítě svěřené do pěstounské péče pobírá důchod z důchodového pojištění, vyplácí ÚP jako příspěvek na úhradu potřeb dítěte pouze výši rozdílu mezi tímto důchodem a částkou příspěvku na úhradu potřeb dítěte.

Pro srovnání - příspěvek na úhradu potřeb dítěte před novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí uvádí Kepková (2009, s. 27) a to ve výši 2 240 Kč pro dítě do 6 let, 2 744 Kč pro dítě od 6 do 15 let a 3 126 Kč pro dítě starší 15 let.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí uvádí, že nárok na zakoupení motorového vozidla má pouze osoba pečující, která má svěřené do pěstounské péče tři děti a která zakoupila či zajistila opravu vozidla a toto vozidlo využívá pro potřeby svěřených dětí, nikoliv pouze pro soukromé účely nebo dokonce pro výdělečnou a podnikatelskou činnost. (Česko, 1999, s. 7676)

Müllerová (2013, s. 6) uvádí, že výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny nebo nákladů, které vynaložila osoba pečující na opravu vozidla, maximálně do výše 100 000 Kč.

Kafka (2013, s. 10) ještě doplňuje, že tento příspěvek může být poskytnut též bezhotovostně a to i před zakoupením vozidla, s podmínkou, že bude vozidlo zakoupeno do 6ti měsíců od poskytnutí příspěvku a tuto skutečnost je osoba pečující schopna prokázat kupní smlouvou nebo smlouvou o opravě vozidla. Pokud nastane situace, že osoba pečující do 5ti let od koupě/opravy vozidla přestane vykonávat pěstounskou péči či vozidlo někomu daruje nebo prodá, je povinna vrátit k rukám ÚP poměrnou část příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Posledním příspěvkem vypláceným v pěstounské péči je příspěvek při ukončení pěstounské péče, který náleží osobě, jež byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči a to jak osoby pečující, tak osoby v evidenci. Jedná se o jednorázový příspěvek ve výši 25 000 Kč, který se vyplácí k rukám osoby, která byla v pěstounské péči nebo v PPPD ke dni zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Pokud toto dítě pobírá důchod z důchodového pojištění, má současně nárok i na výplatu tohoto jednorázového příspěvku. (Müllerová, 2013, s. 6)

3.2 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

Nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče má dle Maceli (2012, s. 6) subjekt, který uzavřel s osobou pečující nebo s osobou v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče.

Jak už bylo uvedeno výše, tímto subjektem může být – obecní úřad obce s rozšířenou působností, obecní úřad, krajský úřad nebo pověřená osoba. (Macela, 2012, s. 6)

Výše státního příspěvku na výkon pěstounské péče činí:

- a) 48 000 Kč za jeden kalendářní rok v případě, že je dohoda o výkonu pěstounské péče platná celý kalendářní rok,
- b) 4 000 Kč za platnost dohody na jeden kalendářní měsíc.

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče se vyplácí vždy jeden na jednu uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Na výši tohoto příspěvku nemá vliv počet svěřených dětí do pěstounské péče, platí tedy obecné pravidlo, že jedna pěstounská rodina má uzavřenou vždy jen jednu platnou dohodu o výkonu pěstounské péče. (Macela, 2012, s. 6)

„O přiznání státního příspěvku na výkon pěstounské péče rozhoduje krajská pobočka úřadu práce, v jejímž obvodu se nachází sídlo nebo místo trvalého pobytu žadatele. O příspěvku se rozhoduje na základě žádosti. Žadatel je povinen v žádosti:

- a) uvést seznam všech osob pečujících a osob v evidenci, se kterými uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče,
- b) uvést jméno, popřípadě jména, příjmení osoby pečující nebo osoby v evidenci,
- c) přiložit kopii dohody o výkonu pěstounské péče.“ (Česko, 1999, s. 7677)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí upozorňuje, že příjemce státního příspěvku na výkon pěstounské péče je povinen hlásit krajské pobočce úřadu práce každý zánik dohody o výkonu pěstounské péče a to do 15 dnů od zániku dohody. (Česko, 1999, s. 7677)

Macela (2012, s. 6) specifikuje, že subjekt, který uzavřel s osobou pečující či osobou v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče, dostává celý obnos peněz za všechny dohody, které s pěstouny uzavřel, ovšem nemusí si hlídat, aby každá rodina vyčerpala 48 000 Kč/1 rok. Příspěvek na výkon pěstounské péče nemusí být v některých rodinách vůbec vyčerpán a naopak v jiných rodinách může být přečerpán. Vždy záleží na zhodnocení individuálních potřeb každé rodiny. Příjemce má dané finance ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče čerpat na zajištění práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci vyplývajících z dohody o výkonu pěstounské péče, které budou vyspecifikovány v další kapitole.

Čáslava (2013, s. 6) uvádí, že dále může příspěvek na výkon pěstounské péče sloužit pro hrazení výdajů týkajících se zaměstnanců subjektu, který uzavřel s osobami pečujícími a osobami v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče a tito zaměstnanci přímo sledují naplňování dohody o výkonu pěstounské péče. Jedná se o:

- osobní výdaje – příspěvek na výkon pěstounské péče je určen na platy a mzdy zaměstnanců, kteří zajišťují výkon pěstounské péče a sledují naplňování dohod o výkonu pěstounské péče,
- cestovní výdaje – jsou hrazeny zaměstnancům, kteří byli vysláni na pracovní cestu související se zajišťováním naplňování dohody nebo na školení, kde budou vzdělávání o dohodách o výkonu pěstounské péče či dalších tématech s pěstounskou péčí souvisejících,
- provozní výdaje – jedná se o náklady na provoz telefonů či služebních automobilů zaměstnanců, kteří sledují naplňování dohod o výkonu pěstounské péče,
- věcné výdaje – jedná se o věcné výdaje, které jsou potřebné k zajištění práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci (například materiální vybavení na vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci) a věcné výdaje zaměstnanců, kteří tato práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci zajišťují (například kancelářské potřeby, kancelářské vybavení, pořízení mobilních telefonů a počítačů či zakoupení odborné literatury).

Vždy platí obecné pravidlo, že výdaje na náklady by měly být přímo úměrné cenám obvyklým v místě a čase a nesmí být použity k pořízení zhodnocení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (Čáslava, 2013, s. 9).

4 DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

V následující kapitole se budeme důkladně zabývat dohodami o výkonu pěstounské péče, kterou musí mít od ledna 2013 uzavřenou, dle novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, každá osoba pečující a osoba v evidenci. Co je smyslem, obsahem a hlavní myšlenkou dohod o výkonu pěstounské péče, si uvedeme níže.

Z důvodu, že uzavírání dohod se řídí novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která vešla v platnost 1. 1. 2011, nejsou ještě takřka žádné odborné publikace, které by se zaměřovaly na tuto problematiku. Z tohoto důvodu využijeme pro objasnění této oblasti zejména platný zákon o sociálně-právní ochraně dětí a také metodické pokyny a manuály MPSV, které se k této problematice detailně vyjadřují, právně ji upravují a v praxi se jimi vše řídí.

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou mezi osobou pečující či osobou v evidenci a poskytovatelem, kterým může být obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad či pověřená osoba (Macela, 2013d, s. 2 – 3).

Bubleová, Frantíková, Vyskočil, Pokorná a Vávrová (2013, s. 26) dodávají, že zákon operuje s novými pojmy: osobou pečující, což je fyzická osoba, která je odpovědná za výchovu dítěte a osobou v evidenci, což je fyzická osoba, která může vykonávat PPPD a je vedena v evidenci takových osob.

V uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče figuruje jako hlavní činitel obecní úřad obce s rozšířenou působností, který navrhne osobám v evidenci či osobám pečujícím, které mají svůj trvalý pobyt v obvodu tohoto obecního úřadu, uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Tato dohoda musí být uzavřena do 30ti dnů od nabytí právní moci rozsudku o svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo do 30ti dnů od nabytí právní moci rozsudku o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD. Mimo obecní úřad obce s rozšířenou působností může osoba pečující nebo osoba v evidenci uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s některou pověřenou osobou. O této skutečnosti musí pověřená osoba bezodkladně informovat příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností. Ve všech případech je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen sledovat naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a to tak, že je povinen prostřednictvím svých zaměstnanců být s osobami pečujícími a osobami v evidenci v osobním kontaktu alespoň jedenkrát za dva měsíce, pokud má osoba pečující či osoba v evidenci dohodu uzavřenou s obecním úřadem a jedenkrát za šest měsíců, pokud má osoba pečující či osoba v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s jinou pověřenou osobou. (Česko, 1999, s. 7678)

Tato pověřená osoba je povinna, jedenkrát za šest měsíců, vypracovat závěrečnou zprávu o naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a předat ji příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, která se zakládá do spisové dokumentace dítěte svěřeného do pěstounské péče na orgánu sociálně-právní ochrany dětí. (Česko, 1999, s. 7678)

Účelem uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče je zajištění pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci a dětem svěřených do pěstounské péče či PPPD. Cílem dohod o výkonu pěstounské péče je napomoci náhradním rodinám v jejich nelehkém úkolu starat se o cizí dítě. Tato podpora má směřovat ke specifickým problémům, které plynou ze svěřením dítěte do náhradní rodinné péče. Nejedná se tedy primárně o pomoc v oblastech, které mívají všechny děti a rodiče, ale o pomoc v oblastech, které vyplývají ze specifík náhradní rodinné péče. Těmito oblastmi mohou být – ztráta biologických rodičů či dalších blízkých osob dítěte, identita dítěte, minulost dítěte apod. (Macela, 2013d, s. 1)

Po rekodifikaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí dochází k upřesnění, že každá osoba v evidenci a osoba pečující musí uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče a to bez ohledu na to, kolik má svěřených dětí. Jedná-li se o manžele, kteří jsou osobami pečujícími, uzavírají jednu dohodu o výkonu pěstounské péče dohromady. Pokud je dítě svěřeno jednomu z manželů do výlučné pěstounské péče, uzavírá dohodu pouze tato osoba pečující. (Česko, 2014, s. 66)

„Dohoda o výkonu pěstounské péče trvá po dobu, po kterou:

- a) trvá pěstounská péče,
- b) trvá péče fyzické osoby, které bylo před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče dítě rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem,
- c) je osoba rozhodnutím krajského úřadu vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu,
- d) je fyzická osoba poručníkem, jestliže o dítě osobně pečuje, nebo
- e) probíhá soudní řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, k němuž nemá vyživovací povinnost.“ (Česko, 1999, s. 7678)

Obecní úřad a pověřená osoba pro uzavírání dohod mohou dohodu o výkonu pěstounské péče vypovědět a to, pokud osoba pečující či osoba v evidenci závažně a opakovaně porušuje své povinnosti, maří sledování naplňování dohody či odmítá přijmout dítě na přechodnou dobu, jedná-li se o osobu v evidenci (Česko, 1999, s. 7678).

Osoby pečující a osoby v evidenci mohou dohodu o výkonu pěstounské péče vypovědět kdykoliv a to i bez udání důvodů (Česko, 1999, s. 7678).

V běžných případech zaniká dohoda, tak jak uvádí Macela (2013d, s. 15), dnem zletilosti svěřeného dítěte do pěstounské péče nebo dnem vyřazení osoby v evidenci z evidence osob, které mohou vykonávat PPPD nebo přechodem dítěte do jiné péče, například do osvojení nebo zpět do péče biologických rodičů.

Z uzavření dohody vyplývají osobám pečujícím a osobám v evidenci určitá práva a povinnosti, která mají zabezpečovat kvalitní péči svěřenému dítěti. Konkrétní práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci si uvedeme v následujících dvou kapitolách.

4.1 Práva osob pečujících a osob v evidenci

Nyní se budeme zaměřovat na práva osob pečujících a osob v evidenci. Z toho důvodu, že na vytvoření novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí se podílel zejména PhDr. Macela (2013d, s. 3 – 7), se v této kapitole opřeme pouze o jeho metodické pokyny a informace.

Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné péče o svěřené dítě

Toto právo zabezpečuje osobám pečujícím a osobám v evidenci pomoc s péčí o svěřené dítě v případech neschopnosti pečovat o svěřené dítě, například z důvodu krátkodobého pobytu v nemocnici, při narození biologických dětí do doby, než je matka propuštěna z nemocnice, při vyřizování nezbytných záležitostí, kam není žádoucí brát s sebou svěřené dítě a při úmrtí blízké osoby. Toto právo mohou osoby pečující a osoby v evidenci využít až v případě, že sami nejsou schopni ve výše uvedených situacích zajistit péči o svěřené dítě, například pomocí dalších členů rodiny, zejména manželem/manželkou osoby pečující nebo osoby v evidenci. Hlavním kritériem poskytnutí této péče je, že krátkodobá péče musí být důvodná.

V případě využití tohoto práva je žádoucí domluvit s osobou, která bude vykonávat osobní péči o svěřené dítě, podmínky této péče (kde bude dítě hlídáno, kde bude převzato, kdo ho bude hlídat a za jakou cenu). Svěřené dítě je možno hlídat za úhradu, avšak ta by měla odpovídat cenám v daném místě a čase obvyklým. Platit lze hodinová i denní sazba. Za celý den hlídání se proplácí maximálně 8 hodin. Má se za to, že cena obvyklá činí cca 100-150Kč/1hod hlídání.

Tuto péči za úhradu mohou poskytovat osoby blízké rodině, mateřská centra, mateřské školy, dobrovolníci či jiní pěstouni. Tato služba je osobám pečujícím nebo osobám v evi-

denci hrazena ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Úhrada není poskytována osobám blízkým, které sdílí s osobou pečující či osobou v evidenci společnou domácnost.

Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let

Smyslem tohoto práva je poskytovat osobám pečujícím a osobám v evidenci odpočinek tzn. odlehčení od celodenní a psychicky náročné péče o svěřené dítě. Tohoto práva by měli využívat zejména osoby pečující a osoby v evidenci, které se starají o malé děti, které ještě nejsou ve školním věku.

Odlehčení není nutné uskutečňovat v celkovém rozsahu 14 dnů ani není nutné, aby bylo vyčerpáno 14 dní v kuse, naopak u menších dětí je žádoucí a přínosnější, aby bylo odlehčení čerpáno po kratších úsecích, nejméně však půl dne v kuse, aby si odlehčení zachovalo svůj smysl a efekt.

Odlehčení pro osoby pečující a osoby v evidenci je možné zajišťovat prostřednictvím pobytu dětí na letních táborech, na zážitkových dnech, víkendových pobytech s terapeutickým programem apod.

Tato služba je pěstounským rodinám hrazena ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče a platí, tak jako u krátkodobé péče, že cena za odlehčení by měla být v místě a čase obvyklá. V případě nadstandartních požadavků pěstounů, například pobyt dítěte u moře, je požadována adekvátní finanční spoluúčast pěstounů.

Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců

Subjekt, který dohodu o výkonu pěstounské péče s osobou pečující či s osobou v evidenci uzavřel, musí vyhodnotit individuální potřeby každé pěstounské rodiny a v případě nutnosti zajistit těmto osobám psychologickou, terapeutickou či jinou odbornou pomoc.

Tato odborná pomoc musí být ve vztahu k péči o svěřené dítě a ve vztahu k problémům, které přímo vyplývají z toho, že bylo dítě svěřeno do náhradní rodinné péče. Tato pomoc je také hrazena ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče, v případě, že je frekvence pomoci pěstounům vyšší než jedenkrát za 6 měsíců, je ze strany pěstounských rodin požadována finanční spoluúčast při hrazení odborné pomoci.

Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o svěřené dítě

V souvislosti s povinností osob pečujících a osob v evidenci zvyšovat si znalosti a dovednosti, což bude vyspecifikováno v další kapitole, mají osoby pečující a osoby v evidenci právo, aby jim toto povinné vzdělávání bylo zprostředkováno, zajištěno a zapláceno.

Zvyšování znalostí a dovedností zajišťuje osobám pečujícím a osobám v evidenci ten subjekt, který uzavřel s těmito osobami dohodu o výkonu pěstounské péče.

Právo na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a při realizaci styku rodičů s dítětem v pěstounské péči, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečnění styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku

Jelikož pěstounská péče je institut náhradní rodinné péče, kde biologičtí rodiče svěřených dětí neztrácí svá práva a povinnosti ke svým dětem, tedy pokud mají zájem, mohou se se svými biologickými dětmi vídat. Díky této skutečnosti mají osoby pečující a osoby v evidenci právo na zajištění pomoci při styku dětí s biologickými rodiči. Kontakt s těmito osobami bývá často problematický, neboť se často jedná o osoby drogově závislé.

Z těchto důvodů mají osoby pečující a osoby v evidenci nárok na pomoc, která spočívá zejména v přípravě dítěte na kontakt s rodinou, zajištění vhodného místa pro kontakt, vyhodnocení, zda je kontakt s rodiči v zájmu dítěte a v doprovázení a sledování průběhu kontaktu.

Tuto pomoc zajišťuje osobám pečujícím a osobám v evidenci vždy ten subjekt, který uzavřel s těmito osobami dohodu o výkonu pěstounské péče. V případě finančních výloh, například na zajištění prostor pro asistovaný kontakt, mohou být tyto výdaje hrazeny ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče, ovšem neměly by překročit ceny v místě a čase obvyklé.

4.2 Povinnosti osob pečujících a osob v evidenci

Tak jako jsme si objasnili práva osob pečujících a osob v evidenci, tak si nyní ujasníme, jaké povinnosti vyplývají těmto osobám z uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče. I zde se budeme držet výkladu pouze dle Maceli (2013d, s. 8 – 11)

Povinnost v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte (dále jen IPOD) udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud nestanoví jinak

Každé dítě, které je umístěno do pěstounské péče, musí mít v rámci spisové dokumentace na orgánu sociálně-právní ochrany dětí vypracované vyhodnocení situace dítěte a IPOD, ve kterém se stanovují krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle pro dítě v pěstounské péči. Pokud je do IPODu zahrnut i styk dítěte se svými rodiči, mají osoby pečující a osoby v evidenci povinnost naplňovat plán IPODu.

K realizaci této povinnosti mohou využít svého práva na pomoc při realizaci tohoto styku, která je vyspecifikována shora tak, aby byl kontakt rodičů s dítětem bezproblémový a pro dítě přínosný.

Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

Osoby pečující a osoby v evidenci mají povinnost absolvovat odborné vzdělávání, a to v rozsahu minimálně 24 hodin za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Vzdělávání by mělo být zaměřeno na:

- získávání nových znalostí v oblasti péče o dítě,
- získávání odborných znalostí v oblasti péče o určitý typ dítěte (například s poruchami učení, s fyzickým postižením, dítě jiného etnika, dítě týrané, zanedbávané a zneužívané apod.),
- zvládání zátěžových situací (například již zmíněný kontakt dítěte s biologickou rodinou),
- návrat dítěte do původní rodiny,
- přípravu dítěte na dosažení plnoletosti a opuštění pěstounské péče.

Tuto povinnost si osoby pečující a osoby v evidenci mohou individuálně plnit na akreditovaných vzdělávacích seminářích či na vzdělávacích seminářích, které osobám pečujícím a osobám v evidenci zajistí subjekt, s nímž mají tyto osoby sepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče.

Vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci je hrazeno ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí

Sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče provádí zaměstnanec poskytovatele tzv. klíčový pracovník a to minimálně jedenkrát za 2 měsíce. Zaměstnanci má být umožněno být ve styku jak s osobami pečujícími a osobami v evidenci, tak s dětmi, které jsou svěřeny do pěstounské péče. Smyslem kontaktu klíčového pracovníka s rodinou je monitorování jejich potřeb a také včasné odhalení i drobných problémů a následné hledání vhodných řešení, například formou poradenství, terapeutickou péčí či odlehčovacími službami. Kontakty klíčového pracovníka by měly probíhat přímo v domácnosti náhradní rodiny, neboť jen tak získá klíčový pracovník komplexní informace, které potřebuje.

Z každé návštěvy musí klíčový pracovník vyhotovit písemný záznam. V případě, že je subjektem, který uzavřel s osobou pečující nebo osobou v evidenci, obecní úřad obce s rozšířenou působností, každý takový záznam vkládá do spisové dokumentace o dítěti, kterou vede. V případě, že subjektem, který uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, je jiný poskytovatel, musí jedenkrát za půl roku vyhotovit souhrnnou zprávu, kterou zašle příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který ji orgán založí do spisové dokumentace dítěte.

V případě, že osoby pečující nebo osoby v evidenci opakovaně neumožní klíčovému pracovníkovi kontakt, je to důvod k výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče ze strany subjektu, s nímž je dohoda o výkonu pěstounské péče uzavřena.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 SMÍŠENÝ PŘÍSTUP VÝZKUMU

V rámci praktické části diplomové práce jsme se rozhodli pro realizaci smíšeného výzkumu.

V první fázi výzkumu se budeme orientovat na kvantitativní část výzkumu, zejména z důvodu množství respondentů ve výzkumném vzorku. Gavora (2000, s. 31) říká, že „kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat. Je možné je sčítat, vypočítat jejich průměr, vyjádřit je v procentech nebo použít další metody matematických statistik.“

Hlavní důvod, proč v první výzkumné fázi praktické části této diplomové práce vybíráme kvantitativní přístup, je ten, že chceme zjistit odpovědi na otázky z oblasti uzavírání a naplňování dohod o výkonu pěstounské péče od většího počtu osob pečujících, k čemuž je kvantitativní přístup určen.

Druhou fází smíšeného výzkumu bude kvalitativní část, přičemž kvalitativní výzkum je „přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality se využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, 2006, s. 9)

Hlavní důvod, proč využíváme i kvalitativního výzkumu je ten, že prostřednictvím vybraných respondentů z řad osob pečujících chceme pochopit vnitřní a subjektivní názory, dojmy a podněty každého z nich na oblast dohod o výkonu pěstounské péče. Jen kvalitativní výzkum nám pomůže získat co možná nejpřesnější a nejdetailnější obraz zkoumaného problému, což si tato problematika také žádá.

Mezi základní metody kvalitativního výzkumu dle Hendla (2005, s. 48) patří:

- a) pozorování,
- b) rozbor textů,
- c) interview neboli rozhovor,
- d) audiozáznamy a videozáznamy.

Využijeme tedy smíšené výzkumných metod z kvantitativního i kvalitativního přístupu, a to konkrétně:

- dotazník, který byl pro tento účel vytvořen (viz příloha P III: Dotazník pro osoby pečující) - „Dotazník je formulář určený respondentovi, tedy osobě dotazované během výzkumu dotazníkem. Dotazník obsahuje otázky a možnosti odpovědí, popřípadě ponechává i místo na spontánní odpověď.“ (Jandourek, 2008, s. 45)

Hlavní důvod volby dotazníkového šetření je ten, že předkládáme dotazník většímu množství respondentů, které bychom všechny těžko oslovovali a tedy je nejvhodnější metodou dotazník, který nám pomůže získat data a odpovědi na otázky od většího množství respondentů.

- interview - za interview je považován moderovaný rozhovor, který směřuje k dosažení cíle výzkumu. Metodu rozhovoru můžeme dále rozdělit na nestrukturovaný, polostrukturovaný a strukturovaný rozhovor. (Mioviský, 2006, s. 157)

Z výše uvedených jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor, který tvoří předem připravené otázky, na něž budou respondenti odpovídat, ovšem výzkumník může dle odpovědi respondentů a dle vývoje rozhovoru další otázky přidávat či některé předem připravené otázky odebrat (viz příloha P IV: Osnova otázek k polostrukturovanému rozhovoru). Tento fakt vnímáme jako důležitý, neboť je potřebné mít otázky do jisté míry připravené, abychom dokázali odpovědět na výzkumnou otázku, abychom se drželi předem připravené „kostry“ a v průběhu rozhovoru se neodklonili od tématu a připravili se tak o žádoucí zjištění.

5.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Výzkumný problém smíšeného výzkumu se bezprostředně týká naplňování dohod o výkonu pěstounské péče.

Hlavním cílem celého smíšeného výzkumu je podat celkový obraz problematiky dohod o výkonu pěstounské péče a to jak po stránce kvantitativní i kvalitativní. Cílem je prozkoumat tento nový aspekt pěstounské péče důkladně a zjistit informovanost osob pečujících o této nové problematice, jak dochází k naplňování dohod ze strany jednotlivých uzavírajících subjektů, jakých práv osoby pečující využívají, jak si plní své povinnosti a co se v dohodách o výkonu pěstounské péče jeví v praxi jako problematičné a co je naopak při-

jímáno jako plus a to vše z pohledu osob pečujících, tedy osob, které vykonávají pěstounskou péči.

Hlavním cílem kvantitativní části výzkumu je podat přehled o pěstounských rodinách v regionu Kutná Hora, Kolín a Čáslav. Zjistit, jaké jsou základní charakteristiky těchto pěstounských rodin, dále také zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl v naplňování dohod o výkonu pěstounské péče, kterou mají osoby pečující uzavřenou s obecním úřadem s rozšířenou působností v komparaci s dohodami o výkonu pěstounské péče, kterou mají osoby pečující uzavřenou s některou z NNO.

Dílními cíli, které budou sloužit k dosažení hlavního cíle, je:

- zjistit výskyt a obecné informace o pěstounských rodinách z výzkumného vzorku,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl v informovanosti pěstounů o jejich právech a povinnostech v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, jaký typ odlehčovacích služeb pěstouni v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO, preferují,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, jakým způsobem si pěstouni u jednotlivých subjektů, se kterými uzavřeli dohodu, vzdělávání plní,
- zjistit, jakým způsobem si pěstouni plní povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO,

- zjistit, jakým způsobem si pěstouni plní povinnost umožňovat sledování naplňování dohody, v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO.

Tak jako u kvantitativní části výzkumu se budeme stále držet stejného výzkumného problému a to dohod o výkonu pěstounské péče z pohledu osob pečujících. Výzkumným problémem je oblast dohod o výkonu pěstounské péče, konkrétně naplňování dohod ze strany subjektů, které dohodu o výkonu pěstounské péče s osobami pečujícími uzavřely.

Hlavním cílem kvalitativní části výzkumu je zjistit subjektivní prožívání a vnímání zkoumané problematiky pěstouny - zejména, které okolnosti a aspekty vnímají v oblasti dohod o výkonu pěstounské péče jako významné či bezvýznamné, které jako negativní či pozitivní. Cílem této části bude polostrukturovaným rozhovorem rozebrat s pěstouny problematiku dohod, zejména jejich práva a povinností, které jim přímo vyplývají z uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče, z jejich subjektivního pohledu na danou problematiku. Cílem kvalitativní části bude rozebrat s respondenty jejich postřehy z praxe a podněty pro zlepšení, které by se daly aplikovat v návaznosti na kvantitativní část výzkumu do praxe a mohly tak napomoci sociálním pracovníkům se v této oblasti lépe zorientovat a do budoucna kvalitněji naplňovat dohody o výkonu pěstounské péče.

Díličními cíli bude:

- zaměřit se na motivaci pěstounů k výkonu pěstounské péče,
- hloubkově zmapovat to, jak osoby pečující vnímají novinku v podobě uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, s kým mají dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou,
- zjistit, jaký konkrétní názor mají na jednotlivá práva a povinnosti, jaká práva využívají a jak si své povinnosti plní,
- zjistit, jaká shledávají v zavedení tohoto nového postupu negativa a pozitiva, co konkrétně a z jakého důvodu.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Hlavní výzkumnou otázkou je tedy to, jaké jsou hlavní charakteristiky pěstounských rodin v regionu Kutná Hora, Kolín a Čáslav. A zda existují statisticky významné rozdíly v naplňování dohod o výkonu pěstounské péče mezi uzavřenými dohodami s obecním úřadem s rozšířenou působností a NNO.

Jsme si vědomi toho, že hlavní výzkumná otázka je položena velmi široce, proto níže specifikujeme dílčí výzkumné otázky.

- Jaký je věk pěstounů, jsou osobou pečující spíše pěstouni nebo pěstounky?
- O kolik dětí biologických a svěřených do pěstounské péče se pěstouni starají?
- V jakém vztahu jsou osoby pečující k svěřeným dětem do pěstounské péče?
- Jsou děti svěřené do výlučné péče nebo do společné péče manželů?
- S kým mají osoby pečující uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče?
- Existuje statisticky významný rozdíl v informovanosti pěstounů o jejich právech a povinnostech v závislosti na to, s kým uzavřeli dohodu?
- Existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu?
- Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené dítě v závislosti na subjektu, se kterým mají pěstouni uzavřenou dohodu?
- Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na subjektu, se kterým mají pěstouni uzavřenou dohodu?
- Jaký typ odlehčovacích služeb pěstouni v závislosti na subjektu, který s nimi uzavřel dohodu, preferují?
- Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na subjektu, se kterými pěstouni uzavřeli dohodu?
- Existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, s jakým subjektem uzavřeli dohodu?
- Jakým způsobem si pěstouni u jednotlivých subjektů, se kterými uzavřeli dohodu, vzdělávání plní?
- Jakým způsobem si pěstouni plní povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči?
- Jakým způsobem si pěstouni plní povinnost umožňovat sledování naplňování dohody?

Na základě výše uvedených výzkumných otázek byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Existuje statisticky významný rozdíl v informovanosti pěstounů o jejich právech a povinnostech v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

H2: Existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu, v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

H3: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

H4: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

H5: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

H6: Existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO.

Hlavní výzkumnou otázkou pro kvalitativní část výzkumu je tedy to, jak dochází k naplňování dohod o výkonu pěstounské péče ze subjektivního pohledu osob pečujících, co si o dohodách o výkonu pěstounské péče myslí a jaké jsou jejich praktické zkušenosti, co vnímají ve zkoumané problematice jako významné?

K zodpovězení na hlavní výzkumnou otázku budou sloužit dílčí výzkumné otázky.

- Jaké důvody vedly pěstouna či pěstouny k tomu, aby přijal dítě do pěstounské péče?
- S kým pěstouni uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče a připadají si ohledně dohody informovaní?
- Znájí pěstouni svá práva a povinnosti?
- Jaký je subjektivní názor osob pečujících na jejich práva plynoucí z dohody o výkonu pěstounské péče, využívají svých práv, jak?
- Jaký je subjektivní názor osob pečujících na jejich povinnosti plynoucí z dohody o výkonu pěstounské péče, plní si své povinnosti, jakým způsobem?

5.3 Výzkumný soubor a výběr výzkumného vzorku

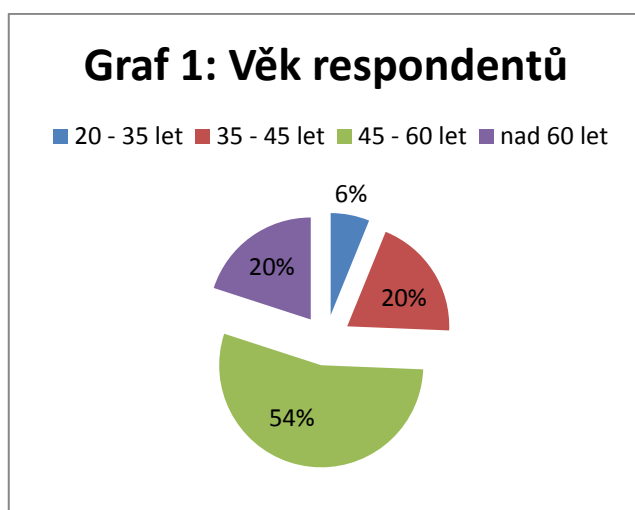
Výzkumný soubor tvoří všechny osoby pečující, které jsou vedeny na obecním úřadu s rozšířenou působností Kutná Hora, Kolín a Čáslav a to pro celý smíšený výzkum.

Výzkumný vzorek kvantitativní části výzkumu tvoří též všechny osoby pečující, neboť na orgánech sociálně-právní ochrany dětí je vedena spisová dokumentace všech dětí svěře-

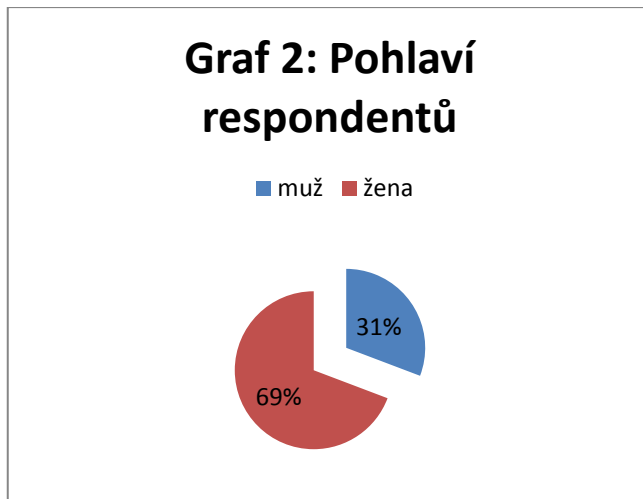
ných do pěstounské péče, tedy i databáze všech osob pečujících. Není problém rozeslat prostřednictvím těchto orgánů sociálně-právní ochrany dětí dotazník všem osobám pečujícím, které hodláme do výzkumného šetření zahrnout. V tomto případě Chráska (2007, s. 20) hovoří o tzv. exhaustickém neboli vyčerpávajícím výběru, kdy je tedy zkoumán celý základní soubor. V rámci kvalitativní části bude z výzkumného souboru záměrným výběrem vybráno 5 osob pečujících, se kterými bude následně proveden rozhovor. Chráska (2007, s. 22) uvádí, že „záměrný výběr se od ostatních výběrů liší v tom, že zde o výběru jistého prvku nerozhoduje náhoda, ale buď úsudek výzkumníka, nebo úsudek zkoumané osoby.“ Záměrný výběr je zvolen z toho důvodu, že mezi osobami pečujícími jsou pěstouni, kteří jsou sdílnější, otevřenější a komunikativnější než ostatní. Myslíme si, že záměrný výběr bude pro tuto metodu sběru dat přínosnější než například prostý náhodný výběr, neboť záměrným výběrem budou vybrány právě osoby, od kterých se očekává, že budou schopny a ochotny při výzkumu spolupracovat a odpovídat na otázky bez „obalu“.

5.4 Realizace kvantitativní části výzkumu a popis výzkumného vzorku

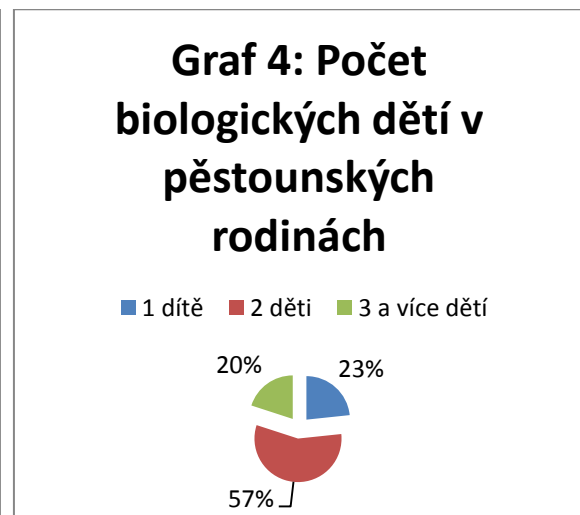
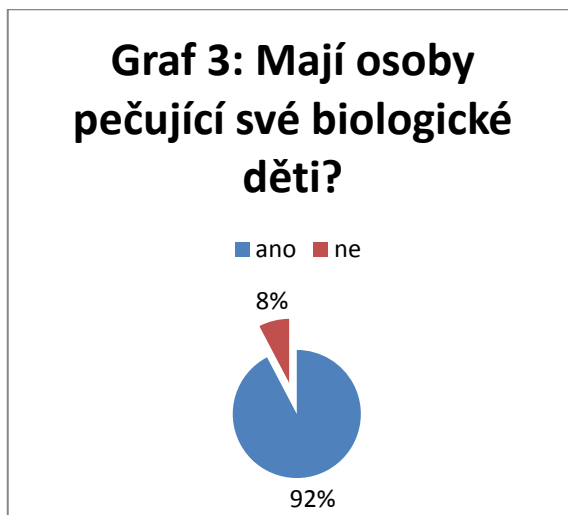
Realizace výzkumu proběhla v polovině měsíce února. Pro rychlou návratnost dat bylo k předání dotazníků osobám pečujícím využito vzdělávacích akcí pro osoby pečující. Osobám pečujícím zde byly dotazníky předány, byl jim vysvětlen smysl a účel dotazování a během vzdělávací akce osoby pečující vyplněné dotazníky odevzdávaly. Pěstounům, kteří se z vážných důvodů vzdělávání neúčastnili, byly dotazníky rozeslány poštou a byli požádáni, aby vyplněné dotazníky do konce února předali na příslušném OSPODu. Celkem bylo takto osobně předáno a poštou rozesláno 206 dotazníků, přičemž návratnost byla 195 dotazníků, tedy téměř 95 %. Otázkami 1 – 10 byly zjištěny obecné informace o výzkumném vzorku, čímž je splněn první výzkumný cíl.

Věk respondentů v pouhých 6 % (12 respondentů) odpovídal dle dělení Vágnerové (2000 cit. podle Kelnarová a Matějková, s. 105, 2010) mladé dospělosti, v 20 % (38 respondentů) střední dospělosti, nejvyšší procentuální zastoupení, celých 54 % (106 respondentů), bylo ve věkové kategorii starší dospělosti a 20 % (39 respondentů) všech dotazovaných bylo ve věku, které již řadíme do období stáří.

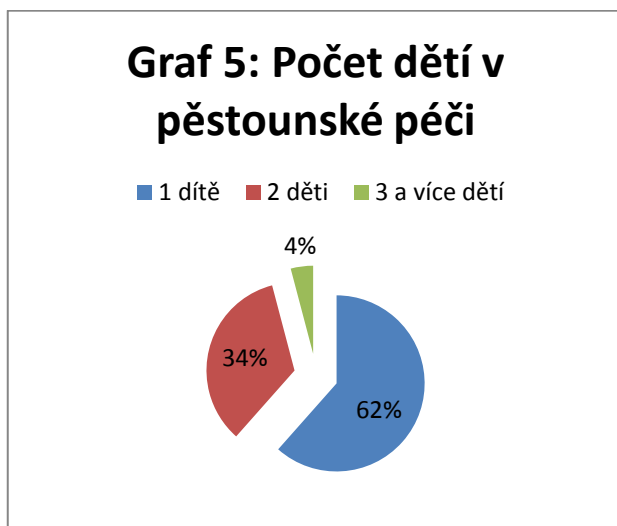

Z hlediska pohlaví celých 69 % (135 respondentů) zastupovaly ženy a v 31 % (60 respondentů) byli osobami pečujícími muži.

Další zjištěné informace hovoří o počtu dětí v pěstounských rodinách, a to jak svěřených do pěstounské péče, tak biologických dětí pěstounů. Ukazuje se, že pouze v 8 % (15 respondentů) osoby pečující nemají vlastní biologické děti (viz Graf 3), v celých 92 % (180 respondentů) tyto osoby své biologické děti mají. Přesný počet biologických dětí

v pěstounských rodinách nám ukazuje Graf 4: Počet biologických dětí v pěstounských rodinách, kdy 23 % (42 respondentů) má jedno dítě, celých 57 % (102 respondentů) má dvě děti a pouze 20 % (36 respondentů) má tři a více dětí.

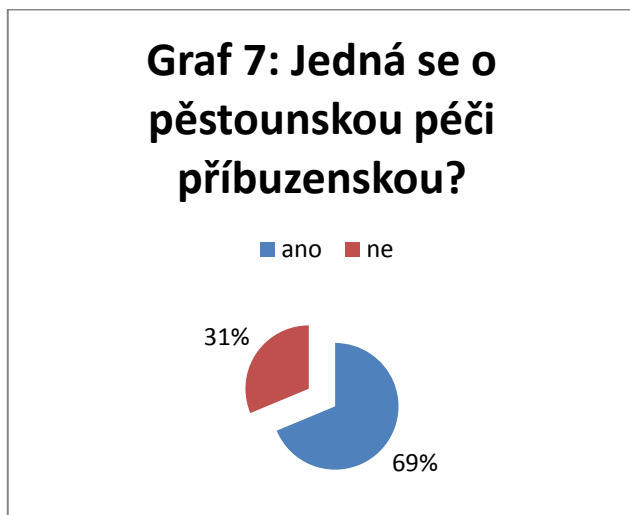

Oproti tomu v počtu dětí svěřených do pěstounské péče převažuje v celých 62 % (120 respondentů) péče o jedno svěřené dítě, v 34 % (67 respondentů) péče o dvě svěřené děti a pouze v 4 % (8 respondentů) péče o tři a více svěřených dětí (viz Graf 5: počet dětí v pěstounské péči).

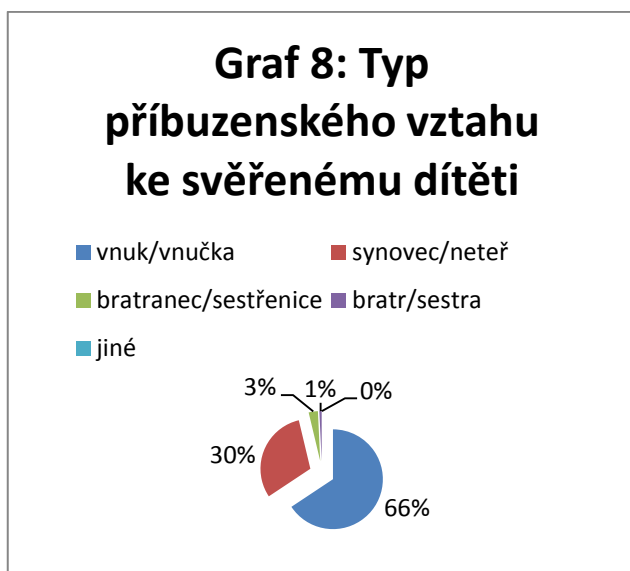

Osoby pečující mají v 59 % (116 respondentů) děti ve společné péči manželů a v 41 % (79 respondentů) ve výlučné péči. Jelikož dle Maceli (2013d, s. 8) uzavírá jedna rodina pouze jednu dohodu o výkonu pěstounské péče, dle těchto výsledků se dá usuzovat, že osoby

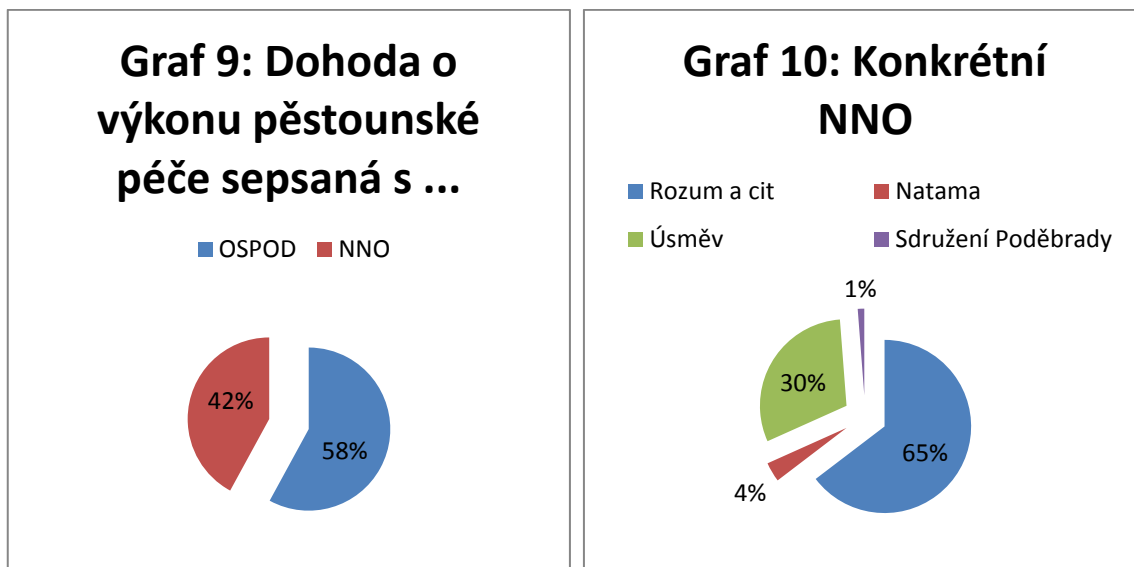
pečující ve výlučné péči uzavřeli 79 dohod o výkonu pěstounské péče a cca 58 dohod bylo uzavřeno osobami, které pečují o děti ve společné péči s manželem či manželkou.

Z hlediska příbuzenského vztahu osob pečujících a svěřených dětí do pěstounské péče se v 31 % (61 respondentů) jednalo o tzv. cizí pěstounskou péči, a v 69 % (134 respondentů) jednalo o příbuzenskou pěstounskou péči.

Nejčastějším typem příbuzenského vztahu mezi osobou pečující a svěřeným dítětem je vztah prarodič – vnuk/vnučka, a to v celých 66 %, ve 30 % se jedná o vztah strýc/teta - synovec/neteř, pouze ve 3 % jde pak o vztah bratranec/ sestřenice – bratranec/ sestřenice.

Z celkového počtu dotazovaných osob pečujících má v 58 % (113 respondentů) dohodu o výkonu pěstounské péče sepsanou s OSPOD a 42 % (82 respondentů) s některou NNO.

V Grafu 10: konkrétní NNO, se kterou uzavřeli osoby pečující dohodu o výkonu pěstounské péče, můžeme vidět, že v naprosté většině, a to v celých 65 % (53 respondentů) se jedná o občanské sdružení Rozum a cit, ve 30 % (25 respondentů) uzavřeli osoby pečující dohodu o výkonu pěstounské péče s občanským sdružením Úsměv, v pouhých 4 % (3 respondenti) uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče s občanským sdružením Natama a pouze 1 % (1 respondent) uzavřel dohodu se Sdružením Poděbrady.

Na otázku, zda jsou osoby pečující spokojeny s tím subjektem, se kterým uzavřely dohodu o výkonu pěstounské péče, respondenti v 87 % (169 respondentů) odpověděli, že spokojeni jsou, pouze ve 13 % (26 respondentů) jsou respondenti nespokojeni. Odpovědi této otázky

nám slouží k odpovědi na třetí výzkumnou otázku, zda existují rozdíly ve spokojenosti osob pečujících, které uzavřely dohodu s OSPOD a těmi, které ji uzavřely s NNO.

5.5 Zpracování dat

Při zpracování dotazníku byly vyplněné odpovědi respondentů zpracovány a vyhodnoceny tak, že četnosti odpovědí byly zaznamenány do tabulek v programu Microsoft Office Excel 2007 a následně graficky vyjádřeny a interpretovány.

Pro ověřování hypotéz byl použit test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Tak jak uvádí Chráska (2007, s. 76) „tohoto testu významnosti je možno využít např. v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního (popř. ordinálního) měření. Tato situace je častá např. přepracovávání výsledků dotazníkového šetření.“

Prakticky jsme postupovali takto – četnosti odpovědí, které sloužily k ověření hypotéz, byly zaznamenány do kontingenční tabulky, což je pozorovaná četnost (P). Následně byly vypočítány a zaznamenány očekávané četnosti (O). Očekávané četnosti byly vypočítány pro příslušné pole takto: byly vynásobeny tzv. marginální neboli okrajové četnosti (což jsou součty četností v řádcích a sloupcích) a tento součin byl následně vydělen celkovou četností. Následně byly pro každé pole vypočítány hodnoty dle vzorce $(P-O)^2/O$. Testové kritérium χ^2 bylo vypočítáno tak, že byly sečteny všechny hodnoty, které vznikly výpočtem $(P-O)^2/O$. Dále byl nutný výpočet tzv. stupně volnosti, a to dle vzorce $f = (r-1) * (s-1)$, přičemž r je počet řádků v tabulce, a s počet sloupců v tabulce. Celé testování bylo provedeno na předem zvolené hladině významnosti 0,05.

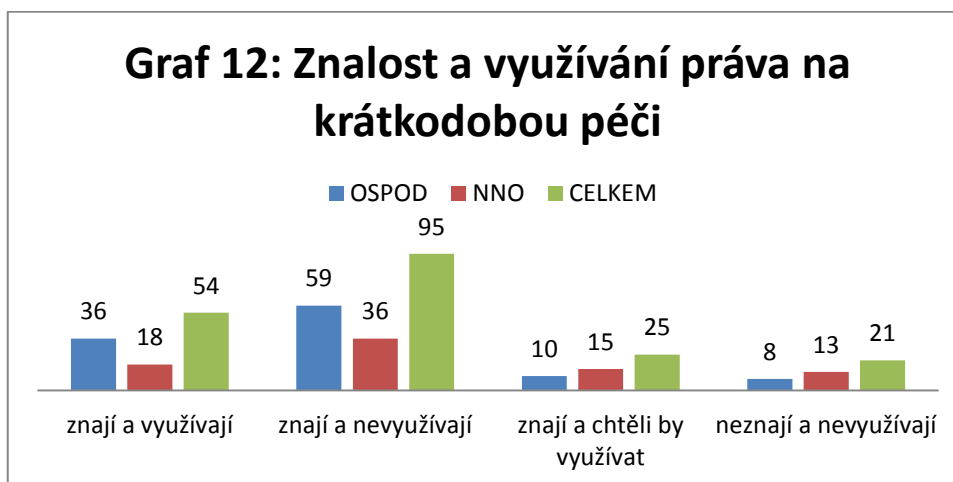
Poslední fází výpočtů bylo, že pro vypočítaný stupeň volnosti na hladině významnosti 0,05 byla nalezena příslušná kritická hodnota. Ta byla srovnána s kritickou hodnotou zjištěnou výpočty. V případě, že byla vypočítaná kritická hodnota vyšší než kritická hodnota testového kritéria, byla přijata alternativní hypotéza. V případě opaku byla přijata hypotéza nulová.

5.6 Analýza kvantitativní části výzkumu

V této kapitole se budeme zabývat konkrétními výsledky dotazníkového šetření. Každá otázka dotazníkového šetření byla vyhodnocena samostatně, četnosti jednotlivých odpovědí byly graficky znázorněny. Výsledky dotazníkového šetření sloužily k zodpovězení vý-

zkumných otázek, četnosti odpovědí byly též směrodatné a nezbytné pro výpočet chí kvadrátu a následnému ověření všech předem stanovených hypotéz.

5.6.1 Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění pomoci o svěřené dítě

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o tomto právu, a zda tohoto práva využívají. Výsledky této otázky částečně slouží k zodpovězení druhé výzkumné otázky, která se týká informovanosti osob pečujících o jejich právech a povinnostech a také čtvrté výzkumné otázky, zda existují rozdíly mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří ji uzavřeli s NNO ve využívání krátkodobé péče. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 12.

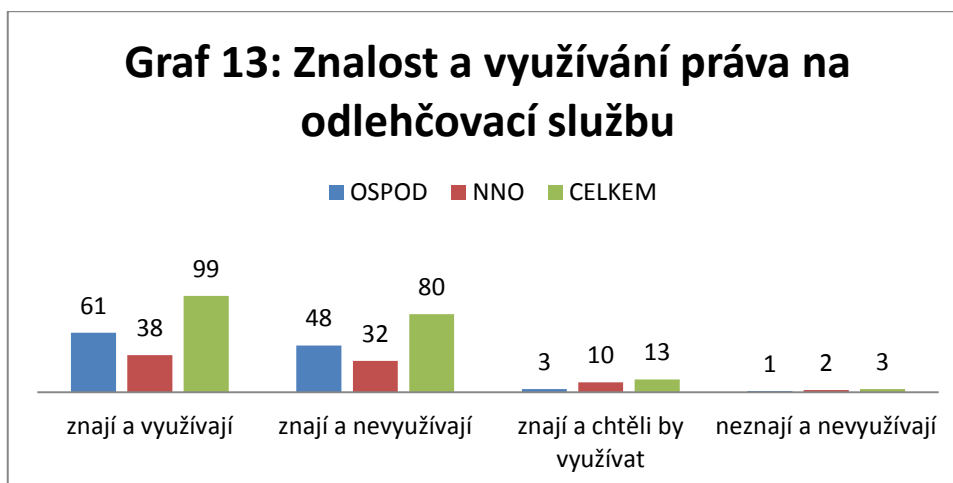
Z celkového počtu 195 respondentů toto právo zná 174 respondentů (89,23 %) a pouhých 21 respondentů (10,77 %) označilo odpověď, že toto právo nezná. Z hlediska využívání tohoto práva celých 116 respondentů (59,49 %) tohoto práva nevyužívá, v 21 případech (10,77 %) z důvodu neznalosti tohoto práva a v 95 případech (48,72 %) z důvodu nezájmu o využití tohoto práva. Pouhých 54 respondentů (27,69 %) tohoto práva využilo a 25 respondentů (12,82 %) mělo zájem tohoto práva využít, ovšem nedostalo se jim žádné nabídky ze strany poskytovatele.

Jestliže odpovědi na otázku srovnáme z hlediska toho, s kým osoby pečující uzavřely dohodu, zjistíme, že znalost tohoto práva se u osob pečujících, které uzavřely dohodu s OSPOD pohybuje kolem 92,92 % (105 respondentů) a znalost tohoto práva u osob pečujících, které uzavřely dohodu s některou z NNO je 84,15 % (69 respondentů). Tedy znalost tohoto práva je o 8,77 % vyšší u osob pečujících, které uzavřely dohodu s OSPOD než těmi, které uzavřely dohodu s NNO. Rozdíly v nevyužívání tohoto práva jsou dle odpovědí

respondentů takové: osoby pečující, které uzavřely dohodu s OSPOD v 59,29 % (67 respondentů) tohoto práva nevyužívají, v 52,21 % (59 respondentů) z důvodu nezájmu o toto právo a v 7,08 % (8 respondentů) z důvodu neznalosti tohoto práva. Osoby pečující, které mají uzavřenou dohodu s NNO tohoto práva nevyužívají v 59,76 % (49 respondentů), což je téměř shodný údaj, jako o nevyužívání tohoto práva u osob pečujících, které uzavřely dohodu s OSPOD. Ovšem důvod nevyužívání tohoto práva je v 43,9 % (36 respondentů) nezajem o využívání tohoto práva a v 15,85 % (13 respondentů) neznalost tohoto práva. Neznalost a s tím související nevyužívání tohoto práva je tedy o celých 8,77 % vyšší u osob, které uzavřely dohodu s NNO než u těch, které dohodu uzavřely s OSPOD.

V rámci dohod uzavřených u OSPOD tohoto práva využilo 31,86 % (36 respondentů) a u dohod uzavřených u NNO 21,95 % (18 respondentů). V 8,85 % (10 respondentů) by osoby pečující, které uzavřely dohodu s OSPOD chtěly tohoto práva využívat, ale nedostává se jim dostatečné nabídky a v 18,29 % (15 respondentů) je tomu tak u osob pečujících, které uzavřely dohodu s NNO.

5.6.2 Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů

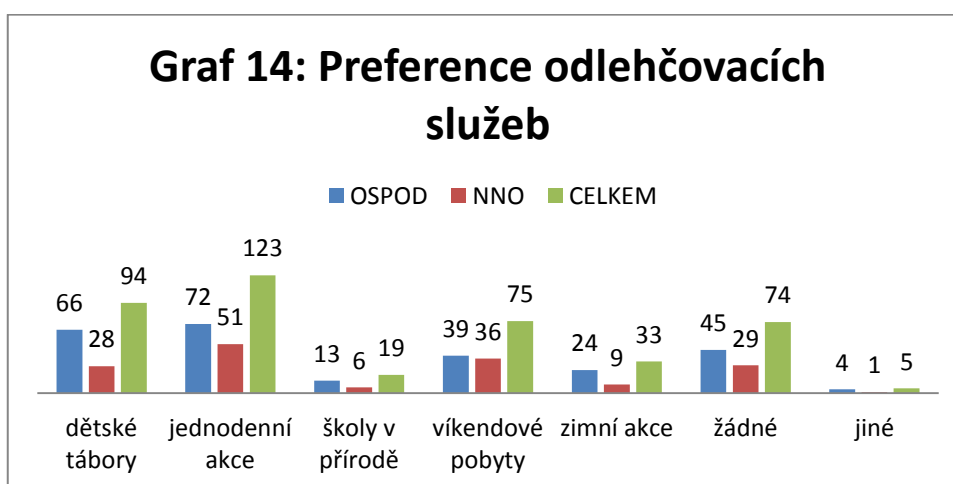
Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o tomto právu, a zda tohoto práva využívají. Výsledky této otázky slouží k zodpovězení páté výzkumné otázky, a to zda existují rozdíly ve využívání respitní péče mezi osobami pečujícími, které uzavřely dohodu s OSPOD a těmi, které ji uzavřely s NNO. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 13.

V rámci celkového počtu respondentů tyto osoby právo na odlehčovací službu v drtivé většině znají, a to v celých 98,46 % (192 respondentů), pouze zanedbatelné minimum, tedy

1,54 % (3 respondenti) tvrdí, že toto právo nezná. Tohoto práva využilo již 50,77 % (99 respondentů) a 41,03 % (80 respondentů) ho nevyužilo z důvodu nezájmu. Pouze v 6,67 % (13 respondentů) by osoby pečující tohoto práva rády využily, ale nedostávají nabídky.

Pokud se pustíme do porovnání znalosti a využívání tohoto práva v závislosti na tom, s kým osoby pečující uzavřely dohodu, zjistíme, že ti, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD, znají toto právo v 99,12 % (112 respondentů) a ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO v 97,56 % (80 respondentů). Znalost tohoto práva je tedy opět vyšší u osob, které uzavřely dohodu s OSPOD, ale pouze jen o 1,56 %.

Osoby, které uzavřely dohodu s OSPOD využily tohoto práva již v 53,98 % (61 respondentů), avšak ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO jen v 46,34 % (38 respondentů). Z hlediska nezájmu o využívání tohoto práva to bylo 42,48 % (48 respondentů) u OSPOD a 39,02 % (32 respondentů) u NNO. Nevyužívání z důvodu nedostatečné nabídky zaškrtno 2,65 % (3 respondenti) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 12,19 % (10 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Zde tedy vidíme zhruba 10 % rozdíl u nabídky odlehčovací služby od OSPOD a od NNO. Z důvodu neinformovanosti nevyužilo tohoto práva pouze 0,88 % (1 respondent) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 2,44 % (2 respondenti) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO.

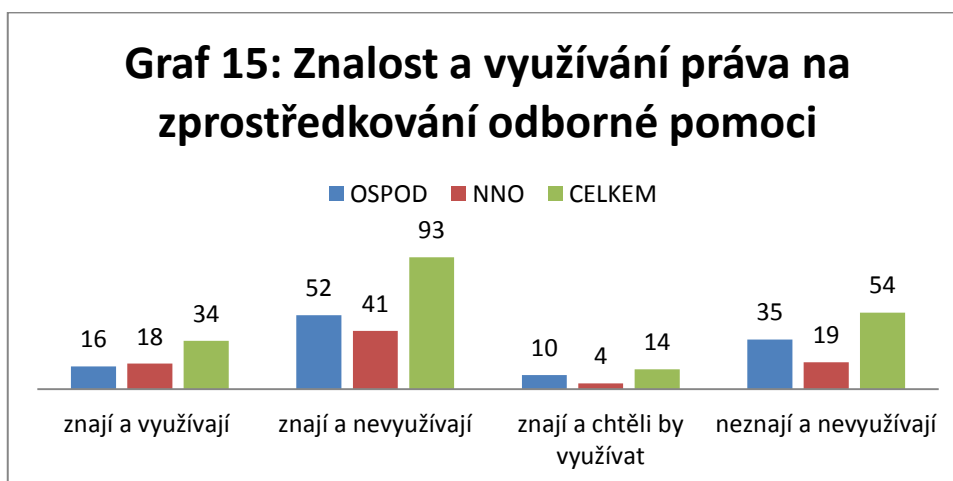

Cílem další otázky zaměřené na odlehčovací služby bylo zjistit preferenci jednotlivých typů odlehčovací služby. Díky této otázce jsme si odpověděli na šestou výzkumnou otázku, a to jaké odlehčovací služby osoby pečující preferují. Nejčastěji v 63,08 % (123 respondentů) přestouni zatrhli jednodenní akce, na druhém místě v 48,21 % (94 respondentů) preferují dětské tábory a na třetím místě v 38,46 % (75 respondentů) víkendové pobyty.

Téměř celých 38 % (74 respondentů) nemá ovšem zájem o žádné odlehčovací služby. Do možnosti jiné vepsalo svůj návrh na odlehčovací službu pouze 2,56 % (5 respondentů), z toho ve 4 případech by měli pěstouni zájem o pobyt u moře a v 1 případě o odlehčovací službu, které bude spojená s plaváním.

Z hlediska preference pěstounů jednotlivých subjektů, které uzavřely s pěstouny dohodu, jsou výsledky takřka stejné. Na prvním místě, jak u pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD i NNO, je preference jednodenních akcí, a to v 63,72 % (72 respondentů) u těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a v 62,19 % (51 respondentů) u těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Zastoupení druhého místa se liší, pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD preferují na druhém místě dětské tábory, a to v 58,41 % (66 pěstounů), pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s NNO upřednostňují na druhém místě spíše víkendové pobyty, a to ve 43,91 % (36 respondentů). Třetí místo z hlediska preference u pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD, obsadily víkendové pobyty, a to v 34,51 % (39 respondentů), naopak u pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s NNO, to byly dětské tábory, a to v 34,15 % (28 respondentů). Zbylé údaje o preferencích typů odlehčovacích služeb nám ukazuje graf č. 14.

5.6.3 Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické a jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců

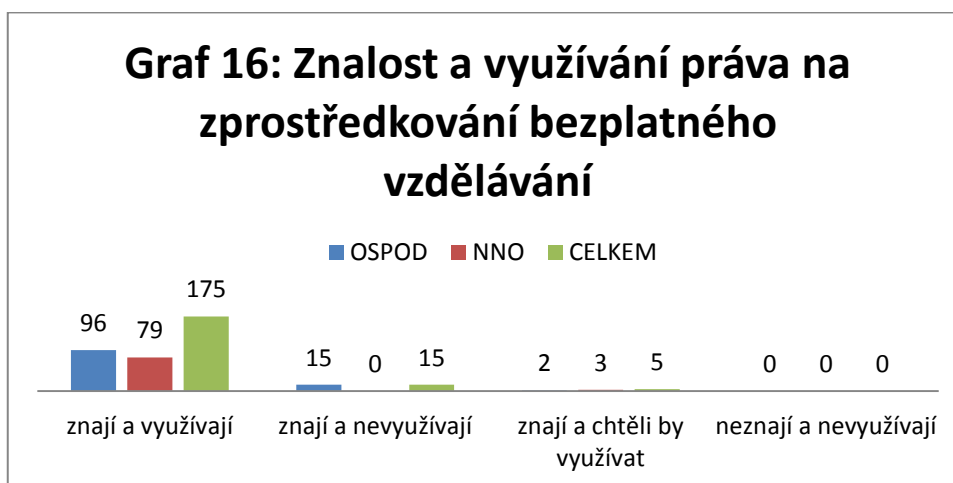
Odpovědi této otázky slouží k zodpovězení sedmé výzkumné otázky, a to zda existují rozdíly ve využívání odborných služeb mezi osobami, které uzavřely dohodu s OSPOD a těmi, které ji uzavřely s NNO. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 15.

Ukazuje se, že z celkového počtu 195 respondentů toto právo zná 72,31 % (141 respondentů), tedy poměrně výrazná část respondentů zadržela odpověď, že toto právo nezná a tedy ho neměla možnost využít, a to v 27,69 % (54 respondentů). Skoro polovina 47,69 % (93 re-

spondentů) toto právo zná, ovšem nevyužívá ho z důvodu nezájmu. Tohoto práva využilo pouze 17,43 % (34 respondentů), oproti tomu těch, kteří by tohoto práva rádi využili, ovšem nedostali žádnou nabídku, bylo 7,18 % (14 respondentů).

V porovnání OSPOD a NNO se ukazuje následující: znalost tohoto práva je u těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD 69,03 % (78 respondentů) a u těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO 76,83 % (63 respondentů). V nejvyšší míře dochází k tomu, že respondenti toto právo znají, ovšem neměli zájem ho využít, a to v 46,02 % (52 respondentů) u OSPOD a přesně v 50 % (41 respondentů) u NNO. Druhým nejčastějším důvodem nevyužívání tohoto práva je neznalost tohoto práva, a to v 30,98 % (35 respondentů) u OSPOD a v 23,17 % (19 respondentů) u NNO. Ukazuje se tedy, že neznalost tohoto práva je v 7,81 % vyšší u respondentů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD. Nevyužívání tohoto práva díky tomu, že není respondentům nabízena možnost využití, byla respondenty zaškrtnuta v 8,85 % (10 respondentů) u OSPOD a pouze v 4,88 % (4 respondenti) u NNO. Práva na zprostředkování odborné pomoci využila jen malá část respondentů, a to 14,16 % (16 respondentů) u OSPOD a 21,95 % (18 respondentů) u NNO.

5.6.4 Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

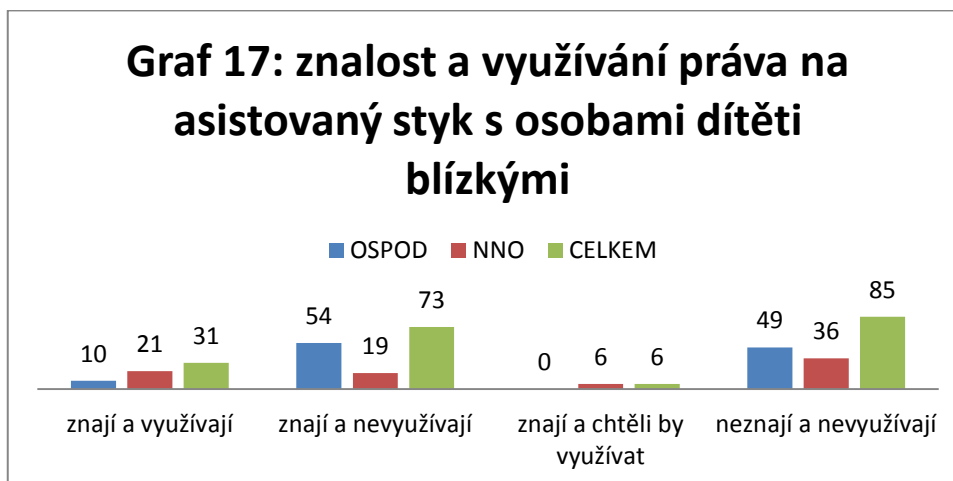

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o tomto právu, a zda tohoto práva využívají. Touto otázkou zjišťujeme četnosti odpovědí, které slouží k zodpovězení osmé výzkumné otázky, a to zda existuje rozdíl ve využívání zprostředkování vzdělávání mezi osobami, které uzavřely dohodu s OSPOD a těmi, které ji uzavřely s NNO. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 16.

Z pohledu celkové informovanosti pěstounů o tomto právu z dotazníkového šetření vyplývá, že pěstouni znají toto právo ve 100 % (195 respondentů) a též ho velmi často, v celých 89,74 % (175 respondentů), využívají. 7,69 % (15 respondentů) nemělo zájem toto právo využít, naopak 2,56 % (5 respondentů) mělo zájem toto právo využít, ovšem nedostalo se jim žádné nabídky.

V porovnání toho, s kým uzavřely osoby pečující dohodu, zná toto právo 100 % těch, kteří uzavřely dohodu s OSPOD i NNO. Tedy ve znalosti tohoto práva není žádný rozdíl. Z hlediska využívání jsou rozdíly jen nepatrné, tohoto práva využilo již 84,96 % (96 respondentů) osob pečujících, které mají sepsanou dohodu s OSPOD a celých 96,34 % (79 respondentů) těch, kteří mají dohodu sepsanou s některou NNO. 13,27 % (15 respondentů) osob pečujících, které mají dohodu sepsanou s OSPOD tohoto práva nevyužilo, protože nemělo o zprostředkování vzdělávání zájem. U osob, které uzavřely dohodu s NNO se tomu tak nestalo ani v jediném případě. Zanedbatelný počet respondentů 1,77 % (2 respondenti) u OSPOD a 3,66 % (3 respondenti) u NNO zatrhlo, že by měli zájem toto práva využívat, ovšem není jim možnost využívání tohoto práva nabízena.

5.6.5 Právo na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami dítěti blízkými

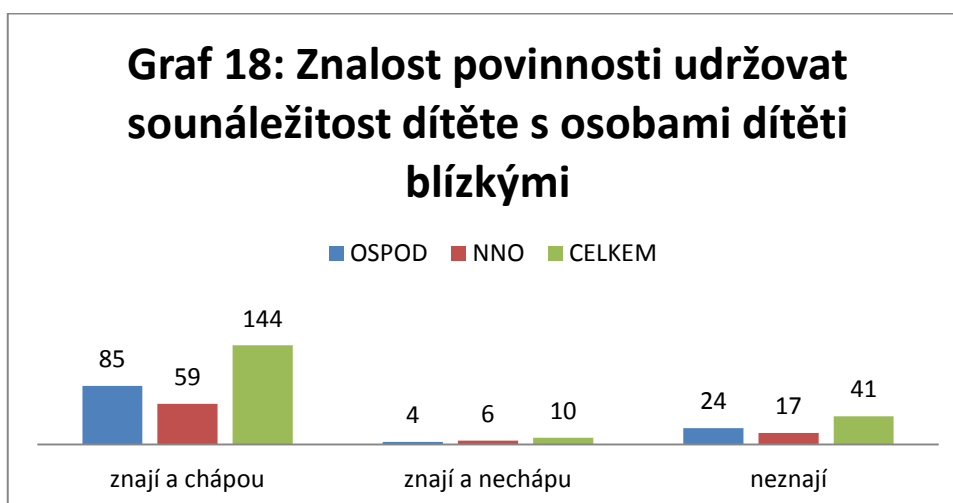

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o tomto právu, a zda tohoto práva využívají. Výsledky této otázky částečně odpovídají na desátou výzkumnou otázku, a to jakým způsobem plní styk dítěte s biologickou rodinou. Zde se tedy dozvídáme to, zda k tomuto styku využívají tzv. asistovaného styku. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 17.

Z celkového počtu 195 respondentů celých 43,59 % (85 respondentů) zaškrtnulo odpověď, že toto právo nezná, zbylí respondenti toto právo znají, ovšem využili jej jen v 15,89 % (31 respondentů) případech. 37,44 % (73 respondentů) nechtělo nebo nemělo důvod tohoto práva využít a pouze 3,08 % (6 respondentů) toto právo využít chtělo, ovšem nebyla jim nabídnuta pomoc, tedy toto práva osob pečujících nebylo naplněno.

V porovnání znalostí respondentů tohoto práva od jednotlivých subjektů, které uzavřely s osobami pečujícími dohodu, se ukazuje, že toto právo zná 56,63 % (64 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 56,09 % (46 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Tedy až na zanedbatelné rozdíly zjišťujeme, že znalost tohoto práva je takřka shodná, jak u osob, které uzavřely dohodu s OSPOD, tak u těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Z hlediska využívání tohoto práva osobami pečujícími se již výrazných rozdílů dočkáme. Toto právo využilo pouze 8,85 % (10 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD, ale 25,61 % (21 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Tedy osoby pečující, které uzavřely dohodu s NNO využily tohoto práva o 16,76 % více než ty osoby, které uzavřely dohodu s OSPOD. Z důvodu neznalosti toto právo nevyužilo 43,36 % (49 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 43,9 % (36 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO, což je opět takřka shodný údaj. Rozdíl nastává v oblasti nabídky asistovaného styku - v žádném případě nepřipadá osobám pečujícím, které uzavřely dohodu s OSPOD, nedostatečná. Ovšem osobám, které uzavřely dohodu s NNO, se zdála nabídka nedostatečná v 7,32 % (6 respondentů).

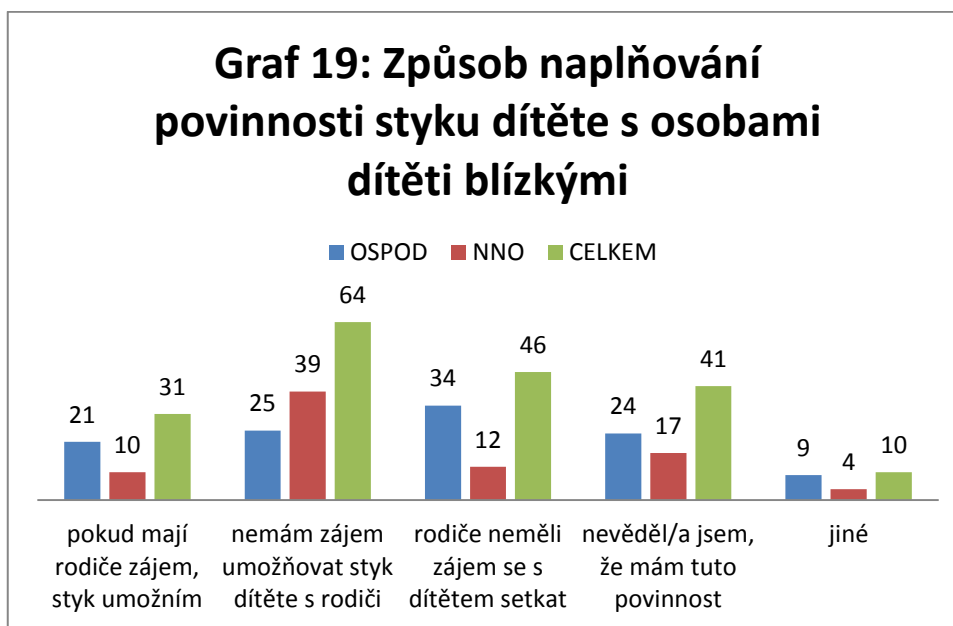
5.6.6 Povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o této povinnosti, a zda tuto povinnost chápou. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 18.

Z celkového počtu 195 respondentů tuto povinnost zná 78,97 % (154 respondentů) a pouze 5,13 % (10 respondentů) tuto svoji povinnost nechápe či jí nerozumí. 73,85 % (144 respondentů) této povinnosti rozumí a chápe ji a zbylých 21,03 % (41 respondentů) tuto svoji povinnost vůbec nezná.

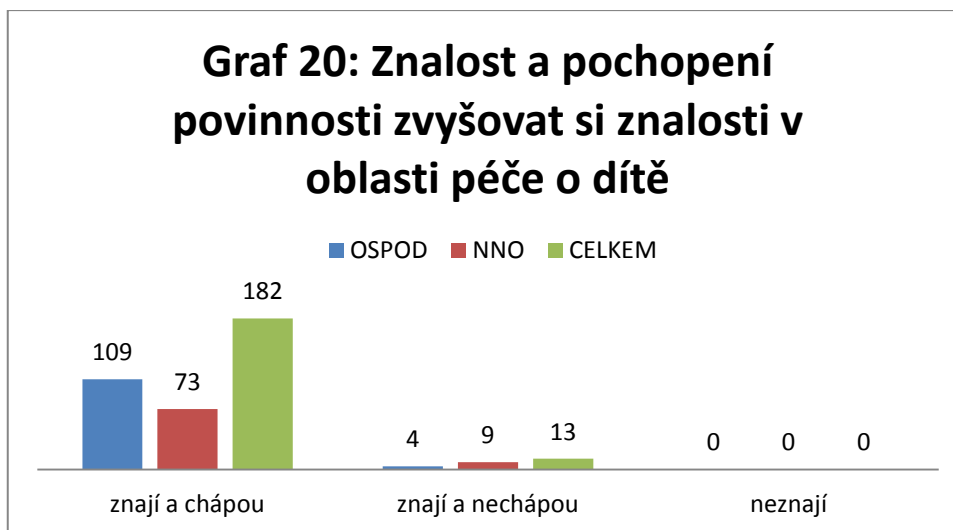
V porovnání odpovědí respondentů, kteří mají uzavřenou dohodu s OSPOD a NNO, zná tuto svoji povinnost 78,76 % (89 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 79,27 % (65 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Této povinnosti nerozumí 3,54 % (4 respondenti) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 7,31 % (6 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. 21,24 % (24 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD neví, že mají tuto povinnost a téměř shodně je tomu tak i u osob, které uzavřely dohodu s NNO, v 20,73 % (17 respondentů).

Četnosti této otázky slouží společně s otázkou předchozí k zodpovězení desáté výzkumné otázky, zda a jakým způsobem osoby pečující plní povinnost umožnit styk dítěte s osobami dítěti blízkými. Z hlediska naplňování povinnosti umožnit styk dítěte s osobami dítěti blízkými v 32,82 % (64 respondentů) nechtějí osoby pečující umožňovat styk dítěte s osobami dítěti blízkými, z důvodu, že si myslí, že by tento kontakt nebyl ku prospěchu dítěte. Ve 23,59 % (46 respondentů) nemohlo naplňovat tuto povinnost, jelikož osoby dítěti blízké

neměly zájem o kontakt s dítětem. Celých 21,03 % (41 respondentů) ovšem netuší, že tuto povinnost má. 15,89 % (31 respondentů) umožňuje styk dítěte s osobami dítěti blízkými a 13 respondentů označilo odpověď jiné, kdy v 7 případech napsali, že rodiče dítěte zemřeli a tedy nemohou naplňovat povinnost styku dítěte s osobami dítěti blízkými a ve 3 případech se rodiče dítěte nachází neznámo kde.

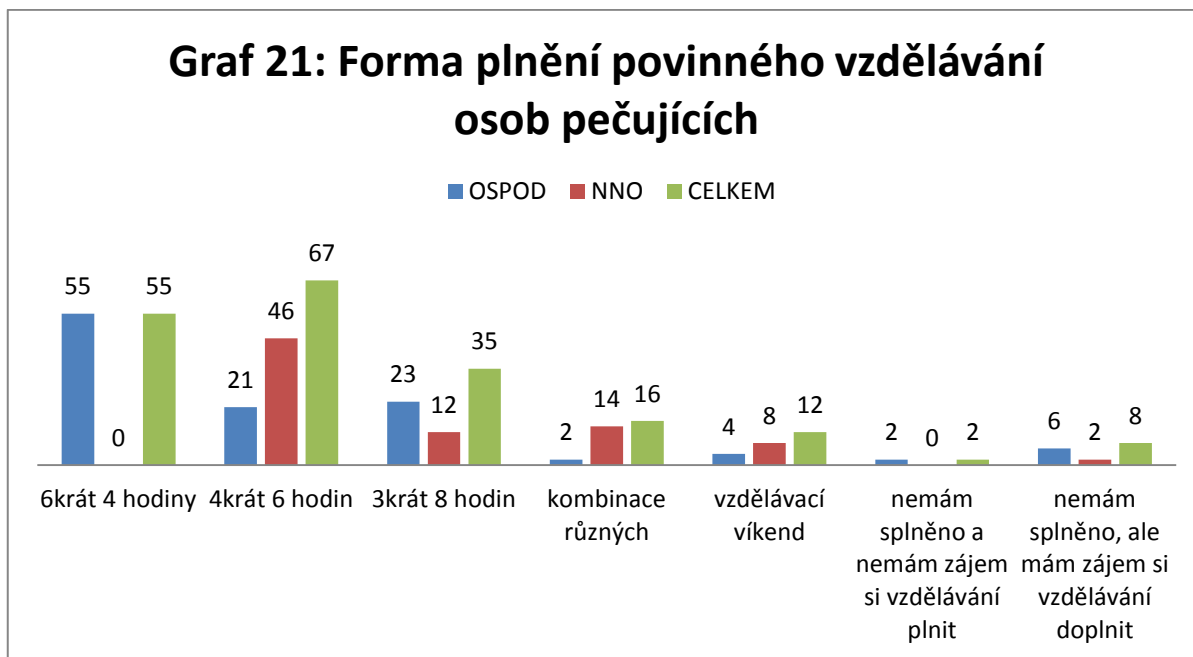
5.6.7 Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o této povinnosti a zda tuto povinnost chápou. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 20.

Ze zjištěných odpovědí respondentů se ukazuje, že ve 100 % (195 respondentů) osoby pečující vědí, že mají povinnost se vzdělávat a v 93,33 % (182 respondentů) také tuto povinnost chápou, nerozumí jí pouze v 6,67 % (13 respondentů).

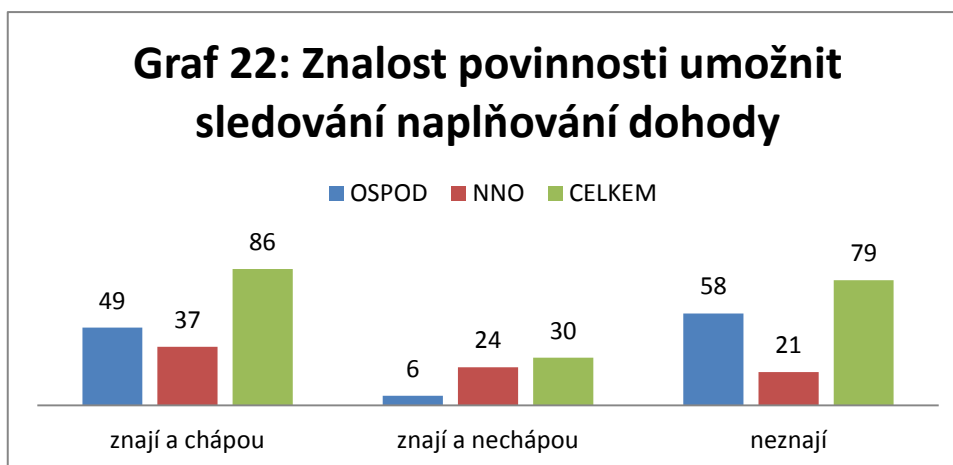
Osoby pečující, které uzavřely dohodu s OSPOD, znají tuto povinnost ve 100 % (113 respondentů), osoby, které uzavřely dohodu s NNO, také znají ve 100 % (82 respondentů). Z hlediska pochopení této povinnosti - ji nechápe pouze 3,54 % (4 respondenti) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 10,98 % (9 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Ukazuje se tedy, že respondenti, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD chápou toto právo o 7,44 % více než ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO.

V rámci povinného vzdělávání jsme se ještě zaměřili na formu plnění tohoto vzdělávání. Četnosti odpovědí na tuto otázku nám odpovídají na devátou výzkumnou otázku, a to jakým způsobem si plní osoby pečující své povinné vzdělávání. Výsledky ukazují, že ve 34,36 % (67 respondentů) si pěstouni splnili povinné vzdělávání formou 6ti hodinových vzdělávacích seminářů, v těsném závěsu 28,21 % (55 pěstounů) využili pěstouni pro své vzdělávání 4 hodinové vzdělávací semináře a na třetím místě 17,95 % (35 respondentů) se zúčastnili 8 hodinových vzdělávacích akcí. 8,21 % (16 respondentů) využilo kombinaci různých vzdělávacích seminářů a 6,15 % (12 respondentů) si své povinné vzdělávání splnilo na vzdělávacím víkendu pro osoby pečující. 5,13 % (10 pěstounů) nemá své povinné vzdělávání stále za rok 2013 splněné a 1,03 % (2 respondenti) nemá ani zájem si své povinné vzdělávání doplnit.

V porovnání plnění povinného vzdělávání u osob pečujících, které uzavřely dohodu s OSPOD a NNO, jsou rozdíly dle výsledků dotazníkového šetření následující: pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD, si na prvním místě plnili své povinné vzdělávání formou 4 hodinových sezení, a to v 48,67 % (55 respondentů), kterého osoby pečující, jež uzavřely dohodu s NNO nevyužily ani v jednom případě, ty využily nejvíce 6ti hodinových sezení, a to v celých 56,1 % (46 respondentů). Další formy plnění vzdělávání jsou uvedeny v grafu č. 21. Osob, kterých si své vzdělávání nesplnily je u OSPOD 7,07 % (8 respondentů) a u NNO 2,44 % (2 respondenti). Ovšem pouze 1,78 % (2 respondenti) ze strany OSPOD nemají zájem si toto vzdělání doplnit, ze strany NNO žádný respondent tuto formu odpovědi nezvolil.

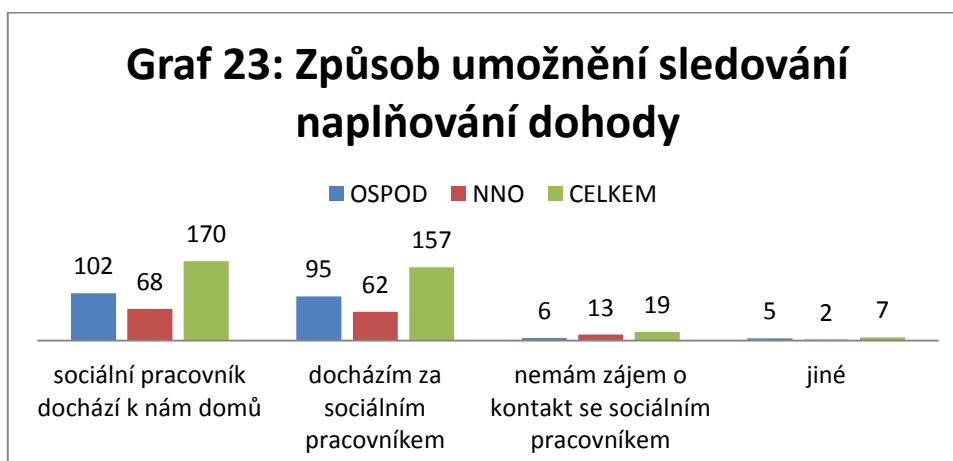
5.6.8 Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou osoby pečující informovány o této povinnosti a zda tuto povinnost chápou. Uvedené četnosti odpovědí jsou vyznačeny v grafu č. 22.

Znalost této povinnosti je u osob pečujících 59,49 % (116 respondentů) a neznalost tohoto práva činí tedy 40,51 % (79 respondentů). Respondenti, kteří toto právo znají, mu však v 15,38 % (30 respondentů) nerozumí.

Výsledky v porovnání jednotlivých subjektů, které uzavřely s osobami pečujícími dohodu, jsou takové: znalost této povinnosti je u osob, které uzavřely dohodu s OSPOD je 48,67 % (55 respondentů) a u osob, které uzavřely dohodu s NNO 74,39 % (61 respondentů). Znalost této povinnosti je tedy u osob, které uzavřely dohodu s NNO o téměř 26 % vyšší. Z hlediska pochopení ovšem chápe tuto povinnost 43,36 % (49 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 45,12 % (37 respondentů) těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Tedy osoby, které uzavřely dohodu s NNO, tuto povinnost lépe znají, ale i více chápou než ti, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD, ovšem rozdíl v pochopení tohoto práva oproti znalosti, je pouze 1,76 %.

Odpovědi na tuto otázku nám odpovídají na poslední výzkumnou otázku, a to jakým způsobem si osoby pečující plní svoji povinnost umožnit sledování naplňování dohody. Osoby pečující na prvním místě plní sledování naplňování dohody tak, že umožňují sociálním pracovníkům, aby docházeli do jejich bydliště, a to v celých 87,18 % (170 respondentů), na druhém místě docházejí osoby pečující za sociálním pracovníkem, a to v 80,51 % (157 respondentů). Jelikož mohli respondenti zvolit více odpovědí najednou, ukazuje se, že mnoho respondentů umožňuje docházet sociálním pracovníkům k nim domů, ovšem sami je též navštěvují, k tomuto případu docházelo v 78,97 % (154 respondentů). 9,74 % (19 respondentů) označilo odpověď, že nemají zájem o spolupráci se sociálním pracovníkem, tedy neumožňují sledování naplňování dohody. Odpověď „jiné“ uvedlo 3,59 % (7 respondentů), konkrétně se ve 4 případech jednalo o odpověď, že se sociálním pracovníkem jsou v kontaktu na vzdělávacích či jiných akcích pro pěstouny a ve 3 případech, že neznají tuto povinnost.

5.7 Ověřování hypotéz

H1: Existuje statisticky významný rozdíl mezi informovaností pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO o jejich právech a povinnostech.

H1₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl v informovanosti o jejich právech a povinnostech.

H1_A: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl v informovanosti o jejich právech a povinnostech.

	ZNAJÍ	NEZNAJÍ	Σ
OSPOD	729 (740,01)	175 (163,99)	904
NNO	548 (536,99)	108 (119,01)	656
Σ	1277	283	1560

Tabulka č. 1 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 1 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na všechny otázky týkající se znalosti práv a povinností osob pečujících. Každá odpověď v otázkách týkajících se znalosti práv a povinností, byla hodnocena jedním bodem, přičemž v jednom dotazníku bylo 8 otázek týkajících se znalosti práv a povinností osob pečujících. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $\chi^2 = 2,148$, zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsle-

dek ověření hypotézy je následující: $\chi^2_{0,05}(1) = 2,148 < 3,841$. Vzhledem k tomu, že vypočítaná kritická hodnota je nižší, odmítáme alternativní a přijímáme nulovou hypotézu, tedy můžeme tvrdit, že mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **neexistuje statisticky významný rozdíl** v informovanosti o jejich právech a povinnostech.

H₂: Existuje statisticky významný rozdíl mezi spokojeností pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO.

H₂₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu.

H_{2A}: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu.

	SPOKOJENÍ	NESPOKOJENÍ	Σ
OSPOD	102 (97,93)	11 (15,06)	113
NNO	67 (71,06)	15 (10,93)	82
Σ	169	26	195

Tabulka č. 2 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 2 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na otázku týkající se spokojenosti respondentů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $\chi^2 = 3,011$ zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsledek ověření hypotézy je následující: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,011 < 3,841$. Zjištěná kritická hodnota je nižší než kritická hodnota z tabulek, z tohoto důvodu odmítáme alternativní a přijímáme nulovou hypotézu. Tedy můžeme tvrdit, že mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **neexistuje statisticky významný rozdíl** ve spokojenosti se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu.

H₃: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče v závislosti na tom, zda pěstouni uzavřeli dohodu s OSPOD nebo s NNO.

H₃₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče.

H3_A: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče.

	VYUŽÍVAJÍ	NEVYUŽÍVAJÍ	Σ
OSPOD	36 (31,29)	77 (81,71)	113
NNO	18 (22,71)	64 (59,29)	82
Σ	54	141	195

Tabulka č. 3 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 3 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na otázku týkající se využívání krátkodobé péče v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD nebo NNO. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $x^2 = 2,324$ zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsledek ověření hypotézy je následující: $x^2_{0,05} (1) = 2,324 < 3,841$. Zjištěná kritická hodnota je nižší než příslušná kritická hodnota z tabulek, tedy odmítáme alternativní a přijímáme nulovou hypotézu. De facto můžeme tvrdit, že mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **neexistuje statisticky významný rozdíl** ve využívání krátkodobé péče.

H4: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda pěstouni uzavřeli dohodu s OSPOD nebo s NNO.

H4₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče.

H4_A: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče.

	VYUŽÍVAJÍ	NEVYUŽÍVAJÍ	Σ
OSPOD	61 (57,37)	52 (55,63)	113
NNO	38 (41,63)	44 (40,37)	82
Σ	99	96	195

Tabulka č. 4 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 4 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na otázku týkající se využívání respitní péče v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD nebo NNO. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $\chi^2 = 1,109$ zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsledek ověření hypotézy je následující: $\chi^2_{0,05} (1) = 1,109 < 3,841$. Zjištěná kritická hodnota je nižší než kritická hodnota z tabulek, tedy jsme nuceni odmítnout alternativní a přijmout nulovou hypotézu, tedy mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **neexistuje statisticky významný rozdíl** ve využívání respitní péče.

H5: Existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na tom, zda pěstouni uzavřeli dohodu s OSPOD nebo s NNO.

H5₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb.

H5_A: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb.

	VYUŽÍVAJÍ	NEVYUŽÍVAJÍ	
OSPOD	16 (19,70)	97 (93,30)	113
NNO	18 (14,30)	64 (67,70)	82
	34	161	195

Tabulka č. 5 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 5 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na otázku týkající se využívání odborné pomoci v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD nebo NNO. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $\chi^2 = 2$ zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsledek ověření hypotézy je následující: $\chi^2_{0,05} (1) = 2 < 3,841$. Zjištěná hodnota je nižší než kritická hodnota z tabulek, tedy odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou. Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **neexistuje statisticky významný rozdíl** ve využívání odborných služeb.

H₆: Existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, zda pěstouni uzavřeli dohodu s OSPOD nebo s NNO.

H₆₀: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO neexistuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání.

H_{6A}: Mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání.

	VYUŽÍVAJÍ	NEVYUŽÍVAJÍ	Σ
OSPOD	96 (101,41)	17 (11,59)	113
NNO	79 (73,59)	3 (8,41)	82
Σ	175	20	195

Tabulka č. 6 – kontingenční tabulka

V tabulce č. 6 jsou zaznamenány četnosti odpovědí respondentů na otázku týkající se zprostředkování odborného vzdělávání v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD nebo NNO. Po provedených výpočtech bylo zjištěno, že $\chi^2 = 6,696$ zjištěná kritická hodnota pro $f = 1$ je 3,841. Výsledek ověření hypotézy je následující: $\chi^2_{0,05}(1) = 6,696 > 3,841$. Zjištěná hodnota je vyšší než příslušná kritická hodnota z tabulek, můžeme přijmout alternativní hypotézu a tvrdit, že mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a NNO **existuje statisticky významný rozdíl** ve využívání zprostředkovávání vzdělávání.

5.8 Shrnutí výsledků kvantitativní části výzkumu

Na počátku kvantitativní části výzkumu byly stanoveny níže uvedené dílčí výzkumné cíle:

- zjistit výskyt a obecné informace o pěstounských rodinách z výzkumného vzorku,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl v informovanosti pěstounů o jejich právech a povinnostech v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO

- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, jaký typ odlehčovacích služeb pěstouni v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO, preferují,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, zda existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, jakým způsobem si pěstouni u jednotlivých subjektů, se kterými uzavřeli dohodu, vzdělávání plní,
- zjistit, jakým způsobem si pěstouni plní povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO,
- zjistit, jakým způsobem si pěstouni plní povinnost umožňovat sledování naplňování dohody, v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO.

Dotazníkovým šetřením byly tyto cíle naplněny, a byly zjištěny níže uvedené klíčové výsledky.

Z hlediska věkového rozložení jsou v nadpoloviční většině pěstouny osoby ve věku 45 – 60 let, častěji vykonávají pěstounskou péči ženy, a to v celých 69 %, osoby vykonávající pěstounskou péči mají v 92 % své biologické děti, nejčastěji (v 57 %) dvě, do pěstounské péče přijímají ovšem nejčastěji (v 62 %) jedno dítě, o něž pečují v 59 % ve společné péči s manželem/manželkou, v 69 % se jedná o pěstounskou péči příbuzenskou, a to zejména (v 66 %) péči o vnuka či vnučku, dohodu o výkonu pěstounské péče mají častěji sepsanou s OSPOD (v 58 %).

Neexistuje statisticky významný rozdíl mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO v informovanosti o právech a povinnostech, které vyplývají z dohody o výkonu pěstounské péče. Dle dotazníkového šetření jsou pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD informováni v 80,6 % a ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO v 83,5 %.

Neexistuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO. Pěstouni jsou se subjektem, se kterým uzavřeli dohodu, převážně spokojeni. V 90,3 % jsou spokojeni ti, co uzavřeli dohodu s OSPOD a v 81,7 % ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO.

Neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO, přičemž osoby, které uzavřely dohodu s OSPOD tohoto práva využívají v 40,71 % a osoby, které uzavřely dohodu s NNO tohoto práva využívají v 40,24 %. Jde tedy o zanedbatelný rozdíl ve využívání tohoto práva mezi těmi, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří uzavřeli dohodu s NNO.

Neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání respitní péče o svěřené dítě v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO, přičemž osoby, které uzavřely dohodu s OSPOD tohoto práva využily v 53,98 % a osoby, které uzavřely dohodu s NNO v 46,34 %.

Preference konkrétních odlehčovacích služeb jsou u osob, které uzavřely dohodu s OSPOD především jednodenní akce (62,19 %), dětské tábory (58,41 %) a víkendové pobyty (34,51 %). Osoby, které uzavřely dohodu s NNO preferují zejména jednodenní akce (63,72 %), víkendové pobyty (43,91 %) a dětské tábory (34,15 %). Preference prvních tří míst je u obou skupin stejná, pouze se zde mění pořadí jednotlivých typů odlehčovacích služeb.

Neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb v závislosti na tom, zda uzavřeli dohodu s OSPOD či NNO. Tohoto práva obecně pěstouni téměř nevyužívají, tohoto práva využilo pouze 14,2 % osob, které uzavřely dohodu s OSPOD a 21,9 % těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO.

Existuje statisticky významný rozdíl ve zprostředkovávání vzdělávání v závislosti na tom, zda osoby pečující uzavřely dohodu s OSPOD či NNO, přičemž zprostředkování vzdělávání využívá 84 % těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 96 % těch, kteří dohodu uzavřeli s NNO. Osoby, které uzavřely dohodu s OSPOD si své povinné vzdělávání plní zejména prostřednictvím čtyřhodinových seminářů (48,67 %). Osoby, které uzavřely dohodu s některou z NNO upřednostňují spíše šestihodinové semináře (56,1 %).

O svěřené děti osobám pečujícím, které uzavřely dohodu s OSPOD, nemají rodiče v 30,1 % zájem, to je primárním důvodem, proč se zde neuskutečňuje styk dítěte s biologickou rodinou, na prvním místě u osob, které uzavřely dohodu s NNO se dostala odpověď, že nemají zájem umožňovat styk dítěte s rodiči (47,6 %).

Osoby pečující, které uzavřely dohodu s OSPOD plní svoji povinnost umožnit sledování naplňování dohody zejména tím, že umožňují docházet klíčovým pracovníkům do jejich domovů (90,3 %), což kombinují i s tím, že dochází sami za klíčovým pracovníkem (84,1 %). Stejně tak, jako osoby, které dohodu uzavřely s NNO, které umožňují docházet klíčovému pracovníku do jejich bydliště v 82,9 %, klíčový pracovník dochází k nim v 75,6 %.

Všechny dílčí cíle stanovené v kvantitativní části byly naplněny a byly tak zodpovězeny i všechny dílčí výzkumné otázky. Byl též naplněn hlavní výzkumný cíl kvantitativní části výzkumu, kterým bylo podat přehled o pěstounských rodinách na Kutnohorsku, Kolínsku a Čáslavsku. Jelikož byla návratnost dotazníkového šetření 95 %, můžeme tyto výsledky zkoumaného vzorku vztáhnout na celý výzkumný soubor, jímž byly všechny osoby pečující v této oblasti. Závěrem můžeme tvrdit, že mezi osobami, které uzavřely dohodu s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO neexistují statisticky významné rozdíly ve znalosti a naplňování práv a povinností. Statisticky významný rozdíl existuje pouze ve zprostředkování odborného vzdělávání, kdy osoby, které uzavřely dohodu s NNO tohoto práva využívají častěji.

5.9 Realizace kvalitativní části výzkumu a popis výzkumného vzorku

Realizace kvalitativní části výzkumu proběhla 18. 3. 2014 během vzdělávání pěstounů. Konkrétně vybraní pěstouni byli osloveni a seznámeni s účelem rozhovoru. Pěstounům, kteří souhlasili s poskytnutím rozhovoru, bylo sděleno, že celý rozhovor bude nahráván, s čímž respondenti souhlasili a toto písemně potvrdili svým podpisem v Souhlasu se zaznamenáním a použitím rozhovoru (viz příloha P V: Souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru).

Rozhovory s pěstouny byly pokaždé jinak dlouhé, ovšem nebylo žádoucí pěstouny do něčeho nutit, byl jim nechán prostor pro vyjádření jejich vlastního názoru. Též byli obeznámeni, že pokud nastane situace, že jim bude některá otázka nepříjemná, nemusí na ni odpovídat vůbec či nemusí být rozhovor dokončen. Všechny rozhovory nakonec proběhly ve velmi přátelském duchu, nedošlo k žádným konfliktům, ba naopak někteří respondenti se velmi rozpovídali.

Každý respondent byl individuální a též se při rozhovoru choval každý jinak, pro detailnější představu považujeme za důležité níže uvést popis výzkumného vzorku. V rámci zachování anonymity byla jednotlivým respondentům změněna jejich jména.

- 1. respondent – paní Gabriela (62 let)
 - pěstounkou je 5 let
 - má ve společné pěstounské péči s manželem jedno dítě (15 let), jedná se o vnučku
 - má 5 biologických dětí
 - mluvila zřetelně a hlučně
 - často nepochopila otázku a odpovídala na něco jiného, i během rozhovoru jí bylo vysvětlováno, nač se ptáme
- 2. respondent – paní Barbora (57 let)
 - pěstounkou je 2 roky
 - má v péči jedno dítě (16 let), jedná se o vnučku, původně ve společné péči s manželem, nyní je vdova a tak vykonává pěstounskou péči sama
 - má 2 biologické děti
 - již před rozhovorem sdělila obavu, že si není jistá, zda bude umět odpovědět na všechny otázky
 - při rozhovoru mluvila tiše a pohled směřovala spíše do země, při otázkách, na které neznala odpověď, se stydlivě usmála
- 3. respondent – paní Sandra (64 let)
 - pěstounkou je 11 let
 - má ve výlučné pěstounské péči 2 děti (bratry 15 a 21 let)
 - nemá žádné biologické děti – její dcera (matka svěřených dětí do pěstounské péče) se společně s otcem dětí zabila při autonehodě
 - během rozhovoru hodně gestikulovala, mluvila hlučně a často se smála
 - rozhovor proběhl ve velmi přátelském duchu, po nahraném rozhovoru ještě dlouho hovořila, se zájmem se vyptávala na studovaný obor, téma diplomové práce apod.
- 4. respondent – paní Klára (55 let)
 - pěstounku je 7 let
 - má ve výlučné péči 1 dítě (15 let), jedná se o vnučku
 - má 2 biologické děti

- mluvila zřetelně a pomalu
- při odpovědi na konkrétní otázku často „odbíhala od tématu“
- 5. respondent – paní Věra (61 let)
 - pěstounkou je od června 2013
 - má ve výlučné péči jedno dítě (5 let), jedná se o vnuka
 - má 2 biologické děti
 - mluvila pomalu a rozvážně, v dlouhých souvětích, jednalo se o nejdelší rozhovor
 - během rozhovoru se několikrát dlouze zamyslela, po rozhovoru se omlouvala za to, že neuměla odpovědět na všechny otázky

5.10 Zpracování dat

Všechny nahrané rozhovory byly doslovně přepsány a analyzovány za pomoci kódování dat, které je primárním základem pro třídění a zpracování zjištěných dat. Kódování je tedy de facto způsob, kterým převádíme data do tzv. datových segmentů, se kterými se dále pracuje. (Schwandt, 2001 cit. podle Miovský, 2006, s. 210)

Pro zpracování dat byla konkrétně zvolena metoda trsů, která „slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě vzájemné podobnosti mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd. Společným znakem takového trsu může být například tematický překryv, tj. když vyhledáváme ve výrocih osob všechny takové pasáže, které se týkají úzce ohraničeného tématu.“ (Miovský, 2006, s. 221)

5.11 Interpretace výsledků kvalitativní části výzkumu

Kódováním rozhovorů byly získány jednotlivé kódy (písmeno kódu je počátečním písmenem křestního jména respondenta a číslo značí řádek, na kterém se výrok, z něhož byl kód utvořen, nachází), které bylo pomocí výše specifikované metody trsů rozřazeno na základě podobnosti a tematického překryvu do následujících kategorií: důvody vzniku pěstounské péče, obecné informace o dohodách o výkonu pěstounské péče a její znalost, odlehčovací

služby, povinné vzdělávání, asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou.

Pro lepší orientaci jsou výsledky kvalitativní části výzkumu interpretovány v tabulkách, v posledním řádku každé tabulky je uvedeno shrnutí daného trsu.

5.11.1 Důvody vzniku pěstounské péče

Díky jednotlivým kódům, jako například: G14 rozvod rodičů, G17 žádné bydlení, G29 matka neznámo kde, B15 odchod matky, S10 smrt rodičů, K34 chladný vztah matky k dceři, K42 nezvěstná matka či V15 rozchod rodičů byla vytvořena kategorie s názvem důvody vzniku pěstounské péče.

V této kategorii dostáváme odpověď na první výzkumnou otázku, co osoby pečující vedlo k tomu, aby si vzali dítě do pěstounské péče. Ohledně otázek motivace byli pěstouni velmi sdílní a nedělalo jim problémy hovořit o svých životních osudech.

Gabriela	Hlavní důvod, proč se paní Gabriela stala pěstounkou Aničky je, že „...se její rodiče rozvedli a její tatínek odjel na Slovensko a tam si našel mladší.“ Dále dodává, že její dcera, matka Aničky „...neměla, kde bydlet a nemohla najít práci.“ V té době bydlela dcera i s Aničkou a další, již zletilou dcerou, u nich. Paní Gabriela uznává, že jejich vztahy nebyly úplně ideální a dodává: „...to víte, nevycházelo to, manžel byl nervózní, říkal, ona nedělá, ona tady prostě bydlí...no a prostě jsme se s ní dlouho hádali s tou dcerou, že prostě nedělá a tohle a ona od nás odešla.“ Matka odešla ovšem bez dcery, té se následně ujala druhá dcera paní Gabriely. Přesto, že se o ni dobře starala, dle slov paní Gabriely „...brečela, ona brečela za maminkou, že maminka tam není a my jsme o ní nevěděli, kde je.“ Z toho důvodu, že Anička stále brečela, napsala dcera paní Gabriely jejímu otci na Slovensko, aby žila alespoň s otcem, tuto skutečnost ovšem dcera paní Gabriele raději zatajila. „Já jsem to nevěděla, já když jsem se to dozvěděla, já byla vyřízená,“ dodává paní Gabriela. S Aničkou chtěli být v kontaktu, a tak jí paní Gabriela posílala dopisy, na které Anička ovšem neodpovídala, po nějakém čase se o Aničku už paní Gabriela opravdu bála, a tak požádala svojí dceru, aby pro ni na Slovensko došla. Sama paní Gabriela říká: „Ještě, že jsme to udělali, ona se tam měla (dlouho mlčí)...ona měla až skvrny na obličej, zavšivená mi přišla, hubená.“ Posléze si s manže-
----------	---

	<p>lem podali návrh k soudu na svěřením nezletilé do pěstounské péče a starají se o ni již pátým rokem.</p>
Barbora	<p>Důvod pěstounské péče je u paní Barbory de facto obdobný, jako u paní Gabriely, jelikož „...máma se vůbec nesnažila, nesnažila se prostě, aby těm dětem zabezpečila, aby měly kde bydlet, že by teda měla chodit do práce, aby měla peníze,“ říká paní Barbora. Paní Barbora tedy musela zakročit a „...tak jsem jednoho dne, prostě jsem jí řekla, necháš mi tady Hanku a běž si, kam chceš,“ doplňuje paní Barbora. Její dcera, matka Hanky, měla v té době ještě syna, kterého si vzal do péče bývalý manžel paní Barbory, ovšem z důvodu, že chlapce nezvládal, začal o něj pečovat jeho biologický otec, v té době už Hanka k otci jít nechtěla, a tak o ni pečovala její babička, paní Barbora. O pěstounskou péči požádala, až na základě kontaktu se sociální pracovnící, která „...se ptala, jestli bych něco nepotřebovala, no já jsem tak řekla, no víc peněz kdyby (stydlivě se usměje),“ upřesňuje paní Barbora první impulz, který ji vedl stát se pěstounkou. Do té doby o vnučku pečovala na základě soudního svěřením dle § 45 tehdy platného Zákona o rodině. „Takže to mám tu pěstounskou péči asi dva roky, možná něco přes dva roky,“ dodává.</p>
Sandra	<p>Paní Sandra má v pěstounské péči dva vnuky, na otázku, proč se stala pěstounkou, odpověděla pouze: „Se zabili rodiče.“ Dále nebylo vhodné se více touto oblastí zabývat, bylo evidentní, že další otázky by byly paní Sandře nepříjemné.</p>
Klára	<p>Paní Klára je též babičkou svěřeného dítěte, už od počátku se „...mně zdálo, že ta Gábina je k tý holce prostě taková chladná,“ začíná vyprávět paní Klára. Následně uvádí, že když vnučce bylo zhruba 10 měsíců, šla její dcera na operaci s kolenem, po příchodu dcery z nemocnice, ji zavolal zeť, že „...berle jsou v koupelně a Gábina je pryč,“ říká ještě dnes zklamaně paní Gábina. Od té doby se o svoji vnučku stará. Její dcera byla dokonce „...asi 10 měsíců nezvěstná, já jsem vůbec nevěděla, jestli žije nebo nežije...“ Nyní se paní Klára o vnučku stará 15. rok. Její dcera (matka vnučky), bydlí v nedalekém městě, stýkají se, ovšem „...do dneška mi to neumí Gábina vysvětlit, co se stalo...“ uzavírá paní Klára.</p>

Věra	Paní Věra uvádí, že už od počátku měla chlapce doma převážně ona, jelikož „...rodiče měli kromě existenčních problémů i problémy názorový, uchýlili se k takovému životu...(chvíli mlčí), no prostě nestaral se ani jeden,“ vysvětluje paní Věra. Následně se rodiče svěřeného dítěte rozešli a paní Věra se o chlapce musela starat úplně sama, na což „...jsem poukazovala na sociálním odboru, tak mi sociální pracovnice poradila sama, protože jsem dlouhodobě nedostávala nic, že bych mohla požádat o tu pěstounskou péči a že by to částečně vyřešilo tu moji situaci,“ doplňuje paní Věra. Chlapce má tedy v pěstounské péči zhruba od léta roku 2013.
------	---

Tabulka č. 7 – důvody vzniku pěstounské péče

Shrnutí - všechny pěstounsky jsou babičkami svěřených dětí. O svá vnoučata se začaly starat ze stejných důvodů, a to z důvodu nelehkého osudu dětí, ve všech případech, krom případu paní Sandry, selhali ve své funkci biologičtí rodiče – odešli od svých dětí a přestali se o ně starat, a tak připadl tento nelehký úkol na výše uvedené prarodiče.

5.11.2 Obecné informace o dohodách o výkonu pěstounské péče a její znalost

Druhá kategorie byla vytvořena na základě kódů: G66 dohoda s OSPOD, G77 neznalost práv a povinností, B57 dohoda s Rozum a cit, B67 neznalost dohody, B70 neznalost práv a povinností, S29 dohoda s OSPOD, S36 pocit zbytečnosti uzavírat dohodu, K68 dohoda s OSPOD, K70 neznalost dohody, V35 dohoda s Úsměvem, V48 nedostatečná informovanost či V57 znalost povinností.

Výsledky této kategorie nám odpovídají na druhou a třetí výzkumnou otázku, jaká je znalost dohody o výkonu pěstounské péče, zda pěstouni umí vyjmenovat svá práva a povinnosti a také s jakou organizací mají osoby pečující uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče.

Gabriela	Paní Gabriela má dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s OSPOD. Dle jejího názoru je bezproblémová komunikace s touto organizací. Ohledně dohody si připadá informovaná a dodává, že „...kdybych něčemu nerozuměla nebo něco, tak si zavolám a pozeptám se...“ Na otázku, jaká jí z dohody o výkonu pěstounské péče vyplývají práva a povinnosti odpověděla: „Já nevím no, jaký bych měla mít povinnosti, žádný...“
----------	---

Barbora	Paní Barbora má dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s občanským sdružením Rozum a Cit, uvádí, že kontakt s touto organizací je úplně „...vynikající...určitě si nemůžu stěžovat.“ Na otázky, jaká jsou její práva a povinnosti v rámci uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče se pouze smála a vrtěla hlavou.
Sandra	Paní Sandra má dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s OSPOD. Na otázku, zda je s touto organizací a jejím jednáním spokojená odpověděla: „Jistě.“ Z hlediska znalosti svých práv a povinností byla dle jejích slov informovaná, ovšem „...teďka po takových letech mi to k ničemu není,“ dodává.
Klára	Paní Klára má také dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s OSPOD. Z hlediska kontaktu s OSPOD říká: „...já si myslím, že je to hezký, že mi to i něco dalo...“ Ohledně svých práv a povinností si připadá informovaná, ovšem vzpomněla si především na povinnost vzdělávat se a na právo využívat odlehčovací služby.
Věra	Paní Věra má dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s poradenským centrem pro rodinu a děti Úsměv. Na otázku, zda zná svá práva a povinnosti, které jí z dohody plynou, odpověděla: „...no, bylo to obsáhlé, rozuměla jsem tomu, když jsem to podepisovala, tak jsem to pochopila, že je to zabezpečené ze všech stran, ale jinak, že bych nad tím přemýšlela, to ne.“ Ví, že její hlavní povinností je umožnit styk dítěte s jeho rodinou a „...na to dbám, protože toho styku moc nemá,“ vysvětluje paní Věra. Také si vzpomíná, že „...musím chodit na to školení, což je těch 24 hodin za rok, že jo,“ doplňuje.

Tabulka č. 8 – obecné informace o dohodách o výkonu pěstounské péče a její znalost

Shrnutí - z hlediska znalosti dohod o výkonu pěstounské péče je to složité, pěstounky si tento pojem nedávají do spojitosti s právy a povinnostmi, ale spíše s počátkem pěstounské péče, s rozsudkem o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Sami svá práva a povinnosti vyjmenovat, až na výjimky, neumí.

5.11.3 Odlehčovací služby

Kategorii odlehčovací služby jsme vytvořili na základě kódů: G88 nevyužívání odlehčení, G91 vzdálenost k místu, kde se odlehčení koná, B90 nevyužívání odlehčovacích služeb,

B92 nezáměr o odlehčovací služby, S56 nevyužívání odlehčení, K84 využívání odlehčení, K88 spokojenost s odlehčením, V39 nabídka odlehčení a V71 využití odlehčení.

V kategorii s názvem odlehčovací služby zjišťujeme, jaký je názor osob pečujících na toto právo a zda jej využívají.

Gabriela	Paní Gabriela na otázku, zda využívá odlehčovacích služeb, opověděla: „...no, ani moc nevyužíváme.“ Uvedla, že to není ani tak z hlediska nezájmu, spíše „...je to všechno od nás moc odlehlý, je to daleko,“ uvádí na vysvětlenou. „Neměli bysme se jak dostat a manžela nechci furt otravovat, protože to je takový na něho moc, on by musel jí tam přivést, odvézt a tahle,“ doplňuje. Přesto jedné odlehčovací služby využili a vnučka byla „...tam, jak jsou zvířata, na koních jezdila,“ upřesňuje paní Gabriela. Dále doplňuje, že odlehčení bylo „...v pořádku a nic jsme nemuseli platit.“
Barbora	Paní Barbora na otázku, zda využívá odlehčovacích služeb, odpověděla: „Hanka je už větší, tak nemáme zájem to využívat.“ Přesto uvádí, že nabídky na odlehčení jí chodí, a tak kdyby měla Hanka zájem, mohou nějakého odlehčovacího pobytu využít.
Sandra	Stejně tak je na tom paní Sára, která odlehčení nevyužívá a říká: „teď už mi to k ničemu není, to za prvé a za druhé mladej už by nikam ani nejel. Velkej třeba jezdil na tábory, ale tendle, ten jezdit nechce.“
Klára	Oproti tomu paní Klára a její vnučka jsou z odlehčovacích služeb nadšené. Paní Klára je ráda, že „...Libuška může jezdit na tábory třeba, protože já jsem na to třeba neměla a třeba loni byla Libuška dvakrát na prázdninách,“ říká a dodává „...to bylo prostě úžasný.“ S nabídkou odlehčovacích služeb je tedy spokojená, může si vybrat, ale „...nikdo mě nikam netlačí...je to super,“ radostně doplňuje. Sama si odlehčovací služby nehledá a vysvětluje, že je to z důvodu, „...protože mně tohle vyhovuje, protože Libuška tam pozná děti, které mají stejný osud...a Libuška, když byla na tom prvním táboře, tak přijela domů, ona byla úplně unesená, pak se s nima sešla ještě jednou a teď už si zas domlouvá, aby se zase sešla s těma stejnýma.“ Odlehčovací služby jí byly plně hrazeny ze strany OSPOD a nebyla po ni vyžadována žádná finanční spoluúčast.

Věra	Paní Věra má v péči dle svých slov velmi živého chlapce, který „...zřejmě nedostával nikdy žádné mantinely.“ Když už bylo jeho zlobení neúnosné a potřebovala si odpočinout, využila jedné odlehčovací služby, které chtěla zkusit, ovšem „...měla jsem smíšený pocit, jestli ho můžu poslat, přece jen mám takový zásady jiný a nechtěla jsem ho dávat někomu jinému,“ vysvětluje své pochybnosti paní Věra. Chlapce na odlehčovací pobyt poslala, dle slov pracovníc, které pobyt organizovaly, tam prý zlobil, ovšem ne neúnosně. Ačkoliv paní Věra jednoho odlehčovacího pobytu využila. Teď ničeho spíše nevyužije, neboť si u chlapce opět musí získávat autoritu a nastavovat mu pravidla, která na odlehčení nebo u rodičů není nucený dodržovat, což je vyčerpávající.
------	---

Tabulka č. 9 – odlehčovací služby

Shrnutí - využívání odlehčení je velmi závislé na věku svěřených dětí do pěstounské péče a také na tom, jak dlouho jsou děti v pěstounské péči umístěny. Starší děti logicky odlehčení téměř nevyužívají a umí se zabavit ve volném čase sami. Smysl odlehčení je v tom, že má ulevit pěstounům od celodenní péče, která je logicky intenzivnější u menších dětí, zejména předškolního věku. Také nezkušeností z praxe tohoto odlehčení více využívají noví pěstouni. Pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči několik let, nejsou ještě na tuto novinku zvyklí, a tak ji logicky nevyužívají. I respondentky jsou k využívání odlehčovací péče spíše ještě ostražitě a využívají ji minimálně.

5.11.4 Povinné vzdělávání

Kategorie s názvem povinné vzdělávání byla vytvořena na základě kódů G12 zprostředkování vzdělávání, G116 dobrá informovanost o vzdělávání, G133 názor na povinné vzdělávání, B74 názor na povinné vzdělávání, S62 názor na vzdělávání, K108 dostatečná nabídka, K113 žádná finanční spoluúčast či V91 zprostředkování vzdělávání.

V této kategorii zjišťujeme, jak si osoby pečující povinné vzdělávání plní, jaký mají na tuto povinnost názor a zda využívají svého práva na zprostředkování vzdělávání.

Gabriela	Paní Gabriela svého práva na zprostředkování vzdělávání využívá a „...vždy mi přijdou pozvánky, co se kde koná a já pak s manželem přijedu,“ uvádí, jak je zprostředkování vzdělávání realizováno v jejím případě. Ohledně vzdělávacích akcí si připadá dobře informovaná. Názor na povinné vzdělávání má ta-
----------	---

	<p>kový, že „...já se tady dozvím něco nového...“ říká paní Gabriela a dodává, že ani z hlediska časového ji vzdělávání neobtěžovalo, ovšem „...teď tam máme tu babičku (pozn. myšleno doma) a manžel je nervózní kvůli psům, protože má doma ještě dva psy, tak má o ně strach a o babičku, o svoji maminku,“ doplňuje paní Gabriela.</p>
Barbora	<p>Paní Barbora využívá též zprostředkování vzdělávání a sama si žádné vzdělávací semináře nehledá a nezařizuje. Její názor je takový, že povinné vzdělávání „...je dobrý...mě to nevadí, že sem musím, protože jsem se teda pár věcí, který já osobně jsem třeba vůbec nevěděla, dozvěděla. A teď, jak sem chodí tahle paní psycholožka jo, tak to je prostě úplně úžasný a pohodový, ona Vám všechno vysvětlí, sem tam do toho hodí nějaký příklad z praxe, takže je to úplně o něčem jiným, mně to přijde fajn,“ uvádí svůj názor na povinné vzdělávání paní Barbora. Dále říká, že bere vzdělávací akce jako určitou formu odpočinku a odreagování a také je ráda, že se dozvěděla plno věcí, které nevěděla, rozhodně tedy nevnímá tuto povinnost jako ztrátu času.</p>
Sandra	<p>Paní Sandra využívá zprostředkování vzdělávání, ovšem byla by ráda, kdyby si tuto povinnost plnit nemusela, neboť „...je to dobrý, ale je to dobrý pro toho, kdo má malý a problematický děti,“ vysvětluje. Sama se o chlapce stará zhruba 15 let a v současné chvíli, kdy je už dovedla bez problémů takřka do dospělosti, ji tato povinnost spíše zatěžuje.</p>
Klára	<p>Paní Klára je velmi optimistický člověk a každou nabídku na vzdělávání či odlehčení velmi vítá, na všem si hledá pozitiva a tak ji i vzdělávání připadá přínosné a říká: „já jsem byla prvně oslovená loni, že jo, že teda to školení musí bejt, tak jsem tam teda jela... a můžu Vám říct, že to bylo moc zajímavý.“ Celkově tedy tvrdí, že povinné vzdělávání bere jako plus a hodně jí to dalo, je ráda, že si může popovídat s lidmi, kteří jsou také pěstouny, a tedy jí více rozumí.</p>
Věra	<p>Paní Věra má v péči vnuka s ADHD. Kromě povinného vzdělávání, dochází ještě sama na konzultace k dětské psycholožce, získávání nových informací vnímá jako velmi potřebné, neboť „...je to podnětný a člověk žije zase úplně v jiný sféře a taky už mám svoje děti odrostlý a znova to prožívám, ani už nejsem žádná mladice, tak je to potřebný, tak ty různý zákony se taky mění, tudle</p>

	jsem byla na nějakém dědictví, je to potřebný, jsem ráda,“ vysvětluje, proč povinnost vzdělávat se, vítá.
--	---

Tabulka č. 10 – povinné vzdělávání

Shrnutí - celkově by se dalo shrnout, že pěstounky vzdělávání nezatěžuje a dokonce se ho rády, až na paní Sandru, účastní. Primárně byla tato povinnost vymyšlena za účelem vzdělávat profesionální pěstouny, kteří do pěstounské péče přijímají děti biologicky cizí. Pěstouni – prarodiče, tvoří zvláštní kategorii osob, které se o svěřené děti často starali mnoho let bez finanční či jiné pomoci a také bez těchto formálních povinností, což vzdělávání v tomto případě je. Ovšem i tak tuto povinnost přijímají a dle povinného rozsahu si ji plní.

5.11.5 Asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou

Poslední kategorie s názvem asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou vznikla například z kódů: G121 styk s biologickou rodinou, G144 styk s matkou, B103 nevyužívání asistovaného styku, B145 kontakt s otcem, S55 absence rodinných kontaktů, K55 vztah s otcem, K64 vztah s matkou, K152 kontakt s rodiči, V100 nevyužívání asistovaného styku či V130 styk dítěte s rodiči.

Tato kategorie popisuje to, jakým způsobem a zda vůbec probíhá styk svěřeného dítěte s jeho rodiči, resp. s jeho biologickou rodinou. Cílem bylo též zjistit, zda pěstouni využívají při tomto styku svého práva na tzv. asistovaný styk.

Gabriela	Paní Gabriela asistovaného styku nevyužívá, jelikož kontakt vnučky s matkou je v současné době bezproblémový a otec nejeví o dceru žádný zájem. Paní Gabriela to popisuje takto: „ona se s mámou vídá, protože máma chodí k nám, jo. Ale s tátou se nevidá, protože je na Slovensku. Před tím jí ještě volal, takhle telefonicky, ale teď už ani nevolá.“ Paní Gabriela dále upřesňuje, že „...máma se s ní vídá, to je vše v pořádku a táta o ni zájem nemá. S mámou mají dobrý vztah, stýkají se zhruba jednou týdně, je v Praze na ubytovně.“ Paní Gabriela je ráda, že vnučka matku vídá, přesto vnučka k matce jít bydlet nechce, je spokojená u prarodičů, navštěvuje zde ZŠ a tu by nerada změnila.
Barbora	Paní Barbora též asistovaného styku nevyužívá, s otcem svěřeného dítěte má dobré vztahy a kontakt funguje bez problémů, o matce nezletilé nemají žádné informace. Otec dceru nevychovává, protože „...k němu jít nechtěla, proto jí mám já, jinak on by si je vzal určitě obě dvě, ale Hanka prostě nechtěla, ňák si

	<p>nerozumí...no...nebo nerozumí...to je těžký...s tou jeho nynější ženou,“ říká paní Barbora. Ale i tak je vnučka s otcem v častém kontaktu, „jezdí třeba na hory nebo v létě si jí vezmou na dovolenou taky a Hance tohle stačí, tohle setkání a kdyby přišla a řekla, že se chce vidět s mámou, kdyby máma přijela, tak já bych jí nebránila...jako že bych se proti tomu ježila nebo tak, to ne,“ upřesňuje paní Barbora. Kontakt s otcem je tedy dle slov paní Barbory v pořádku a „...o mámě se neví, kde je,“ uzavírá paní Barbora.</p>
Sandra	<p>Paní Sandra byla vždy v obtížné situaci, její dcera (matka svěřených dětí) se před 15. lety zabila i s otcem dětí při autonehodě. Od té doby se paní Sandra o vnuky stará sama, je jedináček a rodiče jí zemřeli brzo, po zmíněné autonehodě „...jsem si připadala jako ostrouhanej a vymačkanej citrón,“ říká paní Sandra a je jisté, že byla ve složité situaci. Kontakt s biologickou rodinou a využívání asistovaného styku je v jejím případě bezpředmětné, neboť jediným žijícím příbuzným svěřených dětí je ona sama.</p>
Klára	<p>Vnučka paní Kláry se stýká s oběma rodiči, ovšem „...nesmíte mu říct svůj názor, jo. On pak vybuchne,“ tvrdí paní Klára o otci nezl.. Ani kontakt s matkou není zcela ideální, neboť „...my tam jezdíme, navštěvujeme se, ale Gábina je pro ní jakoby kamarádka, ale ví, že je to máma,“ říká o vztahu vnučky a dcery paní Klára. Asistovaného styku nevyužívá, kontakt s rodiči probíhá de facto bez problémů a „...je to potřeba a dobře, že se ta holka stýká s rodiči, ať už jsou jakýkoliv, my jsme nikdy proti nim neřekli nic špatného, Libuška tam jezdí a jezdí tam ráda, a co my jsme mezi sebou měli, to jsme si, řekli mimo Libušku...Libuška tam jezdí ráda, i třeba na nocleh...není problém s tím kontaktem,“ doplňuje paní Klára.</p>
Věra	<p>Ani paní Věra, práva na asistovaný styk nevyužívá a kontakt nezl. s rodiči zajišťuje bez problémů sama. Naposledy „...byl chvíli u otce, otec se po dlouhý době objevil, půjčil si ho na takových 8 dní a taky to mělo svý mínus, ale byl to otec, tak jsem říkala, musím.“ Matka má problémy sehnat si zaměstnání a syna kontaktuje spíše telefonicky, občas se za ním přijede podívat osobně. Pěstounka si nemyslí, že styk dítěte s rodiči na něho má dobrý vliv z důvodu, že „...ani jeden ani druhý nevychovávat dítě k těm zásadním věcem. Já už jsem to viděla dřív a hned jsem šlela, jak to dopadne, protože si dítěte nevší-</p>

	<p>mali, nechali ho všechno dělat, úplná katastrofa, že by dítě vedli k tomu, že je nějaká úcta k někomu nebo k něčemu, to vůbec,“ uvádí paní Věra a dále se také domnívá, že otec má na syna neblahý vliv, protože má sklony k agresivitě a synovi „...dovolí ohromný střílení, násilnosti,“ upozorňuje paní Věra. Je ráda, když otec nezl. nenavštěvuje příliš často, další důvod je ten, že dle jejího mínění nezl. potřebuje znát hranice a mantinely a ty mu rodiče nestanovují.</p>
--	---

Tabulka č. 11 – asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou

Shrnutí - výše uvedené respondentky asistovaného styku nevyužívají, především z důvodu, že nemají v kontaktu s rodiči problémy. Kontakt s rodinou dítěti umožňují ve všech případech. Toto je dle mého názoru také dáno tím, že se jedná o babičky svěřených dětí, necítí se být matkami těchto dětí a nejsou tedy ve své pozici ohroženy tak, jak by tomu mohlo být u pěstounů vykonávajících pěstounskou péči u biologicky cizího dítěte. Dá se tedy říci, že kontakt svěřených dětí s rodinou je v případě těchto pěstunek i jejich zájmem, neboť dochází i ke kontaktu jich samotných se svými dětmi.

5.12 Shrnutí výsledků kvalitativní části výzkumu

Na počátku kvalitativní části výzkumu byly stanoveny dílčí výzkumné cíle, které byly:

- zaměřit se na motivaci pěstounů k výkonu pěstounské péče,
- hloubkově zmapovat to, jak osoby pečující vnímají novinku v podobě uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, s kým mají dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou,
- zjistit, jaký konkrétní názor mají na jednotlivá práva a povinnosti, jaká práva využívají a jak si své povinnosti plní,
- zjistit, jaká shledávají v zavedení tohoto nového postupu negativa a pozitiva, co konkrétně a z jakého důvodu.

Rozhovory byly výzkumné cíle naplněny a níže uvádíme klíčové výsledky.

Motivací respondentů k pěstounské péči bylo zejména selhání biologických dětí v péči o svěřené děti – ať už drogová problematika, nezaměstnanost a s tím související ekonomické problémy či jen osobní nezralost a s tím související neschopnost postarat se o své děti, v jednom případě pak smrt biologických rodičů svěřených dětí.

Názory na uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče byly různé, většina respondentek si zpočátku nedokázala pod pojmem dohoda o výkonu pěstounské péče nic vybavit, tento pojem spíše zaměňovaly s pojmem pěstounská péče jako taková, za uzavření dohody pak často uváděly datum, kdy se staly pěstounkami, byla zde evidentní neinformovanost pěstounek o této problematice. Po objasnění toho, co dohoda o výkonu pěstounské péče je, některé uváděly, že je to dobré, jiné názor nevyslovily, pouze jedna respondentka s uzavřením dohody nesouhlasí, ne z důvodu, že by se jednalo o zbytečnost, pouze uvádí, že pro ni to již nemá smysl.

Znalost jednotlivých práv a povinností byla nízká, žádná respondentka neuměla svá práva a povinnosti vyjmenovat, některé si vzpomněly na některá svá práva a povinnosti pouze okrajově, především zaznamenávají povinnost se vzdělávat a právo na využití odlehčovací služeb. Byly takového názoru, že povinnosti je nezatěžují, dokonce povinné vzdělávání často vnímají jako přínosné a oceňují, že se mohou dozvědět nové informace. Svá práva spíše nevyužívají, pokud ano, dochází k využívání zprostředkování vzdělávání a sporadicky k využívání odlehčovací služeb. Jejich názor na jejich práva je kladný, jsou rády, že kdyby měly problémy, vědí, že se mají na koho obrátit, popřípadě, kdyby svěřené děti chtěly využít odlehčovacího pobytu, mohou. Oceňují tedy nabídku, kterou všechny komentovaly jako dostatečnou a pestrou;

Negativa v dohodách o výkonu pěstounské téměř neshledávají. Je pravdou, že svých práv téměř nevyužívají, ale nepřipadají si do ničeho tlačené a tak je nabídka neobtěžuje. Stejně tak povinné vzdělávání berou spíše kladně a pozitivně. Závěrem tedy dohody o výkonu pěstounské péče hodnotily spíše pozitivně.

Celkově byl tedy naplněn i hlavní výzkumný cíl kvalitativní části výzkumu, neboť byl prostřednictvím rozhovorů zjištěn subjektivní názor respondentů na zkoumanou problematiku. Je samozřejmé, že výsledky z pěti rozhovorů se nedají vztáhnout na všechny pěstouny, ovšem jejich názor dotváří pohled osob pečujících na danou problematiku, neboť názor a zkušenost těchto osob je nenahraditelný.

6 SHRUTÍ VÝLEDKŮ SMÍŠENÉHO VÝZKUMU

Praktická část diplomové práce byla zaměřena na dohody o výkonu pěstounské péče. Tato nově zavedená povinnost, kterou uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče je, se dotýká zejména osob pečujících. Z tohoto důvodu jsme výzkum zaměřili právě na pohled osob pečujících na dohody o výkonu pěstounské péče.

V kvantitativní části výzkumu nás zajímala hlavně jejich znalost této problematiky a způsob využívání práv a plnění povinností. V kvalitativní části výzkumu pak hlavně jejich subjektivní názor na dohody o výkonu pěstounské péče.

Smíšenými metodami se podařilo získat ucelený přehled o zkoumané problematice – kvantifikovat využívání práv, plnění povinností a znalost dohody o výkonu pěstounské péče, ale též získat subjektivní pohled respondentů na zkoumanou problematiku, jejich názor tak dopomohl doplnit data získaná z dotazníkového šetření. Využitím a smíšením metod kvantitativní a kvalitativní metodologie se podařilo odpovědět na všechny výzkumné otázky a níže uvádíme klíčové shrnutí a odpovědi na výzkumné otázky.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že pěstouni, kteří uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče s OSPOD svá práva a povinnosti znají v 80,6 %, v 83,5 % ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO, což dle výsledku výpočtu chí kvadrátu, není statisticky významný rozdíl. Znalost práv a povinností je poměrně vysoká, ovšem rozhovory se ukázalo, že ani jeden z respondentů neuměl vyjmenovat svá práva a povinnosti. Respondenti často tápali a neuměli si svá práva a povinnosti vybavit, když jim byla sdělena, už si uměli představit, co se pod kterým právem a povinností skrývá, ovšem sami, bez pomoci, práva a povinnosti nevyjmenovali. Často považovali za uzavření dohody den vzniku pěstounské péče, což bylo chybné.

Z hlediska spokojenosti pěstounů s jednotlivými subjekty, se kterými uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče, se dotazníkovým šetřením ukázalo, že neexistuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti pěstounů. Pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD jsou spokojeni v 90,3 % a ti, kteří uzavřeli dohodu s NNO v 81,7 %. Vysokou spokojenost potvrzuje i rozhovor s pěstouny, kteří si chválili komunikaci s organizacemi, se kterými uzavřeli dohodu a též spolupráci s klíčovými pracovníky, s nimiž jsou v pravidelném osobním kontaktu. Na přístupu klíčových pracovníků si cení především jejich pomoci v nelehkých situacích a také odborné rady.

Další výzkumná otázka se zaměřovala na zjištění, zda existuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče o svěřené děti mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu a s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že ani zde neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání krátkodobé péče mezi těmito dvěma skupinami, přičemž tohoto práva využilo pouze 31,9 % těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 21,9 % těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Z důvodu nízkého využívání tohoto práva nebyla oblast využívání krátkodobé péče o svěřené děti zařazena do interview.

Další výzkumná otázka se zaměřovala na využívání respitní péče neboli odlehčovací služby, na kterou mají pěstouni nárok v rozsahu alespoň 14 kalendářních dní za rok. Ve využívání respitní péče neexistují statisticky významné rozdíly mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří dohodu uzavřeli s NNO. Pěstouni ovšem tohoto práva využívají více, než práva na krátkodobou péči. V 53,9 % tohoto práva využili pěstouni, kteří dohodu uzavřeli s OSPOD a 46,3 % těch, kteří dohodu uzavřeli s NNO. Rozhovory s pěstouny bylo zjištěno, že respitní péče využívají sporadicky, jedná se také o velmi individuální důvody, které pěstouny k nevyužívání respitní péče pěstouny vedou. Často jde o vyšší věk svěřených dětí, které jednoduše těchto služeb využít nechtějí. Dalším důvodem nevyužívání této služby byla například vzdálenost od místa, kde se toto odlehčení koná. Rozhovorem bylo ovšem zjištěno, že jsou pěstouni rádi za nabídky odlehčovacích služeb, mají pocit jistoty, že mohou této služby v případě potřeby využít a od náročné péče o svěřené děti si na pár dní odpočinout. Pokud pěstouni odlehčení využili, bylo dotazníkovým šetřením zjištěno, že preferují zejména dětské tábory, jednodenní či víkendové odlehčovací akce. Toto bylo potvrzeno i během rozhovorů s pěstouny, kteří odlehčení využili.

Využívání odborných služeb, jako například psychoterapeutické či jiné terapeutické péče, je u osob pečujících minimální. Této služby využilo pouze 14,2 % pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 21,9 % pěstounů, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Dle výsledků výpočtu chí kvadrátu neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání odborných služeb mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří ji uzavřeli s NNO. Během rozhovorů s respondenty bylo zjištěno, že tohoto práva nevyužili. Respondenti sdělili, že v jejich případě je pěstounská péče bez problémů, a tak tohoto práva zatím nevyužili. Jednalo se o pěstounky – babičky, které se o svá vnoučata starají již dlouhé roky. Pouze v jednom případě respondentka sdělila, že má s vnukem problémy díky tomu, že chlapci bylo diagnostikováno ADHD a navštěvuje speciálně pedagogické centrum. Možnost docházet do tohoto centra si ovšem zajistila sama, a tak i v jejím případě nedochází k využívání odbor-

né pomoci, kterou by ji zajistila organizace, se kterou uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče.

Pouze ve využívání zprostředkování povinného vzdělávání byl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi skupinou pěstounů, kteří dohodu uzavřeli s OSPOD a těmi, kteří ji uzavřeli s NNO. Pěstouni, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD využívají zprostředkování vzdělávání v 84 % a pěstouni, kteří dohodu uzavřeli s NNO v celých 96 %. Respondenti během rozhovorů sdělili, že využívají zprostředkování vzdělávání, od subjektu, se kterým uzavřeli dohodu, vždy. Také sdělili, že jsou rádi, že jim nabídka na vzdělávací semináře chodí, vědí tedy, kde a kdy se vzdělávání koná a sami si nemusí nic shánět. Povinné vzdělávání si respondenti, dle výsledků dotazníkového šetření, plní zejména na školeních, které trvá 4 či 6 hodin. Názor na povinné vzdělávání neměli respondenti negativní, oceňují, že se mohou přiučit a dozvědět nové informace, setkat se s dalšími pěstouny a pobýt v příjemném prostředí. Zatím neměli špatnou zkušenost a tak v rozhovorech hodnotili povinné vzdělávání pozitivně.

Z hlediska naplňování povinnosti umožnit styk dítěte s osobami dítěti blízkými v 32,82 % (64 respondentů) nechtějí osoby pečující umožňovat styk dítěte s osobami dítěti blízkými z důvodu, že si myslí, že by tento kontakt nebyl ku prospěchu dítěte. Během rozhovorů s pěstouny bylo zjištěno, že jim kontakt dítěte s jeho biologickými rodiči problém nedělá, naopak většina dotazovaných byla ráda, že mají rodiče o svěřené dítě zájem a kontaktují jej. Ovšem v určitých případech k tomuto kontaktu nedochází, a to například z důvodu smrti rodičů či nezájmu rodičů kontaktovat své děti.

6.1 Diskuse a doporučení do praxe

Jako velmi důležitou a primární vnímáme spolupráci s klíčovým pracovníkem. Ukazuje se, že není podstatné, s kým osoba pečující dohodu o výkonu pěstounské péče uzavírá. Ať už je na straně uzavírajícího subjektu OSPOD či některá NNO, klíčovou roli hraje vždy pracovník, který pěstounskou rodinu doprovází a má jí být na blízku. V praxi je tedy nutné dbát na to, aby nedocházelo k tomu, že jeden klíčový pracovník bude mít na starosti mnoho rodin a nedokáže se naplno věnovat každé z nich. Je důležité zajistit adekvátní personální obsazení dle počtu dohod, které subjekt s osobami pečujícími uzavřel. Náš názor je takový, že klíčový pracovník hraje významnou roli v naplňování dohody o výkonu pěstounské péče. Mělo by se jednat o člověka, který je určitým způsobem blízkým člověkem pro pěstouny i svěřené děti, nemělo by se jednat o osobu, která jedná s pěstouny z „pozice

moci“, naopak klíčovým pracovníkem by měl být člověk empatický, schopný odhalit problémy v pěstounské rodině, ovšem měl by být rodině na blízku i tzv. obdobích klidu, už jen pro to, aby se osoby pečující měly komu vypovídat.

Klíčový pracovník, by měl být tak, jak je psáno v Informaci k dohodám o výkonu pěstounské péče č. j.: 2013/33463-211 být v osobním kontaktu s pěstounskou rodinou alespoň jedenkrát za dva měsíce. Smyslem tohoto kontaktu je zajišťování a nabízení služeb, které rodina potřebuje a měla by být též zjišťována možná rizika a úskalí pěstounské péče. (Macela, 2013d, s. 9)

Kontakt klíčového pracovníka s rodinou by měl být vždy osobní, spojený s návštěvou celé rodiny, zejména dětí, neboť jen v přirozeném prostředí pěstounské rodiny je klíčový pracovník schopen odhalit problémy, se kterými se rodina potýká. Rozhodně by se mělo jednat o empatickou osobu, která bude na dané problémy reflektovat a ihned nabídne pěstounské rodině pomoc a služby, na které mají v rámci uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče nárok. Dále může rodinu informovat o plánovaných vzdělávacích seminářích či odlehčovacích službách pro svěřené děti.

Je jisté, že řada pěstounských rodin funguje bez nejmenších problémů, ovšem i zde vnímáme pravidelný kontakt jako potřebný, neboť i tito lidé se někomu rádi vypovídat, po případě pochlubí úspěchy svěřených dětí.

Osobní kontakt klíčového pracovníka s rodinou vnímáme tedy jako velice podstatný. V případě, že by rodina dlouhodobě neumožňovala tento osobní kontakt, je na zvážení, z jakého důvodu se tak děje. Pracovník by měl být v těchto případech velmi obezřetný a tak, jak uvádí Macela (2013d, s. 10) bylo by na zvážení, zda neumožnění sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče, jímž osobní styk s rodinou je, není kontraindikací dalšího trvání pěstounské péče a měl by být kontaktován příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, který vede spisovou dokumentaci svěřeného dítěte.

Z výše uvedeného důvodu vnímáme jako velmi důležitou spolupráci a kooperaci OSPOD a NNO, zejména, kdy uzavírajícím subjektem dohody byla NNO, neboť v takovém případě OSPOD navštěvuje rodinu po 6 měsících a pravidelný dvouměsíční kontakt zajišťuje vždy subjekt, který dohodu s osobou pečující uzavřel. Je tedy možné, pokud nedochází ke spolupráci OSPOD a NNO, že informace, které NNO při návštěvách zjistila, se nedostanou k pracovníkům OSPOD. Tuto skutečnost vnímáme jako velmi rizikovou, neboť NNO nemají takové pravomoci jako OSPOD, ovšem pokud se informace na OSPOD nedostanou,

nemůže je OSPOD řešit. Tato skutečnost je velmi riziková zejména pro dítě, neboť pokud nastane problémová až riziková situace, kterou by OSPOD musel řešit například návrhem na zrušení pěstounské péče či dokonce rychlým předběžným opatřením a ze strany NNO by se tyto důležité informace k OSPOD nedostaly, může docházet až k ohrožení svěřeného dítěte. Je tedy nezbytné, aby pracovníci OSPOD a NNO byli v neustálém kontaktu a v případě takových nenadálých situací mohli urychleně jednat.

V případě, že každý subjekt bude vykonávat svoji práci pečlivě a s velkou obezřetností, je péče o svěřené děti zabezpečena dostatečně, dohody o výkonu pěstounské péče jen podporují bezproblémový průběh. Zajišťují osobám pečujícím dostatečné informace během povinného vzdělávání a umožňují jim odpočinout si využitím krátkodobé či respitní péče. V případě problémů, mají právo na zprostředkování odborné pomoci. Myslíme si tedy, že uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče je pro osoby pečující i pro svěřené děti prospěšné a jedná se o podstatný krok dopředu.

Ovšem, jak jednat v případě, že osoba pečující odmítá plnit své povinnosti – například povinné vzdělávání, avšak o svěřené dítě pečuje jinak bez problémů? Tuto otázku vnímáme jako velmi zásadní. Co se dá v praxi dělat, když si osoba pečující neplní a nechce plnit své vzdělávací povinnosti? Je zde možnost zrušení dohody o výkonu pěstounské péče. Ovšem, co si pod tím můžeme představit? Dohoda o výkonu pěstounské péče je zrušena správním rozhodnutím, ale pěstounská péče dále trvá, nedochází totiž k důvodům, aby byla pěstounská péče zrušena. Každá pěstounská rodina musí mít dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, tedy musí dojít k uzavření další dohody, což vnímáme jako bezvýchodné, jelikož nová dohoda o výkonu pěstounské péče není zárukou toho, že si nyní pěstouni budou svoji povinnost plnit. Co tedy v praxi dělat s takovými pěstouni? Na tuto otázku nám zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ani žádný metodický pokyn neodpovídá.

Dále může nastat případ, že pěstounská rodina hodně cestuje a například 4 měsíce v roce se zdržuje v cizině – nemůže tedy docházet k pravidelným dvouměsíčním návštěvám, ovšem během ostatních návštěv je zjištěno, že rodina se o svěřené dítě stará výborně. I zde se nám dere na povrch otázka: Co je vhodné v tomto případě dělat, jak postupovat? I na tuto problematiku zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ani žádný metodický pokyn nemyslí.

6.2 Metodické informace

Myslíme si, že praxe přinese mnoho dalších nezodpovězených otázek a bude nutné vydat ucelený metodický pokyn či novelizovat zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Z tohoto důvodu jsme se pokusili o vytvoření komplexní metodické informace, která by v praxi mohla sloužit klíčovým pracovníkům i osobám pečujícím a přinášela by jim přehledné informace o tom, co by měl klíčový pracovník splňovat, vykonávat a také, jak postupovat v případě, že nebude docházet k naplňování dohody o výkonu pěstounské péče ze strany osob pečujících nebo ze strany subjektu, který dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřel.

Metodické informace byly vytvořeny na základě teoretické části diplomové práce. Praktickou částí byla zjištěna další data – především ohledně informovanosti osob pečujících o právech a povinnostech a o využívání či nevyužívání jejich práv, která jim vyplývají z dohody o výkonu pěstounské péče.

Metodické informace pro klíčové pracovníky, kteří doprovázejí osoby pečující při výkonu pěstounské péče v rámci uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče

1. Obecné informace

Osoby pečující zajišťují svěřeným dětem nejen každodenní péči, ale i oporu a zázemí tak, jako funkční biologická rodina. Jedná se o náročnou a zodpovědnou činnost, která leží na osobách pečujících.

Od 1. 1. 2013 vešla v platnost novela Zákona o sociálně-právní ochraně dětí – zákona č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V této souvislosti byl do pěstounské péče zaveden nový pojem - dohoda o výkonu pěstounské péče.

Smyslem uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče je poskytnout ze strany státu těmto rodinám podporu a zamezit či alespoň částečně regulovat předčasné ukončování pěstounské péče například z důvodu problematického chování svěřených dětí či syndromu vyhoření osob pečujících.

2. Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Primární úlohu v uzavírání dohod hraje vždy místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, jehož úkolem je sdělit osobám pečujícím:

- a) obsah dohod o výkonu pěstounské péče a proces jejich uzavírání,
- b) možnosti uzavření dohody o výkonu pěstounské péče s orgánem sociálně-právní ochrany dětí či dalšími pověřenými subjekty,
- c) všechny pověřené subjekty, se kterými mohou uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče.

3. Uzavření dohody o výkonu pěstounské péče

Samotné uzavření dohody o výkonu pěstounské péče má dvě možnosti, a to subjektem uzavírajícím dohodu s osobou/osobami pečujícími může být místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí či jiný pověřený subjekt, jímž je nejčastěji nestátní nezisková organizace.

Uzavírajícím subjektem je orgán sociálně-právní ochrany dětí

Pokud je uzavírajícím subjektem orgán sociálně-právní ochrany dětí, uzavře dohodu s osobou/osobami pečujícími klíčový pracovník místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí do 30ti dnů ode dne nabytí právní moci rozsudku o svěření dítěte do pěstounské péče.

Uzavírajícím subjektem je nezisková organizace

Pokud je uzavírajícím subjektem jiný pověřený subjekt, tak pověřený klíčový pracovník tohoto subjektu:

- a) požádá místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí o udělení souhlasu s uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče,
- b) uzavře dohodu až na základě uděleného souhlasu od místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a to do 30ti dnů ode dne nabytí právní moci rozsudku o svěření dítěte do pěstounské péče,
- c) poskytne místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí originálně podepsanou dohodu zástupcem pověřeného subjektu a osobou/osobami pečujícími v jednom vyhotovení,

- d) je s pracovníky místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí v osobním kontaktu a informuje pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí o všech změnách či problémech v pěstounské rodině,
- e) poskytuje místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí pravidelné písemné zprávy o průběhu naplňování dohody o výkonu pěstounské péče.

4. Naplňování dohody o výkonu pěstounské péče

Naplňování dohody o výkonu pěstounské péče je garantováno klíčovým pracovníkem, který s osobami pečujícími a svěřenými dětmi intenzivně pracuje.

Klíčový pracovník:

- a) je v pravidelném dvouměsíčním kontaktu s osobami pečujícími a se svěřenými dětmi těmito osobám pečujícím,
- b) podporuje rodinu k výkonu pěstounské péče,
- c) sleduje vývoj dítěte
- d) poskytuje poradenství,
- e) je nápomocen při řešení běžných problémů,
- f) je schopný a ochotný zajistit pěstounské rodině návaznost dalších služeb,
- g) zprostředkovává osobám pečujícím krátkodobou péči a vysvětluje osobám pečujícím smysl krátkodobé péče,
- h) zprostředkovává osobám pečujícím odlehčovací služby a vysvětluje osobám pečujícím smysl odlehčovací služby
- i) zprostředkovává osobám pečujícím odbornou pomoc a vysvětluje osobám pečujícím smysl odborné pomoci,
- j) zprostředkovává osobám pečujícím povinné vzdělávání a vysvětluje osobám pečujícím smysl odborného vzdělávání,
- k) spolupracuje s osobami pečujícími na výběru témat vzdělávání a vybírá témata vhodná pro konkrétní osoby pečující,
- l) při problematickém kontaktu s rodinou či jinými osobami dítěti blízkými, zajišťuje asistovaný styk,
- m) dohlíží na dodržování povinností ze strany osob pečujících, které jim přímo vyplývají z uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, kontroluje zejména plnění povinného vzdělávání.

5. Nenaplnování dohody o výkonu pěstounské péče ze strany osob pečujících

Postup klíčového pracovníka při neplnění povinnosti osob pečujících:

- a) udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, je-li tento kontakt prokazatelně ku prospěchu dítěte:
 - a. apelovat na pečující osoby, aby kontakt svěřeného dítěte s osobami dítěti blízkými umožňovali, toto zapsat i písemně a dát osobám pečujícím podepsat, že byly poučeny,
 - b. naplánovat a uskutečnit asistovaný styk, i bez souhlasu osob pečujících,
 - c. v případě, že osoba pečující neumožní realizovat asistovaný styk, podat návrh k soudu na zrušení pěstounské péče.
- b) zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě:
 - a. v případě, že se osoba pečující prokazatelně nemůže vzdělávání účastnit (hospitalizace, dlouhodobá nemoc, celodenní péče o člena domácnosti – konkrétní závažnost důvodů vyhodnotí klíčový pracovník) bude naplánováno individuální vzdělávání například formou samostudia či osobního lektora, který bude docházet domů za osobou pečující,
 - b. v případě, že se osoba pečující bezdůvodně nechce vzdělávání účastnit:
 - i. apelovat na osoby pečující, aby si své povinné vzdělávání plnili, toto sepsat písemně a nechat osobami pečujícími podepsat, jako důkaz toho, že byly poučeny,
 - ii. při neplnění povinného vzdělávání v plném rozsahu za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, ovšem kvalitní péče o svěřené dítě – odejmutí odměny pěstouna,
 - iii. při neplnění povinného vzdělávání v plném rozsahu za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, ovšem zjištění nekvalitní péče o svěřené dítě – podání návrhu k soudu na zrušení pěstounské péče.
- c) umožnit sledování naplnování dohody:
 - a. apelovat na osoby pečující, aby plnily povinnost umožnit sledování naplnování dohody, toto sepsat písemně a nechat osobami pečujícími podepsat, jako důkaz toho, že byly poučeny,
 - b. při neumožnění dvou kontaktů po sobě jdoucích (4 měsíce), ovšem kvalitní péči o svěřené dítě – odejmutí odměny pěstouna,

- c. při neumožnění dvou kontaktů po sobě jdoucích (4 měsíce), ovšem zjištění nekvalitní péči o svěřené dítě – podání návrhu k soudu na zrušení pěstounské péče,
- d. při neumožnění více jak dvou kontaktů po sobě jdoucích – podání návrhu k soudu na zrušení pěstounské péče

6. Nenaplnování dohody o výkonu pěstounské péče ze strany uzavíracího subjektu

Při neumožnění osobám pečujícím využívat jejich práva ze strany subjektu, který s osobami pečujícími uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, mají osoby pečující právo na podání výpovědi dohody subjektu, se kterým uzavřely dohodu o výkonu pěstounské péče. Dále mají právo uzavřít novou dohodu o výkonu pěstounské péče s jakoukoliv pověřenou osobou z NNO či místně příslušným OSPOD.

7. Požadavky na klíčové pracovníky

Klíčový pracovník je v bezprostředním kontaktu s osobami pečujícími i se svěřenými dětmi osobám pečujícím v jejich přirozeném prostředí. Z těchto důvodů jsou kladeny následující podmínky pro práci v této oblasti:

- a) osobnostní předpoklady
 - a. příjemné vystupování
 - b. umění naslouchat
 - c. empatie
 - d. kladný vztah k dětem jakékoliv věkové kategorie
 - e. vysoké morální hodnoty
 - f. vysoké pracovní nasazení
- b) odborné znalosti požadované pro výkon sociálního pracovníka dle § 110 Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
 - (1) „Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona.
 - (2) Bezúhonnost se posuzuje a prokazuje podle § 79 odst. 2 a odst. 3 věty první až třetí.

(3) Zdravotní způsobilost zjišťuje a lékařský posudek o zdravotní způsobilosti vydává registrující poskytovatel zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost a u zaměstnanců poskytovatel pracovně lékařských služeb.

(4) Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je

a) vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,

b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu,

c) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia, která není uvedena v písmenu b),
d) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998.

(5) Odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče podle § 52 má též sociální pracovník a zdravotně sociální pracovník, který získal způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu.

(6) Při uznávání odborné kvalifikace nebo jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie se postupuje podle zvláštního právního předpisu.“ (Česko, 2006, s. 1281)

c) další požadavky

a. řidičský průkaz skupiny B

b. znalost Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

- c. znalost Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - zejména část druhá – rodinné právo
- d. znalost Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

8. Závěr

Klíčový pracovník musí postupovat vždy podle metodické informace, snažit se poskytnout rodině služby a pomoc adekvátní problémům v této rodině, což je na jeho subjektivním názoru a zvážení individuálních potřeb každé rodiny.

Je tedy předpoklad, že některá rodina využije víc služeb a bude nutné ji kontaktovat častěji než rodiny ostatní. Vždy je nutné brát jako primární cíl zajištění blaha svěřených dětí. V případě, že by přestala být pěstounská péče pro dítě přínosná či dokonce ohrožující, je nutné, aby klíčový pracovník ihned tuto situaci zvládl vyhodnotit a přistoupil k dalším krokům, které by zajistily péči o svěřené dítě, například další pěstounskou péči, osvojení či dokonce ústavní výchovu.

ZÁVĚR

Diplomová práce na téma Dohoda o výkonu pěstounské péče z pohledu pečujících osob se zabývá komplexním pojetím této problematiky z pohledu osob pečujících. Z tohoto důvodu bylo využito smíšené metodologie.

Na počátku práce vyvstávala na povrch otázka, co si osoby pečující o této problematice myslí a zda tuto oblast dohod vůbec znají. Též bylo hlavním cílem zjistit, zda existuje v této zkoumané problematice rozdíl mezi pěstouny, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a těmi, kteří ji uzavřeli s některou NNO. V empirické části bylo zjištěno, že pěstouni své práva a povinnosti znají zhruba v 80 %, konkrétně 80,6 % těch, kteří uzavřeli dohodu s OSPOD a 83,5 % těch, kteří uzavřeli dohodu s NNO. Rozhovory bylo ovšem zjištěno, že znalost práv a povinností ze strany pěstounů, není vysoká, resp. neumí svá práva a povinnosti správně pojmenovat, ale zásadní informace týkající se povinného vzdělávání, odlehčovacích služeb, asistovaného styku či povinnosti umožnit dítěti kontakt s osobami dítěti blízkými, znají.

Dále bylo zjištěno, že pěstouni tuto nově zavedenou povinnost nevnímají negativně, spíše oceňují, že se o jejich problémy někdo zajímá, mají možnost načerpat někde nové informace a sdílet své problémy s osobami stejných či podobných osudů. Často také zmínili, že takové služby pro pěstouny tu měly fungovat už dříve. Pokud služby využívají, jsou spokojeni.

Z hlediska statistických rozdílů mezi jednotlivými subjekty, které uzavřely s pěstouny dohodu, se ukazuje, že existuje statisticky významný rozdíl pouze ve využívání práva na zprostředkování vzdělávání, přičemž osoby pečující, které uzavřely dohodu s NNO tohoto práva využívají více. Statisticky významné rozdíly ve využívání krátkodobé péče, odlehčovacích služeb, odborné pomoci či asistovaného styku se v empirické části neukázaly. Též rozdíl ve spokojenosti osob pečujících s uzavírajícím subjektem nebyl statisticky významný.

Závěrem se tedy dle výsledků výzkumu dá tvrdit, že nehraje téměř žádnou roli, zda osoby pečující uzavřou dohodu o výkonu pěstounské péče v regionu Kutná Hora, Kolín a Čáslav s orgánem sociálně-právní ochrany dětí či s neziskovou organizací, neboť spokojenost, znalost práv a povinností a využívání služeb i spokojenost s nabídkou ze strany uzavírajícího subjektu je takřka stejná. V současné době, kdy se dohody o výkonu pěstounské péče uzavírají teprve druhým rokem je obdivuhodné, jak se pracovníci OSPOD i NNO dokázali

s touto novinkou srovnat a reagovat na ni, za což mluví spokojenost pěstounů. V případě, že se bude dále rozvíjet znalost osob pečujících o této problematice, rozšiřovat nabídka odlehčovacích a dalších služeb a bude zajištěn kvalitní způsob povinného vzdělávání pěstounů, trůfáme si tvrdit, že i úroveň pěstounské péče a tedy celkové péče o svěřené děti, se bude zvyšovat a zkvalitňovat.

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARCHEROVÁ, Caroline, 2001. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-578-4.
2. BUBLEOVÁ, Věduna et al., 2007. *Pěstouni mají právo na služby. Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit. ISBN neznámé.
3. BUBLEOVÁ, Věduna, VRÁNOVÁ, Lucie, VÁVROVÁ, Alena a Jana FRANTÍKOVÁ, 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-01-2.
4. BUBLEOVÁ, Věduna, FRANTÍKOVÁ, Jana, VYSKOČIL, Filip, VÁVROVÁ, Alena a Pavla POKORNÁ, 2013. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Druhé přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN neznámé.
5. BUBLEOVÁ, Věduna, VÁVROVÁ, Alena, VYSKOČIL, Filip a Pavla POKORNÁ, 2013. *Základní informace o osvojení (adopci)*. Druhé přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-18-0.
6. ČÁSLAVA, Pavel, 2013. *Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/58188-211.
7. ČELEDOVÁ, Libuše, 2013. *Doporučený postup pro posudkové lékaře a posuzující krajské úřady. Posuzování zdravotního stavu dětí, žadatelů pro účely náhradní rodinné péče dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/47924-72.
8. ČESKO, 1999. Zákon č. 359/1999 ze dne 9. prosince o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 111, s. 7662 - 7681. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok>
9. ČESKO, 2006. Zákon č. 108/2006 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37, s. 1257 – 1289. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=16>

10. ČESKO, 2012. Zákon č. 89/2012 ze dne 3. února občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 33, s. 1026 – 1366. ISSN 1211-1244.
Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&What=Rok>
11. ČESKO, 2013. *Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: MPSV.
12. ČESKO, 2014. *Úplné znění. Rodinné právo*. Ostrava: Sagit. MK ČR E 10981.
13. DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy. Hálkova sbírka pediatrických prací*. Praha: Avicenum/Zdravotnické nakladatelství. ISBN 08-040-86.
14. ELIÁŠ, Karel et al., 2012. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit. ISBN 978-80-7208-922-2.
15. GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK, 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1788-3.
16. GAVORA, Petr, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-859-3179-6.
17. GROHOVÁ, Jana, BUBLEOVÁ, Věduna, VÁVROVÁ, Alena a Jana FRANTÍKOVÁ, 2011. *Dítě v náhradní rodině potřebuje i vaši pomoc*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-06-7.
18. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
19. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
20. JANDOUREK, Jan, 2008. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2397-6.
21. KAFKA, David, 2013. *Normativní instrukce č. 5/2013. Dávky pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/4109-21.
22. KEPKOVÁ, Michaela, 2009. Státní podpora vybraných forem náhradní péče o děti. In: RADVANOVÁ, Senta et al., 2009. *Náhradní rodinná péče – představy a skutečnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. ISBN 978-80-87146-25-5.
23. KLIMEŠ, Jeroným, 2002 cit. podle NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. ISBN 978-80-8613191-7.

24. KOLUCHOVÁ, Jarmila, 1992. *Psychický vývoj dítěte v pěstounské péči*. Praha: MPSV. ISBN 80-85529-01-7.
25. MACELA, Miloslav, 2012. *Informace o vybraných ustanoveních zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012*. Praha: MPSV. Č. j.: 2012/98382-21.
26. MACELA, Miloslav, 2013a. *Informace o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/17506-211.
27. MACELA, Miloslav, 2013b. *Metodická informace k posuzování vzniku nároku na dávky pěstounské péče*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/15566-211.
28. MACELA, Miloslav, 2013c. *Odměna pěstouna ve vztahu k nemocenskému a důchodovému pojištění*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/12448-211.
29. MACELA, Miloslav, 2013d. *Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění*. Praha: MPSV. Č. j.: 2013/33463-211.
30. MATĚJČEK, Zdeněk et al., 1999. *Náhradní rodinná péče. Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: portál. ISBN 80-7178-637-3.
31. MATĚJČEK, Zdeněk et al., 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3.
32. MATĚJČEK, Zdeněk, 2002 cit. podle NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. ISBN 978-80-8613191-7.
33. MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.
34. MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
35. MÜLLEROVÁ, Ludmila, 2013. *Sociální reforma. Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-058-7.
36. NECKAŘ, Petr, 2009. *Adopce a pěstounská péče aneb jak na to*. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové. ISBN 978-80-904264-4-3.
37. NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT, 2009. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK. ISBN 978-80-86723-77-8.

38. NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. ISBN 978-80-8613191-7.
39. POHLMAN, 1969 cit. podle MATĚJČEK, Zdeněk et al., 1999. *Náhradní rodinná péče. Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: portál. ISBN 80-7178-637-3.
40. SCHWANDT, Thomas, 2001 cit. podle MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
41. SOBOTKOVÁ, Irena, 2003. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV. ISBN 80-86552-62-4.
42. SMUTEK, 2006 cit. podle NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. ISBN 978-80-8613191-7.
43. ŠPECIÁNOVÁ, Šárka, 2005. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde. ISBN 80-86131-61-0.
44. ŠKOVIERA, Albín, 2007. *Dilemata náhradní výchovy. Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-318-5.
45. VÁGNEROVÁ, Marie, 2000 cit. podle KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ, 2010. *Psychologie 1. díl. Pro studenty zdravotnických oborů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3270-1.
46. VÁGNEROVÁ, Marie, 2011. *Zdravotně znevýhodněné dítě v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-04-3.
47. VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodině*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-14-2.
48. VANČÁKOVÁ, Martina, 2011. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-05-0.
49. VRÁNOVÁ, Lucie, 2011. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s. ISBN 978-80-87455-09-8.
50. ZEZULOVÁ, Dagmar, 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
ADHD	zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“, v překladu porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou
cit. podle	citováno podle
ČR	Česká republika
et al.	a kolektiv (z lat. et alii)
IPOD	individuální plán ochrany dítěte
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
nezl.	nezletilý/á
NNO	Nestátní nezisková organizace
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
s.	strana
tzv.	tak zvaný/á/é
ÚP	Úřad práce

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk respondentů.....	58
Graf 2: Pohlaví respondentů.....	59
Graf 3: Mají osoby pečující své biologické děti?.....	59
Graf 4: Počet biologických dětí v pěstounských rodinách.....	59
Graf 5: Počet dětí v pěstounské péči.....	60
Graf 6: Typ pěstounské péče.....	60
Graf 7: Jedná se o pěstounskou péči příbuzenskou?.....	61
Graf 8: Typ příbuzenského vztahu ke svěřenému dítěti.....	61
Graf 9: Dohoda o výkonu pěstounské péče s	62
Graf 10: Konkrétní NNO.....	62
Graf 11: Spokojenost se subjektem, se kterým je uzavřená dohoda o výkonu pěstounské péče.....	62
Graf 12: Znalost a využívání práva na krátkodobou péči.....	64
Graf 13: Znalost a využívání práva na odlehčovací službu.....	65
Graf 14: Preference odlehčovacích služeb.....	66
Graf 15: Znalost a využívání práva na zprostředkování odborné pomoci.....	67
Graf 16: Znalost a využívání práva na zprostředkování bezplatného vzdělávání.....	68
Graf 17: Znalost a využívání práva na asistovaný styk s osobami dítěti blízkými.....	69
Graf 18: Znalost povinnosti udržovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými.....	70
Graf 19: Způsob naplňování povinnosti styku dítěte s osobami dítěti blízkými.....	71
Graf 20: Znalost a pochopení povinnosti zvyšovat si znalosti v oblasti péče o dítě.....	72
Graf 21: Forma plnění povinného vzdělávání osob pečujících.....	73
Graf 22: Znalost a povinnost umožnit sledování naplňování dohody.....	74
Graf 23: Způsob umožňování sledování naplňování dohody.....	74

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – kontingenční tabulka.....	75
Tabulka č. 2 – kontingenční tabulka.....	76
Tabulka č. 3 – kontingenční tabulka.....	77
Tabulka č. 4 – kontingenční tabulka.....	77
Tabulka č. 5 – kontingenční tabulka.....	78
Tabulka č. 6 – kontingenční tabulka.....	79
Tabulka č. 7 – důvody vzniku pěstounské péče.....	87
Tabulka č. 8 – obecné informace o dohodách a její znalost.....	88
Tabulka č. 9 – odlehčovací služby.....	90
Tabulka č. 10 – povinné vzdělávání.....	91
Tabulka č. 11 – asistovaný styk a umožnění kontaktu dítěte s biologickou rodinou.....	93

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Žádost o zařazení do evidence žadatelů

Příloha P II: Dotazník – příloha k žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče

Příloha P III: Dotazník pro osoby pečující

Příloha P IV: Osnova otázek k polostrukturovanému rozhovoru

Příloha P V: Souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru

PŘÍLOHA P I: ŽÁDOST O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:	
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:	
Rodinný stav:	Telefon: E-mail:

II. Žadatel:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:	
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:	
Rodinný stav:	Telefon: E-mail:

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

1) Uveďte všechna jména osoby.

2) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

3) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

4) Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

*) Nehodící se škrtněte.

PROŠÍM OBRÁTĚTE

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podílející se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V _____ dne . . . 20

podpis žadatelky

V _____ dne . . . 20

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

**PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK – PŘÍLOHA K ŽÁDOSTI O
ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE**

Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů
vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

ČÁST A– ÚDAJE O ŽADATELI/ŽADATELCE

I. OSOBNÍ ÚDAJE ŽADATELE/KY

Jméno a příjmení:
Datum narození:

Rodné příjmení:

Státní příslušnost:

Národnost:

Náboženské vyznání:

Jazyk/y používané v domácnosti:

Kontaktní údaje (pokud se liší od údajů uvedených v žádosti):

Adresa:

Pobyt na adrese od:

Telefon:

E-mail:

II. VZDĚLÁNÍ (uveďte název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní

vyučen – obor:

středoškolské:

vyšší odborné:

vysokoškolské:

Jiné odborné zkoušky:

III. ZAMĚSTNÁNÍ (uveďte název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání max. 5 let zpět, pracovní dobu, vzdálenost od místa bydliště)

.....
.....
.....
.....
.....

IV. ZÁJMY

.....
.....
.....
.....
.....

V. ZKUŠENOSTI S PÉČÍ O DĚTI

Věnoval/a jste se péči o děti
- v rámci výkonu zaměstnání? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

- v rámci dobrovolné činnosti? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

- jinde? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

VI. ZDRAVOTNÍ STAV

Léčíte se s nějakým onemocněním? ano ne

Jakým:

.....
.....

Máte nějaké zdravotní obtíže a omezení (alergie, astma...)?

ano ne

Jaké:

.....
.....
.....

Užíváte trvale léky?:

ano ne

Jaké:

.....

Docházíte k odbornému lékaři ano; jaké odbornosti ne

ZDRAVOTNÍ STAV

Vyskytlo se ve Vaší rodině (rodiče, sourozenci, děti) nějaké dědičné nebo závažné onemocnění?

ano ne

Jaké:

Jaká závažnější onemocnění jste prodělal/a Vy?:

.....

Utrpěl/a jste nějaký závažný úraz?:

ano ne

Kdy a jaký:

Zůstaly Vám nějaké následky?:

ano ne

Jaké:

Byl/a jste někdy hospitalizován/a pro duševní onemocnění?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Byl/a jste vyšetřen/a nebo ambulantně léčen/a u neurologa, psychiatra či psychologa?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Pobíráte plný nebo částečný invalidní důchod?:

ČID ID ne

Dg.:

.....

Léčil/a jste se s nějakou závislostí (drogovou, alkoholovou, hráčskou, jinou): ano ne

Kdy a s čím:

.....

.....

Cítíte se z Vašeho pohledu zdrav/a?

ano

ne – proč:

VII. RODIČE

Matka:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí:

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí:.....

Sourozenci:

ano

Kolik:

Kolikátý/á jste v pořadí:

ne

Věk, pohlaví:

VIII. PARTNERSKÝ VZTAH

Manžel/ka, partner/ka

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

V roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

vy

bývalý/á manžel/ka

Důvod:

Děti z předchozích manželství:

ano

Kolik:

ne

Jste s dětmi v kontaktu?

ano

Jak často:

ne

ČÁST B – ÚDAJE O DĚTECH (vyplní žadatelé společně)

DĚTI i dospělí žijící mimo rodinu

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky
 osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

- dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky
 osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

- dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky
 osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

- dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky
 osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

- dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

ČÁST C – ÚDAJE O DOMÁCNOSTI (vyplní žadatelé společně)

I. BYTOVÉ POMĚRY

Žijete v: rodinném domě v bytě

o velikosti (uvedte rozlohu i počet místností):

Dům/byt, ve kterém žijete? je ve Vašem osobním vlastnictví
 užíváte na základě nájemní smlouvy
 užíváte na základě podnájemní smlouvy
 užíváte na základě jiného oprávnění, jakého?
.....

Máte zahradu? ano ne

Máte nějaké domácí zvíře? ano Jaké?
 ne

Bude mít přijaté dítě/děti vlastní pokoj? ano ne

Žije s Vaší rodinou (kromě dětí uvedených v další části) někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života..)?
.....
.....
.....

II. LOKALITA

Jak byste charakterizovali lokalitu, ve které žijete? (samota, vesnice, historické centrum města, klidná vilová čtvrť apod.)
.....
.....
.....
.....

Občanská vybavenost:

Dostupnost mateřské školy:
.....
.....

Dostupnost základní školy:
.....
.....

Dostupnost dětského lékaře:
.....
.....
.....

III. FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasně:

- ano ve výši (obvykle za rok):
 ne

Dávky státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě aj.):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Dávky péčovské péče - odměna pěstouna

- ano odměna pěstouna ve výši:
 ne

Dávky sociální péče (dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

Příjem:

- ano ve výši:
 ne

Výdaj:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaká:

- ne

ČÁST D – PŘEDSTAVY A OČEKÁVÁNÍ (vyplní žadatelé společně)

I. OČEKÁVÁNÍ

Zde uveďte, proč jste se pro náhradní rodinnou péči rozhodl/la/li, co od přijetí dítěte očekáváte, kdo se nejvíce na péči o dítě bude podílet, zda plánujete opustit zaměstnání atd.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II. PŘEDSTAVY O PŘIJATÉM DÍTĚTI

Uveďte své představy o přijímaném dítěti/dětech (např. věk, jaké zdravotní omezení u přijímaného dítěte jste připraveni zvládnout apod.), zda máte zkušenosti s výchovou dětí v náhradní péči, eventuálně s problémy ve výchově dětí; atd.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Potvrzuji, že údaje, které jsem uvedl/a jsou pravdivé a jsem si vědom/a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následek nezařazení nebo vyřazení mé žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Souhlasím s uchováním a zpracováním osobních údajů uvedených v dotazníku v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Datum:

Podpis žadatele:

Podpis žadatelky:

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO OSOBY PEČUJÍCÍ

DOTAZNÍK PRO OSOBY PEČUJÍCÍ

Milí pěstouni a pěstounky,

do Vašich rukou se dostává dotazník, který je zaměřený na Vaše práva a povinnosti, vyplývající z Dohody o výkonu pěstounské péče, kterou máte v rámci pěstounské péče uzavřenou.

Dotazník je anonymní, jeho výsledky budou sloužit pro zpracování diplomové práce na téma Dohody o výkonu pěstounské péče z pohledu osob pečujících.

Děkujeme tedy, že dotazník vyplníte pravdivě.

1. Váš věk

2. Jste

- a. Muž
- b. Žena

3. Máte své biologické děti

- a. Ano (kolik)
 - i. 1 dítě
 - ii. 2 děti
 - iii. 3 a více dětí
- b. Ne

4. Kolik dětí máte v pěstounské péči

- a. 1 dítě
- b. 2 děti
- c. 3 a více dětí

5. S dítětem/děťmi Vás pojí příbuzenský vztah

- a. Ano (uved'te jaký).....
- b. Ne

6. Máte dítě ve výlučné péči nebo v péči společně s manželem/manželkou?

- a. Ve výlučné péči
- b. S manželem/s manželkou

7. S kým máte sepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče

- a. Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- b. Nestátní nezisková organizace (uved'te jaká).....

8. Jste spokojeni s touto organizací, která s Vámi uzavřela dohodu

- a. Ano
- b. ne

9. Sdělil Vám někdo, čeho se dohoda o výkonu pěstounské péče týká, pokud ano, kdo Vás informoval nejvíce?

- a. Nikdo mi nic nesdělil, nejsem informován/a
- b. Ano, sdělil
 - i. Sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí
 - ii. Pracovník nestátní neziskové organizace

- iii. Informace od dalších svépomocných sdružení
- iv. Doslechl/a jsem se o těchto informacích z médií (TV, internet, rádio)
- v. Jiné (napište).....

Nyní se zaměříme na oblast vašich práv:

10. **Právo** na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě. Tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče – podobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou, při ošetřování blízké osoby, při narození biologického dítěte, při vyřizování nezbytných záležitostí nebo při úmrtí blízké osoby. Tedy máte právo na to, aby Vám v těchto případech někdo pečoval o svěřené dítě.

Jste informováni o tomto právu a jeho využívání?

- a. Ano, jsem informován/a a již jsem právo využil/a
- b. Ano, jsem informován/a, ale ještě jsem toto právo nevyužil/a, protože jsem neměl/a zájem
- c. Ano, jsem informován/a a chtěl/a bych toto právo využívat, ale není mi nabízena nabídka
- d. Ne, nejsem informován/a, práva jsem tedy nevyužil/a

11. **Právo** na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů (=respitní péče – odlehčovací služba) v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let. Respitní péči je možno zajistit pobytem dětí na letních táborech či na dalších pobytových akcích.

Jste informováni o tomto právu a jeho využívání?

- a. Ano, jsem informován/a a již jsem právo využil/a
- b. Ano, jsem informován/a, ale ještě jsem toto právo nevyužil/a, protože jsem neměl/a zájem
- c. Ano a chtěl/a bych toto právo využívat, ale není mi nabízena nabídka
- d. Ne, nejsem informován/a, práva jsem tedy nevyužil/a

O jaký typ odlehčovacích služeb byste měl/a zájem? (zaškrtněte i více odpovědí)

- a. Dětské tábory
- b. Jednodenní akce (zážitkový dětský den)
- c. Školy v přírodě
- d. Víkendové pobyty
- e. Zimní akce spojené s lyžováním
- f. Nemám zájem o žádné odlehčovací služby
- g. Jiné (doplňte).....

12. **Právo** na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců. Jedná se o pomoc nad rámec poradenství. V případě, že budete mít se svěřeným dítětem problém, máte právo na zprostředkování uvedené pomoci.

Jste informováni o tomto právu a jeho využívání?

- a. Ano, jsem informován/a a již jsem právo využil/a
- b. Ano, jsem informován/a, ale ještě jsem toto právo nevyužil/a, protože jsem neměl/a zájem
- c. Ano a chtěl/a bych toto právo využívat, ale není mi nabízena nabídka
- d. Ne, nejsem informován/a, práva jsem tedy nevyužil/a

13. **Právo** na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě. Máte povinnost se 24hod/rok vzdělávat, ovšem máte právo na to, aby Vám toto vzdělávání někdo nabízel, zprostředkoval a zaplatil.

Jste informováni o tomto právu a jeho využívání?

- a. Ano, jsem informován/a a již jsem právo využil/a
- b. Ano, jsem informován/a, ale ještě jsem toto právo nevyužil/a, protože jsem neměl/a zájem
- c. Ano a chtěl/a bych toto právo využívat, ale není mi nabízena nabídka
- d. Ne, nejsem informován/a, práva jsem tedy nevyužil/a

14. **Právo** na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména rodiči a při realizaci styku rodičů s dítětem v pěstounské péči, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku. Jedná se o pomoc při kontaktu dítěte s jeho biologickými rodiči či jeho dalšími blízkými osobami.

Jste informováni o tomto právu a jeho využívání?

- a. Ano, jsem informován/a a již jsem právo využil/a
- b. Ano, jsem informován/a, ale ještě jsem toto právo nevyužil/a, protože jsem neměl/a potřebu
- c. Ano a chtěl/a bych toto právo využívat, ale není mi nabízena nabídka
- d. Ne, nejsem informován/a, práva jsem tedy nevyužil/a

Nyní se zaměříme na Vaše povinnosti:

15. **Povinnost** v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak. Máte povinnost, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte umožnit styk dítěte s jeho rodiči či dalšími blízkými osobami.

Jste informováni o této povinnosti?

- a. Ano, jsem informován/a, svoji povinnost chápu.
- b. Ano, jsem informován/a, ale svoji povinnost nechápu.
- c. Ne, nevím, že mám tuto povinnost.

Jakým způsobem plníte tuto povinnost?

- a. Pokud mají rodiče dítěte a jiné blízké osoby dítěte se s ním stýkat, tak tento styk umožním.
- b. Nechci, umožňovat styk dítěte s rodiči a jinými osobami blízkými dítěti, je to k jeho neprospěchu.
- c. Rodiče a osoby blízké dítěti ještě neměli zájem se s dítětem setkat.
- d. Nevěděl/a jsem, že mám tuto povinnost
- e. Jiné (napište).....

16. **Povinnost** zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě. S tím máte související **právo** na zprostředkování tohoto vzdělávání. Rozsah povinného vzdělávání je minimálně **24 hodin v době 12 kalendářních měsíců** po sobě jdoucích.

Jste informováni o této povinnosti?

- a. Ano, jsem informován/a, svoji povinnost chápu.
- b. Ano, jsem informován/a, ale svoji povinnost nechápu.
- c. Ne, nevím, že mám tuto povinnost.

Jakým způsobem jste si plnil/a 24hodin vzdělávání v roce 2013?

- a. 6 krát za rok po 4 hodinách
- b. 4 krát za rok po 6 hodinách
- c. 3 krát za rok po 8 hodinách
- d. 1 krát na prodloužený víkend, kde jsem si splnil/a celých 24hodin vzdělávání
- e. Kombinací různých výše uvedených možností
- f. Vzdělávací hodiny nemám ještě splněné
- g. Nemám zájem si vzdělávání plnit, je to pro mě zbytečné
- h. Vzdělávání nemám splněné, ale chci si ho splnit
- i. Jiné (napište).....

17. **Povinnost** umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí.

Jste informováni o této povinnosti?

- a. Ano, jsem informován/a, svoji povinnost chápu.
- b. Ano, jsem informován/a, ale svoji povinnost nechápu.
- c. Ne, nevím, že mám tuto povinnost.

Jakým způsobem si tuto povinnost plníte

- a. Umožňuji sociální pracovníci docházet k nám domů
- b. Navštěvuji sociální pracovníci
- c. Nemám zájem o kontakt se sociálními pracovníky, obtěžuje mě to.
- d. Nijak. Nevím, že mám tuto povinnost.
- e. Jiné (napište).....

Děkuji Vám za strávený čas při vyplňování otázek. Bc. Soňa Režná

**PŘÍLOHA P IV: OSNOVA OTÁZEK K POLOSTRUKTUROVANÉMU
ROZHOVORU**

Otázky k polostrukturovanému rozhovoru:

1. Obecná oblast
 - 1) Kolik je Vám let?
 - 2) Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?
 - 3) Máte děti ve výlučné péči či o děti pečujete s partnerem či manželem?
 - 4) Kolik dětí máte v pěstounské péči, kolik je jim let, jakého jsou pohlaví?
 - 5) Máte nějaké biologické děti, kolik, kolik je jim let, jakého jsou pohlaví?
 - 6) Jaký je vztah Vašich biologických dětí a dětí v pěstounské péči?
2. Motivace k výkonu pěstounské péče
 - 1) Z jakých důvodů jste se stal pěstounem?
 - 2) Co Vám výkon pěstounské péče přináší?
 - 3) Co je na péči o svěřené děti nejtěžší?
3. Uzavření dohod o výkonu pěstounské péče
 - 1) Kdy a s kým jste uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče?
 - 2) Jakým způsobem s Vámi tato organizace komunikuje?
 - 3) Jste spokojený s jednáním organizace, která s Vámi dohodu uzavřela?
 - 4) Připadáte si informovaný ohledně dohod o výkonu pěstounské péče?
 - 5) Dokázal byste zhruba vyjmenovat Vaše práva a povinnosti?
 - 6) Jste v pravidelném kontaktu s klíčovým pracovníkem, jak byste jej charakterizoval – pár body, zda je ochotný, pomáhá Vám apod.?
 - 7) Jaký máte názor na uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče?
4. Práva osob pečujících a osob v evidenci
 - 1) Orientujete se ve svých právech. Víte, na co máte z hlediska dohod o výkonu pěstounské péče nárok, kdo Vás informoval o vašich právech?
 - 2) Jakých svých práv jste již využil?
 - 3) V rámci dohod o výkonu pěstounské péče by Vám měly být nabízeny odlehčovací služby, dostáváte takové nabídky?
 - 4) Využíváte jich, pokud ne, proč. Pokud ano, jaký byl průběh odlehčovací služby, s čím jste byli spokojeni, nespokojeni apod.? Byla po Vás požadována nějaká finanční spoluúčast za odlehčení? Sháníte si odlehčovací služby také sami a byl Vám nějaký Váš požadavek na odlehčení zamítnut?
 - 5) Vaší povinností je vzdělávat se 24hodin za rok, ovšem máte právo na zprostředkování tohoto vzdělávání, je Vám vzdělávání zprostředkováno? Pokud ano – vyhovuje Vám zprostředkování, kontakt s klíčovým pracovníkem apod.? Pokud ne – jak si tedy plníte vzdělávání?
 - 6) V rámci kontaktu svěřeného dítěte s biologickou rodinou a dalšími osobami blízkými máte právo na doprovázení při tomto kontaktu. Víte o tom? Pokud se dítě stýká s biologickou rodinou, pomáhá Vám někdo v tomto kontaktu, kdo, kde se dítě s biologickou rodinou schází, jak kontakt probíhá, zajímají se o to klíčový pracovníci apod.?
5. Povinnosti osob pečujících a osob v evidenci
 - 1) Orientujete se ve svých povinnostech, víte, jaké jsou vaše povinnosti, kdo Vás informoval o vašich povinnostech?

- 2) Nejzákladnější vaší povinností je povinné 24 hod. vzdělávání za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. Jaký máte názor na tuto povinnost? Je vzdělávání pro Vás přínosem nebo Vás zatěžuje? Jaké vzdělávání jste již absolvoval? Kým Vám bylo zajištěno? Kde se odehrálo? Jak probíhalo? Jakých témat se vzdělávání týkalo? Požadoval po Vás někdo finanční spoluúčast za vzdělávání?
- 3) Další vaší povinností je umožnit sledování naplňování dohody. Dochází k Vám pravidelně za 2 měsíce klíčový pracovník? Co ho zajímá? Jak kontakt probíhá? Je Vám tento kontakt příjemný či nepříjemný? Myslíte si, že je důležité, aby někdo sledoval naplňování dohody?
- 4) Další vaší povinností je umožnit styk dítěte s biologickou rodinou a dalšími blízkými osobami dítěti. Myslíte si, že je tento styk pro dítě přínosný? Snažíte se udržet kontakt dítěte s biologickou rodinou? Jak dítě při kontaktu reaguje? Využíváte Vašeho práva na zprostředkování asistovaného styku? Pokud kontakt realizujete sami, informujete posléze o něm klíčového pracovníka?

**PŘÍLOHA P V: SOUHLAS SE ZAZNAMENÁNÍM POSKYTNUTÉHO
ROZHOVORU**

SOUHLAS SE ZAZNAMENÁNÍM POSKYTNUTÉHO ROZHOVORU

Já
narozen/a
bydlištěm.....
poskytuji Soně Režné, narozené 6. 7. 1989, bydlištěm Zliv 5, 285 22 Zruč nad Sázavou, souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru, který bude sloužit pouze pro účely její diplomové práce vztahující se k tématu „Dohoda o výkonu pěstounské péče z pohledu pečujících osoby“. Potvrzuji, že jsem nebyl/a do rozhovoru nucen/a a poskytl/a jsem ho dobrovolně.

Datum:

Podpis:

Já Soňa Režná, narozena 6. 7. 1989, bydlištěm Zliv 5, 285 22 Zruč nad Sázavou, potvrzuji, že všechny poskytnuté informace budou zpracovány anonymně a budou sloužit pouze pro účely diplomové práce vztahující se k tématu „Dohoda o výkonu pěstounské péče z pohledu pečujících osoby.“

Datum:

Podpis: